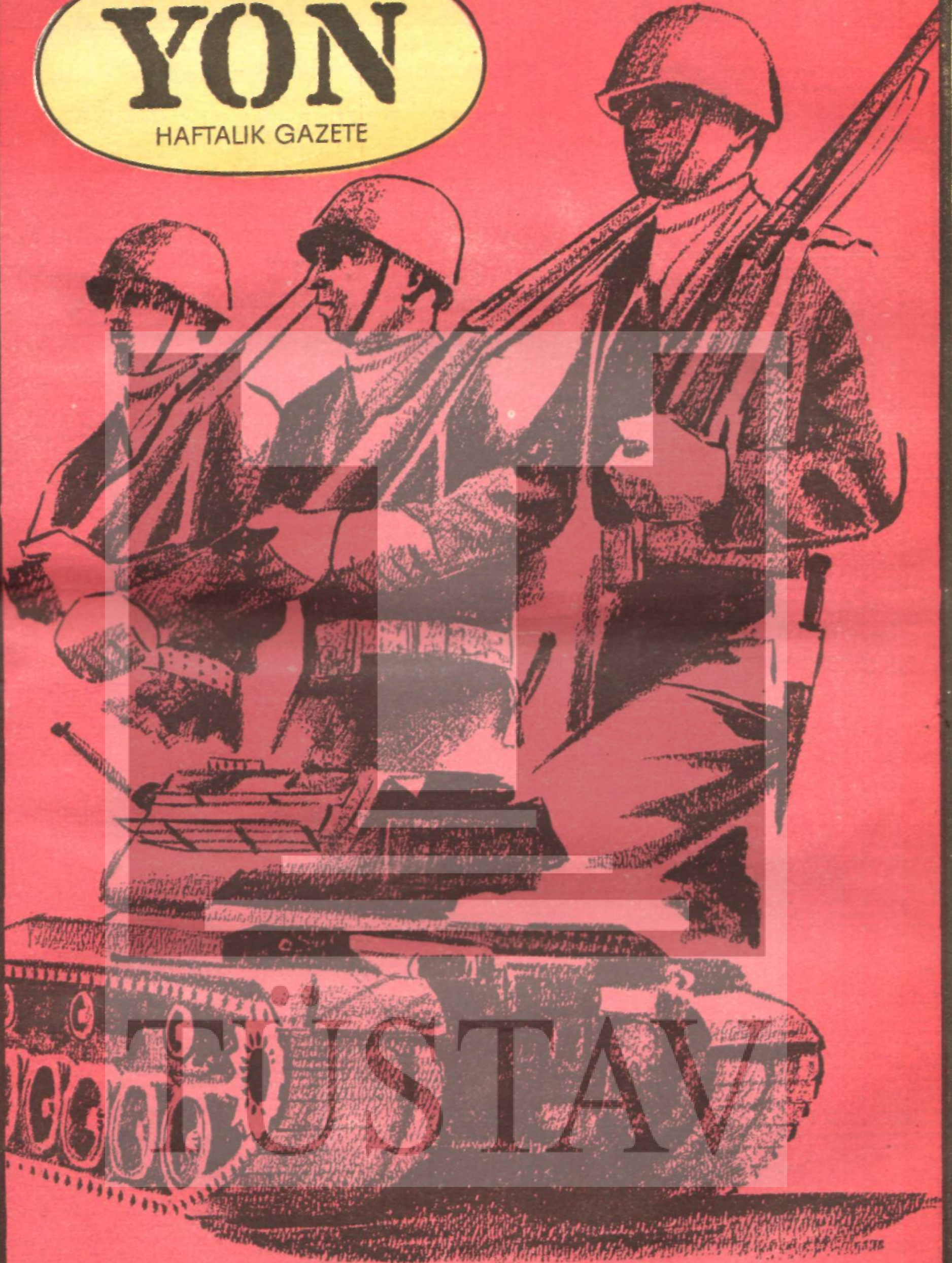

YÖN

HAFTALIK GAZETE

MİLLİ SAVUNMA STRATEJİSİ

BİR PRENSİN TOKADI

Kamboçya Devlet Başkanı Prens Norodom Sihanouk da, Washington Post gazetesinin aracılığı ile Johnson Hükümetine bir mektup gönderdi. «Johnson Mektubu» döneminde, Prens'in, Amerikan Hükümetinin yüzünde bir tokat gibi patlayan mektubunu, bütün Türk Milliyetçileri ibretle okumalıdır. Mektubun hikâyesi kısaca şu: Washington Post gazetesinin Kamboçya'nın Vietcong'a yardım ettiği yolu yayını üzerine, Kamboçya Hükümeti, gazeteyi bir muhabirini göndererek iddialarını yerinde incelemeye çağırdı. Washington Post en tecrübeli muhabiri Stanley Karnow u Kamboçya'ya yolladı. Karnow, geçen Aralık ayında oradayken, Devlet Başkanı Prens Norodom Sihanouk'a cevaplandırılmasını istediği soruları bildiren bir mektup gönderdi. Sorular, kısaltılmış olarak, şunlardır:

1 — 26.11.1965'te söylediğiniz bir nutukta Amerikan yardımını reddettiğinizi ilân ettiniz. Sebepleri nedir?

2 — Tarafsızlığınızı iddia ediyorsunuz. Amerika ile dostluk istediğiniz halde, Komünist Çin ile iyi geçinmenize nasıl tarafsızlık siyaseti dihebiliyorsunuz?

3 — Kuzey Vietnam'ın kazanmasını, Amerika'nın çekilmesini istiyorsunuz. Böyle bir sonuçta, Kızıl Çin ve Kızıl Vietnam ile karşı karşıya kaldığımız zaman başımıza ne geleceğini biliyor musunuz?

Devlet Başkanı Prens Norodom Sihanouk, muhabirin İngilizce olarak yazdığı mektuba Fransızca yazılmış bir cevap gönderdi. Aşağıda, muhabirin kendi gazetesinde yayınladığı bu cevabı okuyacaksınız. Amerikan gazetelerinin kızılılıkla suçladığı Prens'in bu cevabını, yurtseverlik ve milli haysiyet duygularını imtihana çekmek safhasına gelen devlet başkanlarına bir ibret olarak sunarız.

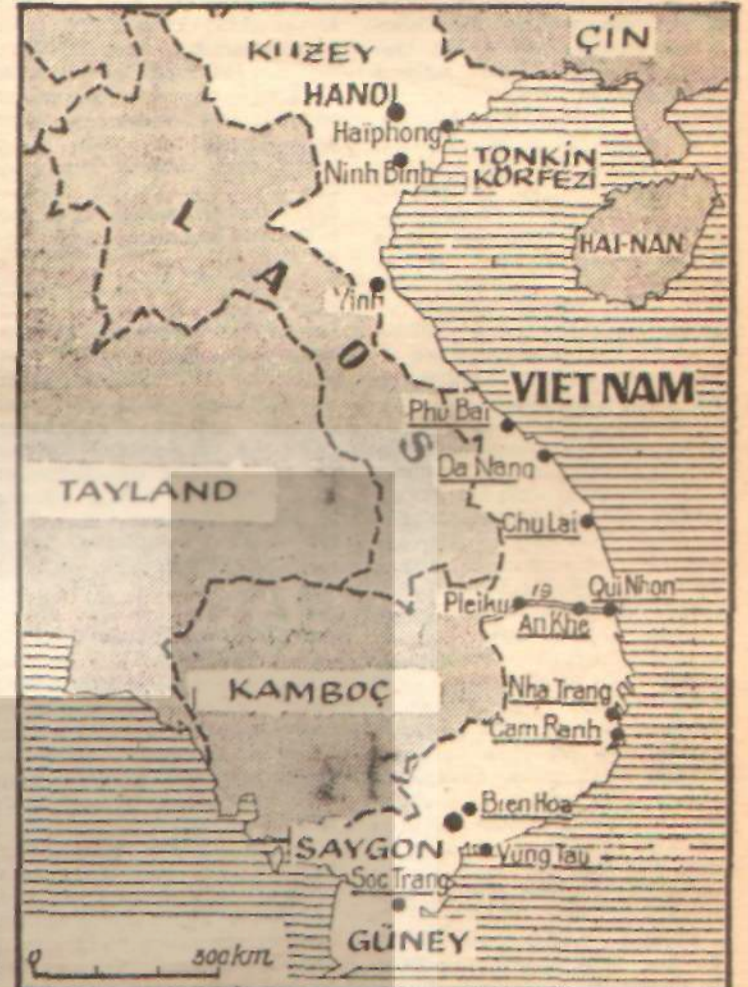
YÖN

1 Her şeyden önce Amerika'nın Kamboçya'ya yapmak istediği yardımın özel yanlarını ve bunları neden reddettiğimizi anlatmak isterim. Yardım, ancak özel teşebbüs ve endüstriye hasredilme şartıyla veriliyordu. Yardımın, memlekette hasıl edeceği fonlar, memleketin ve halkın esas havatı ihtivaclarıyla ilgisiz maddeleri ve malzemeyi ithal edecek olan özel firmalara ayrılacaktı. Bundan başka, bu ithalatın ancak ve ancak Amerika'nın tasvio edeceği memleketlerden yapılmasını şart kosuyordu. Askeri yardım olarak ta bize şimdiye kadar kendi milli savunmamız için yeterli olmayan, kullanılmış, demode malzeme verilmistir. Gene yardım şartlarına göre, başka memleketlerden, özellikle sosyalist memleketlerden ihtivaclarımızı tamamlayacak malzeme almak yasaklanıyordu. Amerika'dan alınacak silahlar ancak ve ancak komünist memleketlere karşı kullanılacak (ki bunlar arasında bize saldırganlık gösteren yoktur), fakat Amerika'nın ücretli askerliğini yapan (ki bize saldırganlık gösteren bunlardır) devletlere karşı kullanılmıyacaktı.

2 Kamboçya Devlet Başkanının her nutkuna, hükümetimizin her kararına, basınımızın her yazısına, Amerikan hükümetinin hoşuna gitmemek talihsizliğine uğrayan

Prens Norodom Sihanouk

Vietnam ve Kamboçya

her hareketimize karşı, gerek buradaki Amerikan büyükelçiliğinden, gerek Washington'dan çeşitli ihtarlar ve yardımın kesileceği tehditleri aldık. Bize şimdiye kadar yardımda bulunmuş olan hiç bir memleket böyle şartlar koşmamış, bizi bu derece hakaret edici şekilde tehdit etmemiştir. Sizin hareketlerinize artık tahammülümüz kalmamıştır. Birleşik Devletlerle ilişkilerimizi iyileştirmeyi hiç bir zaman reddetmedik. Fakat iyi ilişkilerin kurulması onları ancak sağlam bir temele dayandırmakla mümkündür. Böyle bir temel de şu esaslara göre olması gerekir: Kamboçya'nın toprak bütünlüğünün tanınması; topraklarımızı karşı yapılan saldırganlıklara son verecek resmi antlaşmaların yapılması; Kamboçya'ya karşı işlenmiş salırganlıkların kurbanlarına tazminat verilmesi. Hükümetiniz, böyle bir temele dayanan bir dostluk kurmak isterse, ona dostluk elimizi uzatmağa hazırız.

3 Bizim için tarafsızlık siyaseti, ne sosyalist kama, ne de meselâ SEATO'nun temsil ettiği bloklara katılmamak; her hangi bir yabancı devletin topraklarımızda üsleri ve askerleri bulunmasına müsaade etmemek; savaş halinde olanlara ne lojistik ne de askeri yardımda bulunmamaktır. Fakat his açısından alırsak, bizden imkânsız olanı istemeyiniz: Bize dostluk gösteren, bizi sayan ve destekleyen devletlere karşı gösterdiğimiz dostluk ve saygıyı size ve sizin uydularınıza göstermemizi bizden beklemeyiniz. Birinciler arasında sadece Çin Halk Cumhuriyeti değil, Fransa ve diğer devletler de bulunmaktadır. Bizim sizden sikâvetçi olduğumuz yanlarımız şunlardır: 1) Sarsılmaz ve inatçı anlavırsızlığınız; 2) Tepeden bakan halleriniz, hareketleriniz, basınımızdaki sürekli ve artan yalanlarınız; 3) Haksız

ithamlarınız; 4) Bu ithamları yalanlayacak olan Uluslararası Kontrol Komisyonunun Kamboçya'da kontrol ödevini yapmasına engel olmanız; 5) CIA'nızın boyuna hazırladığı suikastlar, hükümet darbeleri, memleket içinde ayrılıkçı cereyanları teşvik etme gibi hareketleri; 6) Ölümsel düşmanlarımız Güney Vietnam'la Tayland'ı boynuna desteklemeniz, boynuna silâhlamanız. Komünizme karşı savaşta bunların size hiç bir yardımı olmamaktadır; yardımlarınızı sadece bize saldırmak, Kamboçya'ya ait topraklarda hak istemek volunda kullanmaktadır. 7) Viet-Nam sınırındaki halkımızın kurban edildiği bombardımanlarınız ve katliamlarınız.

Beni size karşı ayaklandıran, sizin düşmanlığınızdan zivade adamlarınızın haksız hareketleridir. Sizin gözünüzde ben safdil bir akılsızım. Sizin nazaranızda akıllı savılmak için, memleketimin ve halkımın 12 yıllık bağımsızlığını, özgür lüğünü, saadetini, barısını, devamlı ilerlemesini, memleketime ve halkıma sağladığım bu şevleri feda etmemelirim. Sizin nazaranızda akıllı olmam için memleketimi, sizin gibi «akıllı» memleketlerin ölümdüğü bir Güney Viet-Nam'a, bir Laos'a çevirmelirim.

Biz kendi kabuğumuz içinde yaşadığımız kadar, komünist tehlikesinden habersiz değiliz. Güney Viet-Nam'ın komünistlerin eline geçmesini önleyecek yolları yıllardır size anlatmağa çalıştık. Söylediklerimiz size dalkavukluk şeklinde olmadığından tavsiyelerimizi hep reddettiniz. Şimdi artık çok geç. Bugün Güney Viet-Nam'ın komünistlerin eline geçmesinden bir tek sorumlu varsa o da sizsiniz. Sizin savaşı genişleten mânasızlıklarla ve cinayetlerle dolu hareketleriniz bundan sorumludur. Şimdi, kalıp bize komünistlerin egemenliğinden sonra âkıbetiniz ne olacak diye sormak cür'etinde bulunuyorsunuz. Senatör Mike Mansfield'e de söyledim, Kamboçya'nın komünistlerin eline geçmesini düşünmek size düşmez; bu ancak ve ancak benim memleketimin halkının ve gençliğinin bileceği bir istir. Bizim bir derdimiz varsa o da mütemadiyen Güney Viet-Nam'ın ve Tayland'ın bize karşı güttüğü saldırganlık politikasıdır. Ama buna karşı sizden yardım istemiyoruz ve size güvenmiyoruz; çünkü bu saldırganlıkları boynuna teşvik eden ancak ve ancak sizsiniz.

Bizim, Kamboçya'nın toprak bütünlüğünü gelecekte sağlamak için Çin ile müzakerelerde bulunmak hakkımızdır. Fakat yarın komşularımız «penbe» ya da «kızıl» olurlar ve Çin bizi tatmin etmeyen bir yol tutarsa, biz Kamboçyalılar olarak ödevimizi yaptığımızı ve kaderde varsa vokedilmemizin alınımızın yazısı olduğunu düşünmekle teselli bulabiliriz. Ama, bizi Tanrıların alnımıza yazdığı zamandan önce inihara sürüklemeye teşebbüs buyurmayınız. Kamboçyalıların, bu lütfkârlığının hatırı için, sizin çıkarlarınızı kendi çıkarlarınız üstünde sayacağını aklınızdan çıkarın. Bunu onlara yaptırmayı asla başaramıyacaksınız; onlara istediğiniz kadar «otidal, akılsız, tarafsız, deli, Pekin usağı» demekte devam edin, bunu hiç bir zaman başaramıyacaksınız.

Prens Norodom Sihanouk
(Kamboçya Devlet Başkanı)

MİLLİ ORDUMUZ, MİLLİ HARP SANAYİİMİZ OLMALIDIR..

Sosyalist Kültür Derneğinde geçen hafta verdiği konferansta, Millî Birlik Komitesi üyesi emekli kurmay subay Orhan Erkanlı, millî savunmamız hakkında şu uyarıcı sözleri söylüyordu: «Askerî yardım yoluyla, diğer devletleri kısmen veya tamamen kontrol altına almak, modern emperyalizmin en tehlikeli ve korkunç metodlarından birisidir. Bu metod, 15 yıldır Türkiye'mizde uygulanmaktadır.»

Şu anda öyle bir noktaya gelmişiz ki, mevcut siyasi ve askerî bağlantılar bugünkü haliyle devam ederse, Türkiye, muhtemel bir harbe girmek veya bu harpten kaçınmak inisiyatifine, karar serbestisine sahip değildir.

Ayrıca, NATO ve Amerikan askerî stratejisine göre teşkil ve teçhiz edilmiş bulunan silahlı kuvvetlerimiz, yalnız maddî unsurlar (silâh, vasıta, malzeme v.s.) bakımından değil, kuruluşu ve sevkî idare esasları bakımından da, denizaşırı hareket alanlarında kullanılmak maksadıyla düzenlenmiş ve silahlandırılmış bulunan bir orduyu, yani Amerikan ordusunun aynen taklit ve takip etmek zorunda olduğundan, bağımsız millî çıkarlarımızın gereği olan askerî hareketi yürütmekte yetersiz kalmaktadır. Bir ANAYURT ORDUSU'nun, bir KİT'ALARARASI ORDU'yu her yönü ile örnek alması, hâtatların en büyüğüdür. Kore'de, Vietnam'da harp etmek üzere teşkilatlandırılmış bir ordu ile Kars ve Edirne bölgelerinde, millî hudutları savınacak bir ordu arasında büyük farklar vardır (...)

Türkiye NATO'nun çok sadık bir üyesi olduğundan Türk Silahlı Kuvvetleri, NATO askerî stratejisini gerçekleştirmek maksadına uygun olarak reorganizasyon edilmiş, teşkilatı, kuruluşu, silâh ve malzemesi, eğitim usulleri, sevk ve idare prensipleri, Türkiye'yi NATO'nun ileri karakolu telâki eden bir askerî görüğe göre düzenlenmiştir... Bilmek gerekir ki, herde karakollar kolayca gözden çıkarılabilir.

Öte yandan gerek NATO Anlaşması ve gerekse Amerika'ya yapılmış olan ikili anlaşmaların gereği olarak, Türkiye'de birçok sabit askerî tesisler kurulmuştur. Bu askerî tesislerin bir kısmı, NATO prensipleri ve kumanda zinciri içinde Türk makamlarının kontrolündedir. İkili anlaşmalara göre, faaliyete geçen askerî tesislerin sevk ve idaresi ise, bazı idarî hususlar hariç, Amerikalıların elindedir (...)

NATO ve Amerikan askerî tesislerinin varlığı, memleketimizi muhtemel bir genel harbin ilk hedefleri arasına sokmaktadır. Askerî strateji ve taktik gereği, bir devletin en yakınındaki alanda bulunan ve kendisi için çok tehlikeli zararlar doğuracağı keşif olan askerî tesisleri, hedef listesi dışında tutacağı asla kabul edilemez. O halde, bu tesislerin varlığı, Türkiye'yi muhtemel bir harbin içine, arzu etmesek de, itmektedir. Bölgemizde başlayacak bir genel harbe, şimdiden girdiğimizi söylemek zorundayız.

Türkiye milletlerarası askerî anlaşmalara bağlı kalmakla beraber devletimizin bağımsızlığını ve memleketimizin bütünlüğünü kendi irademizle koruyabilmek için, bulunduğumuz coğrafi bölgede çıkarlarımızı koruyabilecek ve bu maksatla her çeşit askerî hareketi başarabilecek silahlı kuvvetlere en kısa zamanda sahip olmalıdır (...)

Kıbrıs meselesi, Türkiye'yi, Kıbrıs'tan çok daha önemli, çok daha hayati bir duruma karşı karşıya getirmiştir: Türk Hükümeti, Büyük Millet Meclisinden aldığı yetkiyle, herhangi bir devlete karşı harp ilân etmek kararını alsa, bu kararın uygulanabilmesi için yabancı devletlerden izin mi almak zorundadır? Eğer böyle ise, devletimizin bağımsız olduğunu iddia edebilir miyiz?

MEKTUPLARDAN ÇIKAN GERÇEK

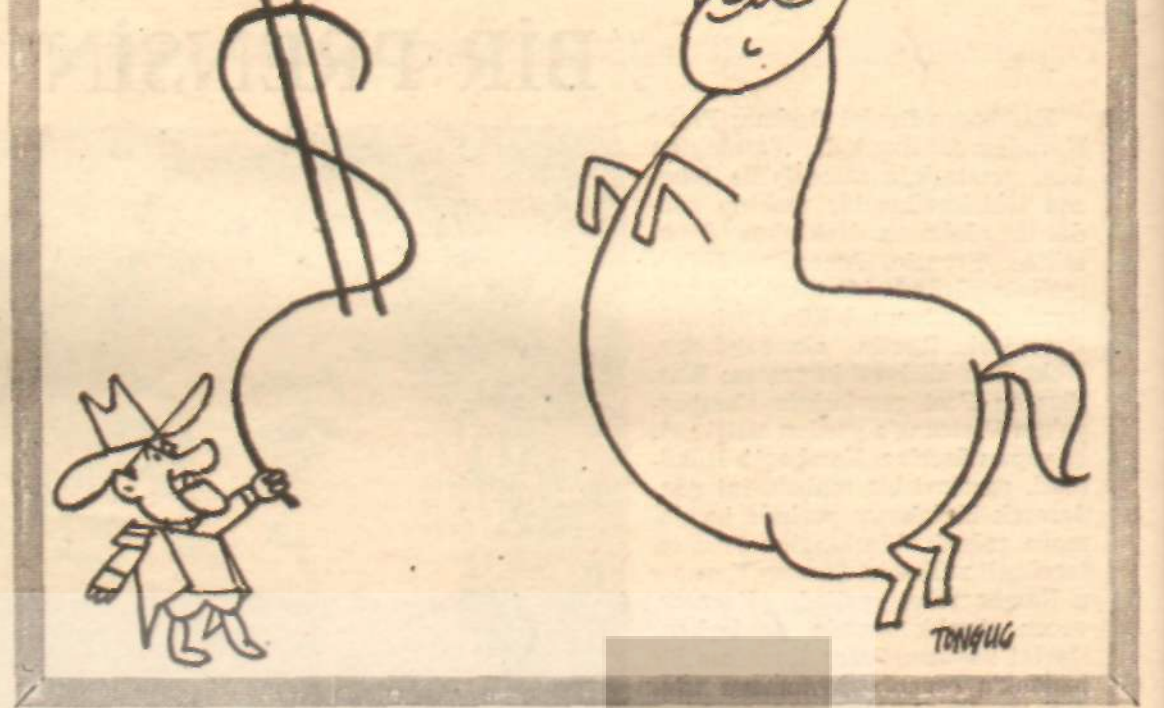
Inönü ve Johnson mektuplarının açıklanması da, uzun süredir tartışılan bazı gerçekleri kesinlikle ortaya koymuştur. NATO, bizi Sovyet taarruzundan, ancak büyük müttefikler arzu ederlerse koruyacaktır! Yani NATO bizi değil, onları korumaktadır. NATO ile ilgili Johnson-Inönü tartışması Türk milliyetçileri için unutulmaz bir ibret vesikasıdır. İnönü şöyle demektedir: «Bizim anlayışınıza göre, Atlantik Anlaşması, üye devletlere, taarruza uğrayan üyeye derhal yardım etmek vebesini yüklemektedir. Her üye devletin takdirine bırakılmış olan husus, bu yardımın sadece mahiyet ve vüs'atidir. Şayet diğer üyeler, Sovyet müdahalesine maruz kalan NATO üyesinin haklı olup olmadığı, müdahaleyi kendi hareketiyle tahrik edip etmediği gibi hususları münakaşaya kalkışsalar ve münakaşa neticesine göre yardım mükellefiyetleri olup olmadığını tesbite giderlerse, NATO ittifakının temel direkleri sarsılmış ve mânâsı kalmamış olur. Yardım vebesinin mânâsı olabilmeye için, bu vebesinin maruz kalan tecavüzle birlikte derhal doğması gerekir (...). NATO müttefiklerinden herhangi birine yapılacak tecavüz, tecavüz eden tarafından tabiiyle daima haklı gösterilmeye çalışılacaktır. NATO'nun bünyesi, mütevacizin iddialarına kapılacak kadar zayıf, hakikaten tedaviye muhtaç demektir.»

Başkan Johnson ayrıca, Amerikanın verdiği silahların, ancak onun arzulu olduğu işlerde, yani onun çıkarlarına uygun olarak kullanılacağını açıklamıştır: «Türkiye ile aramızda mevcut Temmuz 1947 tarihli anlaşmanın 4. maddesi mucibince, askerî yardımın, veriliş maksatlarından gayri gayelerde kullanılması için, hükümetinizin Birleşik Devletlerin muvafakatını alması icap etmektedir. Hükümetiniz, bu şartı tamamen anlamış bulunduğunuz muhtelif vesilelerle Birleşik Devletlere bildirmiştir. Mevcut şartlar tahtında Türkiye'nin Kıbrıs yapacağı bir müdahalede, Amerika tarafından temin edilmiş olan askerî malzemenin kullanılmasına, Birleşik Devletlerin muvafakatı edemeyeceğini size bütün samimiyetle ifade etmek isterim.»

Bütün bunlar ortaya ser bir gerçeği koymaktadır: Savunmamız, Türkiye'nin değil, Amerikanın çıkarlarına göre düzenlenmiştir. Millî çıkarlarımızın korunmasında karar serbestimiz fiilen ortadan kaldırılmıştır. Ve Türkiye Amerika'nın askerî tesisleri ve davranışları yüzünden arzuladığı bir genel harbin ilk hedefi haline getirilmiştir.

KARADENİZDE TEHLİKELİ OYUNLAR

Türkiye'yi hedef tahtası yapan Amerikan davranışlarından bir yenisi Karadenizde düşen uçak dolsusıyla görülmüştür. Türk, Amerikan ve Sovyet Harp gemileri, tehlikeli bir yakınlık içinde günler boyu, düşen uçak enkazını araştırmışlardır. Dışişleri Bakanlığımızın «bilimsel araştırma» iddialarına rağmen, anlaşılmalıdır ki, düşen uçak önemli bir casusluk faaliyetiyle görevlidir. Gerek uçak, gerekse uçaktaki casusluk araçları ve toplanan bilgiler, o kadar önemlidir ki, bunu ele geçirmek için Ruslar ve Amerikalılar, her türlü tehlikeyi göze alacak biçimde seferber olmuşlardır. Ve Sovyetler Birliği, bu casus uçağın Türkiye'deki Amerikan üslerinden kalktığını iddia etmektedir. U-2 casus uçağı gibi, bu faaliyetten de önceden haberdar olduğumuz şüphelidir. Keza Karadenize çıkan Amerikan harp gemilerinin Montreux Anlaşmasına tamamen uygun davrandığını iddia etmek kolay değildir. Sovyetler olaya büyük önem vermişler, Amerikayı protesto etmişler, fakat son yıllarda başlayan millî uyanışı gözönünde tutarak, Türkiye'yi kiracak bir davranıştan dikkatle kaçınmışlardır. Ama, bu ir-

radenizin uluslararası sularında, irz gerçeğini elbette değiştirmektedir. Pravda, bu mesele ile ilgili olarak sunları yazmaktadır: «İki Amerikan füzeli savaş gemisi, 10 Ocakta Karadenize girdi. Bunlar Yarrol fırkateyni ve Forrest Royal destroyeridir. Amerikan kıyılarından bu kadar uzak bölgeye hangi sebeplerle geliyorlar.»

Amerikan askerî yetkilileri, Karadenizin uluslararası sularında, bu savaş gemilerinin (deniz tabikati) yaptığını bildiriyorlar.

Son zamanlarda, Amerikan askerî kılığı, Karadeniz ve çevresinde, şüpheli faaliyeti pek çok yoğunlaşmıştır. Türkiye'deki Amerikan üssünden Rusya istikametine hareket eden bir ABD askerî uçağı, Karadenizde Samsun'un 200 kilometre kuzeyinde düştü....

Türk halkı, Türk topraklarından ABD askerî üslerinin tasfiyesi sorununu, gittikçe daha çok sormaktadır.

Sovyetlerle komşuluk ve dostlukta ihkam alan topraklarında, Karadenizdeki durumu eğriyağtıran, Amerikan askerlerinin bulunmasını istemiyen Türk halkının bu endişesi kolayca anlaşılıyor. Bununla beraber Pentagon bu hisleri dikkate almak niyetinde değil.

Amerikan deniz birliklerinin Karadenizdeki (tabikati), bunun açık delildir.

Sovyet Rusya, sınırlarının yakınında tehlikeli tahriklere son vermesi zorunluğuna Amerikanın daha önce dikkatini çekmişti.

Karadeniz bir barış ve sükun bölgesi olmalıdır. Burası, kuvvet gösterileri ve casusluk faaliyetleri yeridir.

AMERİKALI GENERALLE YAPILAN TOPLANTI

Türkiyemizin kontrolümüz dışı

Orhan Erkanlı
«Millî ordu şartı»

şında bir ileri karakol haline gelmiş olması gerçeği o kadar açıktır ki, Genelkurmayın baskısıyla, Amerika ile olan askerî ilişkilerdeki en göze çarpanı pürüzlerin düzeltilmesi için Demirel Hükümeti, bazı teğebbüslerde bulunmak zorunluluğunu duymuştur. Nitekim geçen haftanın sonunda, Dışişleri Bakanlığında, NATO emrindeki Avrupa Kuvvetleri Amerikan Komutan Yardımcısı General Smarts ile Amerikan Askerî Yardım Heyeti Başkanı General Evans'ın da katıldığı üç saat süren bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda «ikili anlaşmaların aksayan ve Türk kamu oyunda yara veren noktaları üzerinde durulmuş, Amerikan askerî üsleri ile NATO emrinde olanların durumları incelenmiştir. Türk Hükümetinin, bilhassa askerî üsler meselesinde, (verilen hakların ötesine gidilmez) durumu karşısında gerekli incelemelerin yapılması ve gerekli tedbirlerle hayırlı sonuçta sınırları, meseleye önem vermiştir.

Ayrıca, Türk Hükümeti, askerî yardım konusunda gerek NATO'nun gerekse Amerikanın istediğini vermediğini, hatta klasik silahlarda bile gerileme kaydedildiğini belirtmiştir. Dışişleri Bakanının, Yunanistan'a NATO Dışı bir kuvvet meydana getirmesi için yapılan yardımların durdurulmasını ve bugüne kadar verilen silahların ayarının Türkiye'ye de sağlanmasını istediği söylenmektedir.

Amerikalılar, cömertçe verdiğimiz imtiyazların bir kısmını terke rıza gösterecekler midir? Şimdiye kadar hayli üzerinde durulan Amerikalı askerî personelin yargılanması, gümrük anlaşmaları, otomobil meseleleri, kimlerin NATO personeli sayılabileceği gibi en basit meselelerde, Amerikan tutumu anlayışı olmuştur. Sefir Hart gibi yeni gelen Müsteşar «Dost Türk Hükümetinin, bu meseleleri kurcalamasından hayrete düştüğünü» Türk dostlarına belirtmiştir. Bu bakımdan Millî Savunma Bakanı Topaloğlu'nun «Amerikaya çağrılmamasını kimseye hiçinde yorumlamak kolay değildir. Çok korkulur ki Topaloğlu, yeni nükleer silahlar bulundurma taahhüdü ile Washington'dan geri dönsün. Pentagon'un değişmez alışkanlığı, ufak tefek tavizler de verse, karşılığını fazlasıyla istemektedir. Fakat Türkiye'de, huzul bir uyanış başlamıştır. Esasen, Amerikalı Müsteşarın deyimiyle «Dost Türk Hükümeti'nin Amerika ve NATO ile olan askerî ilişkilerimizde bir takım değişiklikler yapmak istemesi, bu millî uyanışın sonucudur. Artık bilinmektedir ki, Türkiye, Amerikan çıkarlarının değil, Türk vatanının savunmasını öngören bir millî stratejiye sahip olmalıdır. NATO içindeki birliklerinin bir kısmını çekerek bir millî kuvvet kurmalıdır. Birliklerimiz,

memleket şartlarına uygun olarak, muhtemel lokal ve millî savaşlara karşı, gerilla ve paraşütçü kuvvetleriyle takviye edilmelidir. Çoğu demode silahlardan ibaret askerî yardımlar dolayısıyla terkedilen millî harp sanayi yeniden yaratılmalıdır. Amerika'ya olan ikili anlaşmalar ve NATO ile olan ilişkiler mutlaka gözden geçirilmelidir.

NATO reformu, yalnız Türkiye'de değil, öteki NATO üyeleri arasında da güç kazanmıştır. 1969'da sona erecek olan anlaşma, belki de yenilenmeyecektir. Fransa, Norveç ve Danimarka hükümet çevrelerinde, «NATO'suz yaşam» fikri, büyük rağbet görmektedir. Danimarka ve Norveç topraklarında ve İmanlarında nükleer silah stokları bulundurmaktan vazgeçtiklerini açıklamışlardır. İsveç ve Finlandiya, Kuzey Avrupa'yı bir barış bölgesi yapma kararlarını belirtmişlerdir. İzlanda, Atlantik nükleer projelerine katılmayı reddetmektedir. Fransanın tutumu ise, herkeşe bellidir. Bu durumda, «nükleer silahlardan temizlenmiş bir Avrupa» fikrini gerçekleştirmek mümkün görünmektedir. 1950-1960 döneminin harp korkusu, yerini barış arzusuna bırakmıştır. Bu büyük değişiklikten yararlanarak, Türkiye'ye bir radeşi dış hedef tahtası ve ileri karakol olma durumlarından kurtulabilir. Yalnız millî bir savunma sistemine sahip olabilmek için, önce ittifaklar çerçevesinde de olsa, bağımsız bir dış politikaya ihtiyaç vardır. Bağımsız dış politikayı reddedenler, millî savunma konusunda da aldatmacalardan öteye bir varlık gösterebilecek değildir.

Af meselesi, yine ortahığı karıştıracağı benzemektedir. Siyasi suçluların affında yapılan ayık ayırım, haklı olarak tepkilerle yer almıştır. 27 Mayısın meşruiyetini reddetmekte hâlâ direnen Celâl Bayar tamamen affedilmekte, bu tutumun harekete geçirdiği 21 Mayısçılara ise «üvey evlât» muamelesi yapılmaktadır.

Biz, âdi suçların affında tereddütlerimiz olmakla beraber, siyasi suçlarda, Anayasa çerçevesinde, en geniş bir afftan yana yuz. Basın suçları da tamamen affdilmelidir. Demokratik rejimi ortadan kaldırmak için harekete geçmeleri dolayısıyla idama mahkûm edilenler affolunurken, rejimi değiştirme propagandası yaptı diye cezalandırılanların af dışı kalmalarına imkân yoktur. Siyasi suçlar ile basın suçlarında bir ayırım, affa partizan bir nitelik kazandırarak siyasi gerginliği artıracaktır.

DEMİREL VE YÜCE DİVAN

Şimdiye kadar kaçak dövüştürmeyi bilmiştik. Bu sefer de kürsüye çıkmasında hiç fayda yoktu. Ama muhalefetin topununa birden hücumu geçmesi karşısında, sınırları, Demirel'e ihanesini etti. AP ile flört eden Alican bile insafsızdı. Cemal Tural mektubu dolayısıyla Hükümetin aylardır susmasını ayıplıyor ve onun Amerikancılık iddiaları karşısında susmasına şaşıyordu. AP'nin «siyanet meleşti» Alican, şu sert sözleri söylüyordu: «Ancak şimdi anlıyoruz ki, hükümet bu mektubu, Amerikan Cumhurbaşkanı'na darılmamak gerekçesiyle neşretmemek durumuna girmiştir. Bizi milli menfaatlerimizden başkası ilgilendirmemelidir. Tural mektubundan sonra, bu mektubun da aynı gazetede yayınlanması, hükümetin tutumunu hakkında bizi ciddi endişelere sevk etmektedir. Tahkikat açacağız demişler, iki ay geçmiştir. Hâlâ netice yok. Bu hadiseler tekerrür ederse devlet idaresi lâçka olur ve devlet bu tarz emrivakilerle idare edilir hale gelir. Mektubun nasıl intikal ettiği tesbit edilmeli, suçlu veya suçlular ortaya çıkarılmalıdır.»

AP'nin düşünün kardeşi Bölükbaşı da, Başkan Ahmet Bilgin'in itaatkâr müsamahasından yararlanarak, Demirel'i bombardıman ediyordu. Kardeş Alican «Amerikancılık» tan bile imalı konuşuyordu. Nihad Erim ve Çetin Altan'ın hücumlarıyla yıpranan Demirel'in sınırları artık bu kadarına dayanamazdı. Kürsüye fırladı ve «çeşitli türlü türlü çeşitli» gib bir sürü dil sürçmelerinden sonra şu tarihî sözleri söyledi: «Amerikancılık vârit değildir. Vârit ise Hükümet Yüce Divana gitmeye hazır.»

Bu kompleksli sözler, bir dönüm noktasının başlangıcıdır. İki ayda iş, Meclis kürsüsünden bu cins konuşmalara kadar gelmiştir. İnönü'nün geliş güzel söylenmiş «On ay dayanamazlar» kehaneti, bu beklenmedik tarihî sözler üzerine, bütün zihninleri kurcalamaya başlamıştır. AP'nin içinde dahi homurtu ve güvensizlik vardır. Bilgiç seçim ve af kanunu tasarıları dolayısıyla, Hükümeti yenilgiye uğratmıştır. Bilgiç'i «Yeşil Komünistlik» ile suçlayan Demirelci Tekin Erer'i, Bilgiççiler grupta perişan etmiştir. AP'li başında Demirel'e yöneltilmiş nasihatlar ve tenkitler çoğalmaya başlamıştır. Yeni İstanbul, Demirel ve ekibi hakkında şu ağır sözleri yazmaktadır: «AP, uyanmalıdır. Uykuyu satıcılarının tenkitlerini dinlemekten kurtulmalıdır... AP sorumları, bir genel kongrenin hasbeler tertiplendiği yöpetic kadrosu değildir... AP harekete geçmeli ve hükümet kadrosunda da genel politikasında da revizyona girmelidir... AP doğrudan doğruya vatandaşın partisidir. Onu birkaç muhterim ve kaoris adamının elinde cıkmaza sürüklenmiş görmeye kimsenin, hatta muhalefetin bile tahammüllü olmamak gerekir.»

Bölükbaşı, Demirel için türküler vakmaya başlamıştır: «Baş olanlar öğünmesin Ne gelirse başa gelir Diz toprağa yaslanmaya Baş düşerse taşta gelir.» Bölükbaşı, işi türkü seviyesinde bırakmamış ve mektupların basına sızması konusunda Meclis araştırması istemiştir. Bölükbaşı'na göre, Hükümet Başbakanı itham altında olduğuna göre, bu araştırmayı yapamaz; binaenaleyh Meclis araştırması yapılmalıdır... İş şimdiden kızışmış ve ilk im

tihanda Demirel tökezlemiştir. Af, seçim ve radyo kanun tasarıları ise, muhalefetin çok şiddetli hücumlarıyla karşılaşacaktır. Sınırları ilk imtuhanda kendisine ihanet eden Demirel, bunlara nasıl dayanacaktır?

«Amerikancısak Yüce Divana gideriz» sözleriyle tarihe geçecek olan tartışmalar, Hürriyet'ten Cüneyt Arcayürek'in başarılı gazeteciliği ile başladı. Johnson mektubunu hangi gazete ele geçirirse, hiç şüphe edilmesin, o yayınlıyacaktır. Bu, bir gazetecilik göreviydi. Ne var ki başarılı Arcayürek, iktidara çok yakındı ve Tural mektubu dolayısıyla «sâbıkaltı» idi. Johnson mektubu yüzünden de iktidar ile Arcayürek arasında şüpheli temaslar olmuştu. Mektubun yayınlanmasından bir iki gün önce Arcayürek, Çağlayangil'i ziyaret etmişti. Hürriyet temsilcisi, bir sürü milletvekili ve senatörün huzurunda Dışişleri Bakanını «Mektubun gizli tarafı kalmadı» diye ikna etmeye çalışmıştı. Demirel de iki gün önce, telefonla Cüneyt Arcayürek'e «mektubu yayınlayın hapse gideceğim» ibsas etmişti. Bütün bunlar Demirel ve Çağlayangil tarafından mektubun gazeteci Arcayürek'in elinde olduğunun bilindiğini göstermektedir. Esasen mektubun fış edilebileceği kaynaklar sınırlıdır. Senatör ve milletvekillerinin mektubu vermesi imkânsız gibidir. Zira gizli celse zabıtları, not almadan ve nezaret altında görülebilmektedir. Bu işi de sadece Nihad Erim ve Mehmet Ali Arsan yapmıştır. Haibuki uzun metin, Hürriyette, kasten yapıldığı intibahı veren bir iki önemsiz değişikliğin dışında avnen yayınlanmıştır. Milletvekillerinin bunu sağlayabilmesi imkânsızdır. Mektuba, Amerika'nın vermiş olması da çok zayıf bir ihtimaldir. Zira Hürriyette çıkan metin, Dışişleri Bakan'ının yaptığı tercümeyle de yanmaktadır İngilizce metinden özet bir tercüme bahis konusu değildir. Bu durumda mektubun, ya CHP'den, ya da Dışişleri Bakanlığından çıktığı büyük bir kesinlikle söylenebilir. Fakat Demirel ve Çağlayangil'in Arcayürek'in hazinesinden haberdar olmaları ve mektubun daha önceden «basına verilme» gerekçesiyle Dışişleri Bakanlığında çoğaltılmış olması, şüpheleri iktidara kaydırmaktadır. İktidar ise, Tural mektubunda olduğu gibi, bu meselede de beceriksiz davranışlarıyla kendini güç durumda bırakmış ve bütün muhalefetin bir ağızdan giriştiği sert tenkitlerle karşılaşmıştır.

Karanlıkta Uyuyanlar Uyanıyor

Birinci Dünya Savaşından önceki yıllarda Osmanlı İmparatorluğu çöküntüye doğru hızla kayarken memleket aydınları kurtuluş çareleri arıyorlardı. Bu aydınlar arasında askerler önemli bir yer tutmakta idiler. Gerçi genç subaylar yetişme koşulları bakımından siviller kadar şanslı görünmüyorlardı. Ama ayaklarını memleket topraklarına sağlamca basmışlardı.

O devirlerin kaynaşması bir Atatürk yetiştirmiştir. Atatürk'ün çevresindeki parlak isimlerden çoğunun da asker olduğu gözden kaçmamalı... Ordu, Türkiye'ye aydın yetiştirmek konusunda bereketli bir kaynak olmuştur. 27 Mayıs 1960 devriminin politikaya ittiği genç subaylar arasında da Türkiye'nin muhtaç olduğu aydın karakterini temsil edenler umut ışığı gibi parlamento kürsüsünde parlamaktadırlar.

Son günlerde bu gelişmenin iki güzel örneğini rhan Erkanlı ve Mustafa Ok verdiler. Bu iki eski askerın ileri sürdükleri fikirler, çok dikkati çekicidir. Daha çok milli savunma politikası çevresinde yaptıkları konuşmalar, sivil ve silahlı aydınlar kesiminde büyük ilgiler uyandırmıştır.

Orhan Erkanlı'nın Sosyalist Kültür Derneği'ndeki konferanslarından gazetelere geçebilen kısımları okuduğum zaman bundan iki üç yıl önce İzmir NATO karargâhında görevli bir Türk Albayından aldığım mektubu hatırladım. Albay, karargâhtaki Amerikalı ve Yunanlı subayların davranışlarını anlattıktan sonra:

«Görevim daha fazla açıklamada bulunmaya engeldir. Ancak siz temin ederim ki Türkiye'deki bir savaş NATO savaşına olmayacaktır...» diyordu.

Orhan Erkanlı'nın ve Mustafa Ok'un yetkili kurmaylar sıfatıyla yaptıkları açıklamalar Türkiye'nin «savunulmak» için değil «kullanılmak» için ittifaklara dahil edildiğini gösteriyor.

Orhan Erkanlı'nın deyişine göre «1949'dan beri Amerika'nın Türkiye'ye askeri yardım adı altında verdiği bütün silah ve teçhizat, aslında Amerikan ordusunda iskartaya çıkarılmış silah ve teçhizatıdır.»

Geçen yıl Milli Savunma Bütçesi komisyon raporunda belirtildiği gibi ordumuz, NATO standartlarına hiçbir zaman yükseltilmemiştir. İlk hedef haline getirilmiş bir rampa, ve ilk yıldırımını üstüne çekecek bir iletken gibi telâkki edilen Türkiye, Batılılar için ucuz bir yatırımla elde edilmiştir. Batı gözünde Türk askeri, cesur, atak ve hem de çok ucuz bir askerdir. Bir Amerikan veya Alman askerine göre Türk askerinin maliyeti çok azdır. Prof. Baade'nin bu konudaki hesabı şöyledir: «Bir Amerikan Tümeninin Amerika'ya maliyeti 500 milyon dolar, bir Alman tümeninin Almanlara maliyeti 250 milyon dolardır. Bir Alman tümenini ölçü olarak alırsak Türkiye'nin Batı savunmasına katılma payı 18x250 yani 4,5 milyar dolardır.»

Ama Türkiye böyle bir miktarı yardım olarak rüyasında görmemiştir. Türkiye, askeri gücünü NATO'nun tespit ettiği hedeflere yaklaşık olarak ayakta tutmak için kaldıramıyacağı bir yükü omuzlarına almış bulunuyor.

Alican ve sol

YTP'li senatörler AP'ye transfer etmekteyse de, parti şiddetli birleşmeyi uygun bulmadı. Bununla beraber, Demirel başaramaz ise, AP'yi kurtaracak adam diye görülen Alican, Y.T.P. grubunda, AP'ye yardımcı olma politikasını savundu ve bunu «AP giderse, sol gelir» gerekçesine bağladı: «AP başariye ulaşmazsa seçime ve seçim neticelerine hacet kalmaksızın sol gelebilir... Demokratik rejimle bu devlet idare edilir mi? AP bunun intihasını veriyor. Bundan dolayı da yardımcı olmak lazımdır. AP'nin alternatifi YTP değildir. Yani AP muvaffak olmazsa, YTP gelişir fikri hayaldir. AP'nin muvaffak olmaması halinde alternatifi maalesef komünizmdir. İktisadî şartlar bozulur, iç politikada partizanlık hâkim olur sa, esasen dış politikada esaslı itham altındadırlar. Bu unsurlar, sol alternatifini kuvvetlendirmek istidadındadır. Buna siyasi kanaatlarımız ne olursa olsun karşı koymaya ve AP'yi başarıya ulaştırmaya muktedir

İktisadî çöküntümüzü hazırlayan çeşitli nedenler arasında milli savunma konusunda realist bir politika yürütülmemesi de vardır.

Amerikalılar topraklarımızdaki üsleri devletimizin bilgisi ve yetkisi dışında diledikleri gibi kullanmakta ve 30 milyon Türkü ölüme götürecek en tehlikeli hareketlere pervasızca girişmektedirler. Kullandıkları 35 milyon metrekaşe toprak için hiçbir şey ödemedikleri gibi Türklüğü bir atom harbinde bütünüyle yokedecek kadar tehlikeli bir rampa haline sokmuşlardır.

Gerçekler iyice incelendiğinde milli savunma politikasında nasıl bir alanın içinde olduğumuz ortaya çıkmaktadır. Genç kurmaylar şimdi Türk ulusunun savunma stratejisini tenkit etmektedirler. Silahlı kuvvetlerimizin bir anavatan ordusu haline getirilmesi ve bir NATO savaşına için değil, bir milli savaş için tedbirli ve hazırlıklı bulunması gerekir. Orhan Erkanlı bu noktaya parmağını basarken, Mustafa Ok, Türkiye'nin tehlikeli tabirler için kullanılmamasını ve bütün Ortadoğunun atom silahlarından arınmasını istemiştir.

Türkiye'nin NATO içindeki durumu da Johnson'un mektubunda bütün açıklığıyla ortaya çıkmıştır. Johnson İsmet Paşa'ya Kıbrıs çıkarması sırasındaki muhtemel bir Rus tecavüzüne karşı NATO'nun işlemeceğini tebliğ etmiştir.

İsmet Paşa'nın buna karşı cevabı esas olarak şudur: Kıbrıs çıkarması milletlerarası bir anlaşmanın verdiği haklardır. Milletlerarası anlaşmaların tatbiki sırasında Türkiye'nin uğrayacağı bir tecavüz karşısında NATO otomatik olarak harekete geçmelidir. Türkiye'nin NATO anlayışı böyledir. Eğer bu tecavüzlerde NATO'nun işleyişi ayrıca verilecek kararlara bağlıysa, Türkiye ile Amerika arasında bu bakımdan geniş ve derin görüş ayrılıkları vardır.

Manzaraya bütünüyle baktığımız zaman hiç de iç açıcı görülüyor. Bundan iki üç yıl önce İzmir NATO karargâhından mektup yazan Albaya hak verecek bütün deliller zamanla ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin milli çıkarlarına değinen olaylarda NATO'nun işlemeceğini tahmini artık Johnson'un mektubuyla sağlam bir vesikaya bağlanmış oluyor.

Demek ki Türkiye'nin NATO konusundaki durumunu bir iyice elden geçirmesi gerekmektedir. Aldığımız ve verdiğimiz değerler arasında açık ve sağlam bir muhasebe yapılmalıdır.

Amerika ile ikili anlaşmalar ise bir âlemdir. Johnson'un mektubunda açıklandığı gibi Türkiye, Amerika'nın verdiği silahları ancak Amerika'nın izniyle ve Amerikan çıkarlarına göre kullanmak yetkisindedir.

Anadolu topraklarını babalarının malı gibi kullanan ve Türkiye'yi olmadık tehlikeye bütünüyle sokan Amerikalıların bir de verdikleri silahları izniyle kullanacağız demek.

Türkiye meğer hangi çıkar hesaplarının rizikosunda bulunurken kendisini güvenliğe sanırmış.

İlhan Selçuk

Öyle görünür ki, Türkiye bu yıl eskisinden daha ağır şartlarla anlaşma yapmış, ancak ünlü Cooley Fonunu bir miktar sınırlandırmış ve borcun dörtte birini dolarla ödemek zorunda kalmıştır. Bizim imzalayacağımız anlaşmayla bir karşılaştırmaya imkân vermek üzere, Mısır'a kabul ettirilen tarım fazlası anlaşması şartlarını yayınlıyoruz:

Mısır, Haziran ayı sonuna kadar 55,7 milyon dolar tutarında tarım fazlası satın alacaktır. Bunun 14,6 milyon yüzde 2,5 faizle 20 yılda dolar olarak ödenecektir. Geri kalan miktarı Türk parası ile 370 milyon lira etmektedir. Mısır parasıyla ve yüzde 4,375 faizle ödenecektir. Bu paranın yüzde 75'i, kalkınma plânında yer alan projelerin finansmanı için Mısır'a geri verilecektir. Yüzde 5'i, yani 18,5 milyon lira, «Amerikalıların yönettiği Mısır şirketlerine, ya da Amerikan çıkarları bulunan teşebbüslere» ayrılacaktır. Geri kalan yüzde 20, yani 74 milyon lira, Amerikan Hükümetinin Mısır'daki giderlerinde kullanılacaktır.

Ekrem Alican «Sol geliyor»

isek, hizmet getirmeye mecburuz».

Tarım Fazlası

Amerikan Hükümeti tarım fazlası stokları azaldıkça ve fakir ülkelerden talep arttıkça satış şartlarını ağırlaştırmaktadır.

GERÇEK SAYGISI

BİTTECRÜBE...

Fethi Naci

Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti...

Böyle yazıyor Anayasa'nın Başlangıç'ında; ikinci paragrafta. Anayasa'nın kabul tarihi, 9 Temmuz 1961. Ve şimdi, 27 Mayıs'tan 5 yıl 8 ay sonra, Anayasa'nın kabulünden 4 yıl 7 ay sonra, «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarda bulunmanlar affediliyor; yurt içindekiler de, yurt dışındakiler de! Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarda bulunmanın cezası, 20. yüzyılda değil, 19. yüzyılda değil, 18. yüzyılda yayınlanmış yazıları dilimize çevirmenin ya da çevrilen böyle bir eserden parçalar yayınlamanın ancak üçte ikisi kadar!

Olup bitenlere baktıkça AP yöneticilerinin cehaletten gelen cesareti, bir şeylere güvenmenin aldırışsızlığı içindeki şaşkınlıkları insanı çileden çıkarıyor. Ve çileden çıkarılmaya başında elbette 27 Mayıs'ın yöneticileri geliyor: «İktidar, seçilmiş kazandı; kaynağı meşruiyetini yitirmekte ve Anayasaya vücut veren temel inanca çatışma halinde görülmektedir.» Millî Birlik Grubu üyelerinin yayınladıkları kısa bildiri böyle bitiyor.

Ve hep birbirine bağlı olaylar: Millî çıkarıları savunan genel müdürlerin görevlerinden uzaklaştırılması, uyduluk politikasında ısrar, durmadan yükselen fiyatlar, ücretlere beş-on kuruş gelir artışı sağlayacak olan asgari geçim indirimindeki yeni nispetlerin iki yıl ertelenmek istenmesi, Anayasa'nın öngördüğü temel reformlardan hiç birinin söz konusu edilmemesi... Hem bu olaylar, hem de demokrasi savunuculuğu!

Şimdiye kadar demokrasiyi kitlelerin yaşama şartlarından bağımsız bir şeymiş gibi, hayatımızın dışında bir şeymiş gibi göstermeyi başarmışlardı. Şimdi şimdi anlaşılıyor demokrasinin ne olduğu. Demokrasinin ne olduğu anlaşılıyor ve de az gelişmiş bir ülkede kapitalizmle demokrasinin birlikte yürümeceği... AP yöneticileri bütün Üçüncü Dünya ülkeleri için geçerli olan bu genel kuralı bir kere daha doğrulamak için ellerinden geleni esirgemiyorlar. Yabancı tekellerin çıkarları ardında sürüklenerek, küçük bir azınlığın mutlak düzenini yürüterek Türkiye'yi idare edebileceklerini sanıyorlar. Şimdiye dek yalanla beslenmiş halkı her zaman aldatacaklarını sanarak Türkiye'yi idare edebileceklerini sanıyorlar. Çok sıkıştıkları zaman, «Bizi bu halk seçti mi? Seçti.» ya da «Bizi buraya millî irade gönderdi mi? Gönderdi.» diyerek işin içinden çıktıklarını sanıyorlar.

27 Mayıs'tan 5 yıl 8 ay sonra, Anayasa'nın kabulünden 4 yıl 7 ay sonra, «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidarın üyelerinin affı, bu yanlış sanıların zirvesini teşkil etmektedir. Öyle suçlar vardır ki affedilemez. Bu gerçeği, af tasarısının kahramanları gerçek anlayacaklardır. Korkarım bittecrübe!..

Komisyon eğleniyor!

Bütçe Komisyonunda dehşetli fikir tartışmaları yapıyor! Bunlardan son bir örnek, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçe görüşülürken verildi. Bu tartışmanın ilgi çekici kısımlarını aktarıyoruz:

YUNUS KOÇAK (TIP) — Bu memlekette Çombelerin ve Mobutuların yeri yoktur.

BAŞKAN İSMET SEZGİN (AP) — Ne demek istiyorsunuz?

Y. KOÇAK — Beyfendi böyle bir zihniyet olmamalı diyorum.

BAŞKAN — Bana beyfendi değil, başkan demeniz gerekir.

KOÇAK — Ben yazılı metin takdim etmiyorum.

BAŞKAN — Sayın Koçak deminden beri yazılı metin okuyorsunuz. Türkiye hiç bir zaman oldu: CHP, ne bugün AP ve mümkün olursa yarın ne de TIP idaresinde, Çombelerin, Mobutuların memleketi olmaz. Bu sözünüzü geri alın, yoksa konuşmanızı keserim.

KOÇAK — Kesemezsiniz. Benim sözlerim mühimdir.

BAŞKAN — Herkesin sözü mühimdir. Onun için sözünüzü geri alın.

KOÇAK — Peki... Dün de olamamıştır, bugün de olamamıştır. Olamaz da... Anayasa, Mobutu ve Çombelerin hakimiyetine müsaade etmez.

BAŞKAN — Sadece Anayasa değil, hiç kimse böyle bir şey müsaade etmez. Bunu da böyle bilin.

KOÇAK — Artık «Allah» diye diye bu memleket soyulamaz.

BAŞKAN — Kim soyuyor?

KOÇAK — Yabancı şirketler.

BAŞKAN — «Allah» diye diye

mi soyuyorlar? Sayın üyeler, bir arkadaşımızın konuşması ile bağımsız bir devlet hakarete uğramıştır. Divan olarak teessürlerimizi bildiririz.

MEMDUH ERDEMİR (MP) — Ne kadar kalsacağı belli olmayan bir İbrahim Deriner, üç günlük bakanlık makamı için yıllarca beraber çalıştığı arkadaşlarını görevlerinden atmaktan geri kalmamıştır.

BAŞKAN — Sayın Erdemir, «Üç günlük bakanlık için yıllarca dayanışma arkadaşlarını atıyor» demekle bir bakanı tezyif ediyorsunuz.

ERDEMİR — Hayır, tezyif etmiyorum.

BAŞKAN — Öyleyse konuşma üslubunuzu ve dolayısıyla müzakerenizi ortaya koyuyorsunuz.

ERDEMİR (Masayı yumruklayıp, ayağa fırlatarak) — Mizacımı değil, görüşlerimi söylüyorum. Bu müdahaleleriniz konuşmalarımıza mâni olamayacaktır.

BİR ÜYE — Erdemir, dikkat et. Burası komisyon. Milletvekili dövduğünüz grup odası değil.

TURHAN FEYZİOĞLU — Hükümet tenkit edilince, konuşmayı kesmek istiyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, bir kere komisyonda üye değilsiniz, bu şekilde müdahale edemezsiniz.

FEYZİOĞLU — Beyfendi...

BAŞKAN — Ben başkanım.

FEYZİOĞLU — Ben size beyfendi diyorum.

BAŞKAN — Diyemezsiniz.

FEYZİOĞLU — Öyleyse ben de Başkan Beyfendi derim. (Gülüşmeler)

IRFAN SOLMAZER (CHP) — Başkan bize talebe gibi muamele edemezsiniz.

BAŞKAN — Öyleyse siz de, si-

İsmet Sezgin
«Başkan Beyfendi»

zîz tâbirinize göre, talebe gibi hareket etmeyin.

PROF. AYDIN YALÇIN — Burada rejim mücadelesi yapılamaz. Burada marksist müsedelenin yeri değildir. Sanayiye hürsüz, demokratik düzene inanılabilir memleketi-astanlar diyenlerin, burada da, parlamentoda da yeri yoktur. Biz yabancı sermaye ile işbirliği yapacağız. Batıdan, zengin ülkelere bağlanmayı Türkiye çoktan reddetmiştir... Biz yabancılarla müteker iş yapacağız. Onlar da kazanacak, biz de kazanacağız. Türk ekonomisi, ancak bu sistemle gelişebilir. Bugün Mısır'da ve Romanya, Sovyet istismarından şikâyetçidir. Bunlar şirketlerle değil, Kizilordu ile mücadele zorundadır. En büyük istismar, Kizilordunun ufak devletleri hakimiyetleri altına almaları ile doğan istismardır.

AP'de Yeşil Komünizm!

Demirel başının önüne geleni komünizmle suçlamakla görevli kalemlerinden İstanbul Milletvekili Tekin Erer, bu etiketi nihayet AP'nin «milliyetçi ve mukaddesatçı» kanadına da yapıştırarak, «Hızlı kalemler», «müslüman görüşen komünistler» için şöyle diyor: «İşin en hazin, bunların, bu yeşil komünistlerin Adalet Partili görünmeleridir. Bunlar Adalet Partisi içinde mutlak hiyanet şebekeleridir. AP'iler, kızıl komünistlerden ziyade, bu yeşil komünistlerden sakınmalıdır. Bunlar bizden görünüp en âdil, en iğrenç iftiralarla bizi kalbimizden vurmak, böylece milletin tek Ömürlü Adalet Partisini içinden yıkmak suretiyle, memleketi komünizme geçirecek zemini hazırlamak niyetindedirler. Büyük çapta bir devlet adamı olduğunu anlar anlamaz, Demirel'e (mason ve dinsiz) damgasını vuran ilk defa bu yeşil komünistlerdir. Bunlarda fikir olmadı için ancak yalan söyleyerek, iftira ederek gerçek müslüman ve milliyetçi yazarları yıpratmak isterler... İşin en hazin, en özünü ve en garip tarafı, bize hakaret edenlerin, iftira çamuru atmalarını sırtını, sıynı ilden mebus olduğumuz Dr. Saadetin Bilgiç'in okumasıdır.»

Görülüyor gibi Demirel'in konuşması, yeşil komünizmin ucunu Saadetin Bilgiç'e kadar uzatmaktaydı. Onun için Demirel'e karşı çıkan herkes komünistti. Tabii ki bu müthiş iftihat, AP grubunda büyük tepki yarattı. Erzurum Milletvekili Ahmet Mustafaoğlu, «İçimizden birinin yeşil komünizm ithamı ile bir kısım müslümanların, yazarların ve bu arada bilhassa komünizmin karşısında olan Adalet Partisini hedef almasını esefle karşılıyorum. Genel İdare Kurulu ve Grup İdare Heyeti, bu konuda tedbir almamalıydı. Antalya Milletvekili Osman Yüksel Serdengeçti, «Türk emniyet tarihi, din kisvesi altında çalışan bir komünist teşbit etmiş değildir» diye haykırmıştı. Manisa Milletvekili Önal Şakar ise, «Bu partiyi İsmet Paşa bile komünizmle itham etmedi» feryadı ile ayağa fırlıyordu. Hızlı ka-

lemlerini, Demirel bile kurtarmazdı. Sözümlerini yanlış anlaşıldı, demekten başka çıkar yol bulamadı. Saadetin Bilgiç ise, «İnşallah bundan sonra yanlış anlaşılmayacak yazılar yazar» diye galibiyetini kutluyordu. Bu zılgattan sonra, uzun süredir AP'nin «mukaddesatçı ve milliyetçi» kanadını komünizmle suçlayan ve bazı yazar ve talebe teşekküllerinin protestolarına uğrayan Demirel kalemlerini, büyük bir pishinlikle toristane ediyordu: «Bunlara hak veriyorum. Doğrudur. Yeşil komünizm yoktur. Hatadan dönmek faziletli derler. Ben de haksızlık ettiğim için, bana çıkan Adalet Partili milletvekillerinden, talebe teşekküllerinden, yazarlardan özür dilerim.»

Oysa yeşil komünizm deyimi vardır ve bir çok şey gibi bu da Amerikan icadıdır. Morrison tipi büyük firmaların besledikleri Amerikan Mc Carthy'leri, müslüman sosyalizmi yapma iddiasındaki Mısır ve Cezaır gibi ülkeler yöneticilerini yeşil komünist ilan etmişlerdir. Yabancı şirketleri, büyük toprak ağalarını ve komradorları kovan müslüman Nâsır, onlar için, rengi yeşil de olsa, komünisttir.

Türkiyede de Nâsır'ı fikirler, «milliyetçi ve mukaddesatçı» çevrelerin namuslu kanadında yankılar uyandırmaya başlamıştır. Dürist ve samimi mukaddesatçılar, kör bir antikomünizmden ibaret kalan davranışlarıyla, gerçekte toprak ağalarının ve Amerikan şirketlerinin savunucusu durumuna düştüklerini yavaş yavaş hissetmektedirler. Mısır profesör Muhammed Kutup'un «İslâmın etrafındaki güpheler» adlı kitabı, bu çevreleri dalgalandırmaktadır. Prof. Kutup, bu kitapta İslamiyete ağılık ve kapitalizm olamıyacağını yazmaktadır. Morrisoncular için bu fikirler, tabii ki, komünizmin ta kendisidir. Aslında bu rahatsızlık, AP'deki sosyolojik ikiliğin yankılarıdır. Bu partinin bir kanadı, İstanbul ve İzmirin yabancı şirketlerle içiçe girmiş büyük iş çevrelerine dayanmaktadır. Bu çevreden gelen Demirel, onların desteği ile AP'nin yönetimine el koymuştur.

AP'nin öteki kanadını ise, esas itibarıyla, Anadolu'nun dindar ve muhafazakâr esnafı teşkil etmektedir. Bu kanat, bilincindeki ölçüde, Saadetin Bilgiç'in etrafında kümelenebilmektedir. İki kanat arasında, çıkar ve inanç bakımından geniş ayrılıklar vardır. Ayrılıklar, Amerikancı büyük iş çevrelerinin sahte mukaddesatçılık iddiaları ve komünist tehlikeli propagandalarıyla şimdilik örtülebilmektedir. Fakat bu ikilik eninde sonunda ortaya çıkacaktır. Yeşil komünist — Mason düellosu ve Tekin Erer'in yazısı, bu ikiliğin, henüz yeterli kadar bilinçlenmemiş belirtileridir.

1965'te Basın Özgürlüğü

Türkiyedeki iktidar çevreleri, «141-142 suçları affedilmeyecek» diye çalın satarken, Milletlerarası Basın Enstitüsü 1965 Yılı Raporunda «Babeuf Olayı», yıl içinde basın özgürlüğüne indirilen büyük bir darbe olarak anılmaktadır. Le Monde gazetesinin Zürich'teki muhabiri, rapor hakkında şu bilgiyi vermektedir:

«1965 yılında basın özgürlüğüne ciddi tecavüzler olmuştur. Türkiye'de, Basın İş Sendikasının yayın organı Gündem gazetesinin sorumlusu müdürü, Babeuf metinlerini yayınladığı için 7,5 yıl hapse mahkûm olmuştur. Milletlerarası Basın Enstitüsü, mahkûm gazeteciyl Af Kanunundan yararlandırmak amacıyla Başbakan Demirel'e başvurmuştur. Bu vesileyle, Basın Enstitüsü, Türk makamlarına basınıla ilgili Ceza Kanunu hükümlerini düzeltmeye çağırmıştır.

Bu arada, Ekonomik ve Sosyal Elitler Konferansı Heyetinin düzenlediği basın sorunlarıyla ilgili seminerde, muhafazakâr görüşlü bir cezacı olan Prof. Sulhi Dönmezer, 142 ve 312 maddeler hakkında şunları söyledi:

«Yargıtay Ceza Genel Kurulunun konu ile ilgili olarak getirdiği bir tarifi burada nakledelim (Yargıtay Ceza Genel Kurulu E.1/D-158.K.150 sayılı ve 19.4.1965 tarihli kararı). Yargıtay bir olay dolayısıyla verdiği kararda şöyle

diyor: (..... Yazı tümü bakımında, bir komünizm propagandası olsun veya olmasın Anayasa ile teminat altına alınmış özel haklar ve kurulumu iktisadi, siyasi, sosyal düzene karşı ve sosyal bir sınıfın öbür sınıflar üzerinde tahakkümünü kurmay, amaç edilen bir görüşü etkili olarak açıklamakta ise...) 142 maddenin 1. bendi ihlâl edilmiş olur. Bu kararın dikkat çekici özelliği 142. maddenin 1. bendinin ölenek istediği amaçın muayyen bir kıtası dışında yaşayış tarzı olmakta çok muayyen bir sınıf esas ve temel üzerinden diktatorya kurmak sonucunu doğuracak propagandayı ölenekten ibaret bulunduğunu tebarüz ettirmiş olmasıdır. Bu itibarla bahis konusu kararın 142. maddede bir açıklık ve vuzuh getirmiş olduğunu söylemelidir.»

Prof. Dönmezer, 312 maddede ilgili olarak da sınıf mücadelesini caiz olduğunu belirtmektedir: «Ceza Kanununun 312. maddesi bakımından yapılan itirazlara gelince: «Medeni anlamı ile sınıf mücadelesi amacını güden propaganda elbette ki caiz olmak gerekir. Hatta günümüzün sosyal devlet anlamı içinde sınıf mücadelesi lüzumludur ve bir gelişme aşamasıdır. Bu sebeple sınıf mücadelesi maksadı ile propagandanın suç teşkil etmemesi umumen kabul edilmektedir. Bu maksatla propaganda Brezilya, Mısır ve Yugoslavya'da suç teşkil ediyor. Sosyalist eğilimli partilere müsaade edilen bir memlekette, sınıf mücadelesi maksadıyla propaganda yeri verilmemesi elbette ki

Prof. Sulhi Dönmezer
«Fikir suçu olur mu?»

tasavvur olunamaz.

Açıklayalım ki, bizim 312. maddemiz bu çeşit bir propagandayı suç saymamaktadır. Kanunumuz 312. maddesinde (Cemiyetin muhtelif sınıfların umum emniyeti için tehlikeli bir tarzda kin ve adavete tahrik etmeyi) suç saymaktadır. 312. maddenin cezalardığı husus, sınıfları birbirine kırdırmaya götürülecek nitelikte kin ve husumet aşılayıcı propagandadır.

Prof. Dönmezer, fikir suçları konusunda da şunları söylemiştir: «Türk Anayasasının 20. maddesi mutlak değildir, yukarıda izah olunan esaslara uymak şartıyla bazı fikir, düşünce ve kanaatların gerek basın, gerek sair vasıtalarla açıklanması bakımından yasaklar konulabilmesine, yani adını koyalım, fikir suçları ihdas edilebilmesine madde müsaittir. Fakat bu demek değildir ki, 20. ve 11. maddelere dayanılarak fikir suçları ihdas edilmesinde lüzum vardır ve tavsiyeye sayan bir şeydir, tam aksine olarak kat'î mutlak bir zaruret olmadıkça fikir suçu ihdas edilmemelidir ve mümkün oldukça bundan kaçınılmalıdır: Zira fikir suçlarının ihdas eden kanunlar, (zâti madde) icabı, metinleri yönünden, müphem ve tereddütleri davet edecek nitelik taşırlar ve bilim ve sanatın gelişmesi, toplum hayatının aktivitesini kaybetmesi yönlerinden tehlikeler yaratırlar.»

Tütününde Amerikalılar

Ege Tütün piyasası açıldı. Her yıl olduğu gibi bu yıl da ekici için en büyük tehlike, düşük satış fiyatı empoze eden Amerikan firmalarıdır. Tekel durumundaki Amerikan firma larının karşısına tek elden çıkılmadığı müddetçe, tütününmülzün fiyatını esas itibarıyla yabancılar tesbit etmiş olacaktır.

Amerikan alıcılarının bu yılki oyununu, AP'yi tutan Yeni Asır gazetesi şöyle açıklamaktadır: «Tütün piyasasında, faaliyetleri halen macera olarak görünen tüccarların, Amerikalı alıcılardan bu yıl da mübayaalarını 1 dolar 50 sentten yapmaları yolunda talimat almaya başladıkları ileri sürülmektedir. Piyasanın açılışını erken olarak vastıflandırdıkları söylenen Amerikalıların, tüccarımıza şu şekilde tavsiyede buldukları iddia edilmektedir: (Siz dış piyasalarda A. grat tütününü için uyguladığımız 1 dolar 50 sentlik fiyatı bozacak olursanız, bu nua neticesinde memleketiniz de, siz de ıstırap içinde kalırsınız). Dış piyasa şartlarının ken dilerini zorladığını belirten bazı tüccarlar, mahsulümüzün de gerlendirilebilmesi için Amerika lıların bu tavsiyelerini makul karşılamaktadırlar».

CHP'de komprador savunucuları

«Ortanın solu»nu İsmet Paşaya karşı gelecek cesaretleri olmadığı için dudak ucuyla kabul edenler, yüzde yüz halkçı ve çiftçinin yararına bir kanun teklifi karşısında dahi gerçek renklerini gösterdiler. Olay, haf tanın başında CHP grubunda geçti. Kemal Sarıbrahimoğlu, Arif Ertunga ve Ahmet Şener'in ortaklaşa verdikleri «Ziraî âlet ve makinelerin ithal, istihsal ve memlekette satışının münhasıran devlet eliyle yapılması» nı öngören kanun teklifinin grup kararına bağlanmasıyla ilgiliydi.

YÖN okuyucularının çok iyi bildiği bu konuda, Sarıbrahım oğlu, kanun teklifinin nedenlerini şöyle açıkladı: «Çiftçi, açık göz tüccarlar tarafından soyulmaktadır. Türk köylüsü, insafsız ellere terk edilmiştir. 1962 fiyatları ile 26 bin liraya mal olan bir traktör, Türkiye'de 50—60 bin liraya satılmaktadır. Yani yüzde 100 kâr sağlanmaktadır. Teklifimiz kanunlaştığı takdirde, en iyi ve lâstik tekerlekli bir traktör, 8-9 bin liraya, gümrük vergisiyle birlikte 13—15 bin liraya satılabilecektir. Bu sayede sür'atli ziraî kal kınma sağlanabilecektir.

Montaj sanayii de kanayan bir yaradır. Montaja alabildiğine imkân verilmesi, çeşitli maceracıların bu sahada at oynatmasına ve Türkiye'nin soyulmasına yol açmıştır. Ayrıca dö viz kaçakçılığının bir yolu da budur».

Açık bir soygunu önleme amacı güden teklifin, itirazsız kabulü beklenirdi. Bu yolda çeşitli uygulamalar da vardı. 1962 yılında AP — CHP Koalisyonu, gübre ve al tekelini Ziraî Donatım Kurumuna vermekte bir sakınca görmüş değildi. Kâğıt ithal tekelini, uzun yıllardır SEKA'da idi. Teklif, ne Anaya sayı, ne karma ekonomiyeye, ne de Plâna aykırıydı. Ve üstelik ortada, önlenmesi gerekli apaçık bir soygun vardı. Buna rağmen söz alan hatipler, ipe sapa gelmez gerekçelerle bir avuç komprador savunmakta tereddüt etmediler. Adnan Şenyurt (Erzurum), «Bir özel müteşebbis ben de aynı şartlarla bu işi yaparım diyebilir, onun için teklif kabul edilemez» gibi komik bir gerekçeyle ortaya çıktı. Mehmet Hazer (Kars) ise, aşırı doktriner bir konuşma yaptı: «Prensip olarak tasarının aleyhindeyim. Programımıza aykırıdır. Karma ekonomi ilkemize aykırıdır... Tekel, prensiplerimize aykırıdır. Bu, devletçiliğimizin en hararetli zamanlarında dahi düşünülmemiştir. Arkadaşlarımız tekliflerini geri alsınlar». CHP içinde asla yer olmadığı her davranışıyla ortaya çıkan dogmatiklerden Nurçin Arıoğlu da, komprador

savunuculuğunu, Kemalizme bağlayacak kadar ölçüyle kaçtı: «Ben teklifin, bir devlet tekelini yaratması bakımından aleyhindeyim. Ziraî Donatımın elini kolunu bağlayan yok. Bunlar rekabet yoluyla parazit teşekkülleri aradan çıkarabilirler. Bu rekabeti yapmadan tekel sağlarsanız, bir kutuptan diğer bir kutba gitmiş olursunuz.. C. H.P. Kemalist bir partidir. Bu parti her meselesini, Atatürk'ün gösterdiği ışık altında halletmek zorundadır. Gerçeklerden hareket ederek, özel teşebbüs devlet münasebetini tanımlayacak edeceğiz. 40 yıl önce konulmuş olan bir prensibin adına karma ekonomi denildi. Bunun adı Kemalizmdir. Bugün de uygulanacak prensiplerdir bu. Muayyen dogmalarla hareket ettiğimiz zaman, hiç bir meseleyi halledemeyiz».

Kanun teklifi üzerinde CHP Grubu, şu satırlar yazıldığı sırada, bir karara varmış değildi. Karar, «ortanın solu» programında samimiyetin ölçüsünü teşkil edecek niteliktedir.

Prof. Yalçın Muhalefette!

AP'li Prof. Aydın Yalçın, Son Havadis'te Demirel ekibini tenkit eden bir yazı yayınladı. Prof. Yalçın, iktidardaki ekibin Türk aydınlarının meselelerini anlar yönde çaba göstermediğini belirtmektedir: «Türk aydınını kavrama, onun endişelerini anlama, huzursuzluğunu teskin edici telkinler yapma, AP'nin so rumluluğuna kalmıştır. Bu zümrenin dertlerini, problemlerini anlayıp çözebilmek için Kıbrıs, Ayasofya, TRT, Genel Müdürler meselesi gibi olaylar, bir hal yolu getirmemektedir. (Biz halkın içinden geldik!) edebiyatı ile, yahut (Birlik - beraberlik) tekerlemeleriyle, bu fikri boşluğu doldurmak mümkün görünmemektedir...»

Prof. Aydın Yalçın
«Allah selâmet versin...»

Meselenin yalnızca bir adet çokluğuyla halledilmediğini, halledilemeyeceğini gösteren tarihi olayları hatırlamak zorundayız.

Muhalefeti fikir alanında ve nereki, memleketteki şüphe ve tereddütleri kökünden silip götürcek şekilde dâvaları formüle ederek, kafamızdaki sağlam fikirleri, kuvvetli projeleri sür'atle tatbik koyarak, hiç bir zaman çelişmeye düşmeyerek, bu buhranı yenebiliriz».

Muhalefeti fikir alanında ve nişin ilk örneğini de Prof. Yalçın, Hükümet Programı müza kerelerinde, Feyzioğlu'nun önünde vermişti!

Sanayi Odalarında uyanış!

Geçen sayımızda, Filipinlerde, millî özel sanayinin, yabancı sermaye egemenliğine karşı nasıl savaş tığını, biraz da özenerek anlatmış

POLİTİKA ve ÖTESİ

UÇURUMUN KENARINDA

AP'nin eline geçen bu «tarihi fırsatı» iyi kullanmasını daima temenni etmişimdir. Görüyorsunuz ki, temenni etmek olmuyor, tarihi fırsatı eline geçirenlerde başka mezl-yetlerin bulunması gerekiyor. Özellikle geri bırakılmış ülkelerde oy alarak iktidara gelenlerin, kendilerini devlet yönetmeye de hazırlanmış olmaları gerekir. Çağımızda devlet yönetimi için bir temel felsefeden yoksun olanlar, devleti bazan kolaylıkla ele geçirirler ama, bunu yönetmeyi başaramazlar.

Demirel ve arkadaşlarının bugün karşı karşıya buldukları durum budur. İnönü, «on ay dayanamazlar» diyordu. Bu «on ay» tamamlanmadan dayanamadıkları görüldü. On ay dayanamadıkları zaman bir başka güçle devrileceklerini söylemek istemiyordu. Dayanamayacaklarını, ipliklerinin pazara çıkacağı nı anlatmak istiyordu. Bu olmuştur. Tural mektubu, Johnson mektubu, Servet Sezgin'in İmroz raporu, devlet arşivlerine bile sahip çıkamıyacaklarını göstermiştir. Memurları, kışta kıyamette dama taşı gibi ordan oraya sürmek istiyorlar. Namık Gedik eliyle DP diktaya giderken bile buna cesaret edememişti. İhsan Topaloğlu, Danıştay kararı ile görevine iade edilmiştir. Bakan, yerine gelemez diyor.

Bakanlık koltuğunda oturmanın rahatlığını, bu koltuk batmaya başladığı zaman, sorun bir de sorumluya... Başını dinleyecek, rahat bir köşe arar da, bulamaz.

Ağzı kulaklarına varan güllücüklerin ardında valilerle oynayan bu Faruk Sükan kimdir? Merak edip biyografisine baktınız mı? Daha bir kaç yıl öncesine kadar Konya ilçelerinde müşteri bekleyen bir doktor. Aspirinle başağrısı geçirmeye çalışırken, belki başarılı sayılırdı. Ama şimdi partisinin ayakta durabilmesi için, valileri, vali muavinlerini, emniyet müdürlerini, muavinlerini ordan oraya atarken, rejimin kendi başına vuran ağrısını gideriyorum sanıyor.

İçişleri Bakanlığının polisli - jandarmalı kapısından girerken, verilen selâmlar, bir taşra doktorunun koltuklarını kabartması için yeterlidir. Bu kapıdan bir Dr. Sükan gibi girilir, bir de Dr. Gedik gibi çıkar. Bunu hatırlatırken, tarihi fırsatı iyi kullanmasını temenni ettiğimizi de söyleyeceğiz.

Anlatılabildiğimiz süre...

Menderes, «—Bunlar mı ihtilâl yapacak?» sorusunu sora sora, ihtilâlin eşğine kadar geldi. Karşısında selâma duran genç subayın, bir gün kendini Kütahya yolunda kısıvrak yakalayacağını aklına bile getirmemişti. Bir Numan Esin veya bir Muzaffer Özdağ gencecik yüzbaşlardı. Bütün Türk basınının Menderes'in çarşaf gibi resimlerini bastığı zaman, bunların adını kimseler duymamıştı bile.

İhtilâl, Menderes'i, karankta şarkı söyleyerek kendine cesaret verenin telâşi içinde yakaladı. Korkunun ecele faydası yoktu.

Kararların parlâmentolarda parmakla alındığı yerlerde oy çoğunluğuna dayananlar, bizi Yüce Divana gönderin derler. Bunu derlerken, parmak hesabının kendinden yana olduğunu bilirler. Demirel'i, Amerikancı di-

ye Yüce Divana sevkedecek olan muhalefet değil, şimdi kendisinin desteği gibi görünen parmaklar olabilir. Bu parmaklar Demirel'e itaat ediyor.

Ettüdüğü gün, Yüce divan sözünü ederken dudakları uçuklayacaktır. Bölükbaşının ima ettiği gibi, arka kapıda kaçanlar bu dudak uçuklamasının acılı burukluğunu çok iyi bilirler. Şapkaları melûl mahzun vestiyerde beklerken, sokağın rüzgârı açık başlarını uyarıcı bir sitemle yalar.

Dikkat ediyor musunuz, İsmet Paşa son zamanlarda susuyor. Bu susuşun altında, «devleti kimlere teslim ettim»in gönül dağıtıcı soruları yatmaktadır. Ne kadar kaçanlar bu soruları İsmet Paşa kendi kendine.. Lozan mı, dış politika beceriksizliklerini örtmek isteyenlerin elinde bir paçavradır. Oysa, kırk yıldır okullarımızda tarihi bir zafer diye okutulurdu.

Laisizm, otobüs duraklarında oruç tutmuyorsun diye yurttas döğüyor. Devletçilik, Ereğli Demirel'de, İdare Meclisinin İbra edildiğini paralı ilanlarla gözlere sokuyor. Kimin parasını, kimler, kim için kullanılmaktadır.

Milliyetçilik, başımız iktidarda derde girerse, Amerika bizi kurtar olmuştur. Halkçılık, halktan yana olmanın, asgarî geçim indirimlerinde iki yıl ertelemenin adıdır.

Bütün bunlar, Atatürk Cumhuriyetinde Atatürk'ün ilkeleri değil mi?

O, Büyük Adam «Cumhuriyeti biz kurduk, gençler, siz yücelteceksiniz...» diyordu. Yaşı Cumhuriyet kadar bile olmayan bir politikacının üç aylık durumunu arz ederim. Tabanını nereye bastığının farkında olmuyor mu, dersiniz?

Bu yastaki devlet adamları, Kara Afrika dediğimiz yerde, dünya aydınlarını şaşır tan kitaplar yazıyorlar.

Dikkat ediyor musunuz, İsmet Paşa susuyor.

Susuyor, ama konuşacak!...

Anayasa çığneyicileri Demirel'in şahane affına uğrarlar, fikir söyleyenlerimizi demir kapıların ardı bekliyor. 141 ve 142 bazalarına göre vatan ihaneti, kuzum Anayasa çığnemesi sabit olanların suçu ne, bana söyler misiniz? Mahkemesiz, hükümsüz gazete kâpat, adam tık içeri, sokaklarda iki kişinin yan yana dolaşmasını bile yasakla, bu yayın yasasının yayınlaması da yasak de, ondan sonra, bir ayla elini kolunu sallayarak dolaş, 173 yıl önce yaşamış, Bahöf'ün iki satırlık yazısını gazeteye koydun mu, adın vatan haini ve cezan 7.5 yıl.

Dışardan bakanlar onun için güliyorlar bize.

Menderes'in Tahkikat Encümeni başkanını ve üyelerinin yaptıklarını Kuyucu Murat yapamadı bu ülkede... Bunlardan bazıları affedildikleri yetmiyor... gibi gazete sütunlarına oturarak bir de demokrasi havariliği etmiyorlar mı, ört ki ölem...

Tekrar uçurum kenarına geldiğimizi haber veriyorum sizlere..

Mehmed Kemal

tek Zira bizde millî sanayicinin sesi işitilmiyor, belli başlı Odalar ve Odalar Birliği ise, kompradorların ve yabancı sermayenin kayıtsız şartsız savunuculuğunu yapıyorlardı. Sanayicilerin ayrı örgütlenmesi, eliz bir fikir olarak kalıyordu. Fakat yabancı sermaye ve kompradorlar ile millî sanayici arasındaki çıkar uzlaşmazlığı yavaş yavaş anlaşılmalıdır. Bunun son bir örneği, bazı Oda-temsilcilerinin Odalar Birliğinde yabancı sermaye ile ilgili olarak yaptıkları toplantıda görüldü. Toplantıda, İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası, her zamanki gibi, yabancı sermaye sözcülüğünü yaptı. Yabancı sermaye, her ne biçimde olursa olsun, Türkiye'ye gelmeliydi. Bu teze Eskişehir Ticaret ve Sanayi Odası delegeleri karşı çıktı. Eskişehir delegeleri, yabancı sermayenin ancak bazı şartlarla memleketi geldiği takdirde yararlı olabileceğini, haklı olarak ileri sürdüler.

Bu tutum, komprador-millî sanayici çatışmasının tabii sonucudur ve millî sanayicinin bir an önce ayrı örgütlenmesi ge-

rekliğini ortaya koymaktadır. I susureu lb,

Pilavoğlu Kapitalizmi

Ünlü «Ticari» Kemal Pilavoğlu, devlet ve din nüfuzunun kapitalizm yolunda kullanışının t-pik bir örneğini verdi. Yeni Tanım gazetesi, Bozcaada sürgününün hikâyesini şöyle anlatmaktadır:

Ticari hareketinin lideri olarak hüküm giyen Pilavoğlu, dokuz yıl önce sürgün cezasını çekmek için Bozcaada'ya mürtleri ve düzeni ile birlikte gelmiştir.

Kısa bir süre sonra, Bozcaada'dan Çanakkale ve Anadolu ile bağlantısını sağlayan deniz motorları işletmesinin tekelini ele geçiren Pilavoğlu, dört dönümlük iki katlı bir köşklü satın alarak tezgâhını kurmuştur. Köşklü yeşile boyalı, tıp etrafını taş duvarla çeviren Pilavoğlu, sebze - meyve alışverişini, kontrolü altına almış ve aasındaki ilk ekmeğinin kurmuştur. Bu arada satın aldığı bağ ve tarlalarda Anadolu'dan esleri ile birlikte gelen mürtleri, n' çalıştırmaya koyulmuştur.

Bir kez ayakkabı ile cämide Bozcaada müftüsünü mürtleri ne dövdüren Pilavoğlu, 27 Mayıs'tan sonra ihtilâlcî olmuş ve işi kaymakama su dilekçeyi vermeye kadar götürmüştür:

«— Kaza kaymakamlığına, Biz Türk gençleri 27 Mayıs İnkılabında söz birliği ederek demokrasi anlayışından uzaklaşıp, vazifelerini kötüye kullananları, memleketi babalarının çittliği sanıp halkı da birer koyun sanarak istediklerini yaptırcaıklarını u-man zihniyetlerle kamamızın son damlasına kadar uğraşmak için and içtik...»

Ankara'daki gayrimenkullerinden aldığı paralar, mürtlelerin getirdiği hediyeler, yine mürtlelerin «hediyesi mukabil» verdiği «Et Hac Kemal Pilavoğlu» unvanlı kitaplar kurduğu iş yerleri mürtlelerinin çalıştığı bağ ve bahçelerden sağladığı gelirler ile Pilavoğlu, dokuz yıl Bozcaada'da sürgün değil, bir kral hayatı yaşamıştır. Bu süre içinde, işbaşında ki yöneticiler Pilavoğlu'nu Rumların Enosisine karşı bir alternatif olarak kullandıklarını sanmışlardır.

DOĞU VE DOĞUCULUK MODASI

Niyazi Berkes

Toplumu düşünümüzde ağırbaşlı ve ciddi tartışma dönemine girdiğimizi görmeyen sevinci içinde yazıyorum. Artık basmakalıp âyetler tekrarlama süresinden kurtulmakta olduğumuzu sanıyorum. Yön'ün, dıştan bakılınca önemsiz ve bugünkü kaynaşan sorunlarımızla ilgisi yok gibi gözükken bir «İslâmlık ve Toplumculuk» tartışmasına yer vermesi öğülecek bir şeydir. Tartışmaya yol açan kitabın YÖN yayınları arasında çıkmış olması, YÖN'ün bu açık tutumuna engel olmadı. Bu çok doğal şey, bizde çok yenidir.

R. Garaudy'nin eseri üzerine yazdığım eleştirme, onunla ilgili olarak Melih Cevdet Anday'ın yazısı ve son olarak kitabın çeviricilerinden E. Tüfekçi'nin bunlara verdiği cevap faydalı, birbirini tamamlar veya düzeltir nitelikte olmuştur. Çeviricinin son yazısını ciddi bir tartışmanın çok güzel bir örneği olarak okudum. Yazısının sonuna doğru koyduğu sorulara verdiği cevapları da paylaşıyorum. Benim anlatmağa çalıştığım şeyler en güzel belirlenmelerini bunlarda bulmuş. Belki, onları ben daha başka şekilde kelimelendirmeyi seçerdim. Çünkü Batı ve Batıcılık fikirlerine karşı gelmiş bir kişi olarak şimdi Batılı bir yazarın etkisi altında bir de Doğu ve Doğuculuk modasının açılmasına gene aynı nedenlerle karşıyım. Bunu gereksiz ve anlamsız buluyorum. Özellikle bizim için. Çünkü biz ne doğuluyuz, ne batılı. Ne güneyliyiz, ne kuzeyli. Hoş, olsak da ne çıkar? Nasıl basit «rk» kavramları ile tarihimizi kavrayamazsak, böyle basit coğrafya terimleri ile içinde bulunduğumuz kompleks, kafa karıştırıcı bir tarih durumunu da tanımlıyamayız. Bugünkü durum için ise, E. Tüfekçi'nin sorularında da gözüktüğü gibi, kapitalist - emperyalist toplumlarla onların sömürme eğiliminde oldukları toplumlar karşılaştırması, işin gerçek yanını daha doğru, daha bilimsel, daha kestirme biçimde açıklamaya vater de artar bile.

BATILI ÖGÜTÇÜLERİN GUNAHLARI

Bu yazıda bunlar üzerinde duracak değilim. Zaten yazarın ne demek istediği ile birliğim. Burada sadece daha önceki yazımda tamamlanmamış kalan birkaç eleştirmeyi, bir de E. Tüfekçi'nin kitabını çevirdiği yazarı savunma dolayısıyla yazdıkları üzerine düşüncelerimi bildirmek isterim.

Tartışma konusu kitap üstündeki eleştirmem Kahire'de, yani henüz daha Cezayir'i görmeyen önce yazmıştım. Oraya gittikten sonra Garaudy'nin tuttuğu düşünceye karşı fikirlerim daha da sertleşti. Bundan ötürüdür ki Batı taklitçiliğini istemiyen E. Tüfekçi'nin bu batılı yazara karşı da aynı tutumu alabilmiş olmasını isterdim. Gerçi, yazarın bazı noktalarda eleştirilmeyi hakkettiğini kabul ediyorsa da, bunlar kendisince önemsiz noktalar olarak kalıyor. Bence ise bunlar önemli noktalar. Sonra bir de «yapmayın canım, adam öyle demedi» biçimindeki savunması var. Bazı noktalarda gerçi tıpkı benim yazdığım gibi yazmamış olabilir, ama darmadağın söylediklerinin benim formüleştirdiğim anlama geldiğini E. Tüfekçi görmüyor. Bir adam bir şeyi söylememiş olabilir, ama söylediği şeylere bakarak söylemedikleri üzerindeki tutumunun (eğer o adam mantıklı ve tutarlı ise) ne olması gerektiğini (eğer bizim de bir bilgimiz ve mantığımız varsa) anlayabiliriz. Örneğin, yazar kitabında Kırâmî'ten söz etmiş, demek ki böyle bir şey olduğunu biliyormuş. Elbette bilir. Batılı, ünlü bir yazar için bu kadarlık şeyi bilmemek olamaz. Fakat bu konuda yazdıkları kitapta rasgele dağıtık yerlerde, birbirine ve temel fikre tutturulmamış ka-

hır ve tezinde esas yeri alamıyor. Halbuki konu için bu son derecede önemli. Çünkü İslâmlıktan sosyalizm konusuna ancak bu gedikten geçilebilir. İbn Khaldun'dan veya şeyh Ben Badis'ten değil. Yazar, İbn Khaldun'un Kırâmî'ye ve onun gibileri üzerine yazdıklarını okusaydı, onun İslâmdaki devrimci hümanist yanını nasıl reddettiğini görerek, kendisinin nasıl bir gelişme içinde olduğunu anlardı.

Mesele, Avrupa ve Hıristiyanlık dışı toplumların tarihi ve dini üzerinde toplumcu bilim açısından henüz eleştirilmemiş olan, doğu-bilimsel batılı yazarların kitaplarından gelme bilgilere dayanarak, bu toplumların aydınlarına öğüt verme huylarına karşı alınacak tutum meselesidir. Bu toplumların aydınları bu insanların sorum suzca ileri sürdükleri fikirleri, onların batılı yani üstün oluşlarına bakarak benimmiyorlar, daha iyisini kendileri de bilmediklerinden bunlardan avare fikir modaları çıkarıyorlar. İşte bir tanesi önümüzde: E. Tüfekçi bile şimdi Garaudy'ye bakarak ortaya bir Müslüman Sosyalizmi iddiası attıyor (Buna aşağıda tekrar değineceğim). Benim karşı olduğum, E. Tüfekçi'nin de karşı olduğu, budur. Onun için, E. Tüfekçi'nin kitabın yazarını bu düşünür, yeni bir açığı getirmiş kişi olarak savunması bana yeni bir şey öğretmedi: tersine tepkilerimi daha da kuvvetlendirdi.

E. Tüfekçi'nin hoşgörülüğüne dayanarak, söylemek istediğim iki şeyden birini kendisinin bir cümlesi ile başlayacağım: «Unutmayın ki,» diyor, «Garaudy bu kitabı ile kendi politik çevresinin Cezayir devrimcilerine karşı işlemiş olduğu günahların kefaretinin ödemektedir». Oyle mi acaba? Bir kefaret, bir günahın yeni bir tekerrürü olmamalıdır. E. Tüfekçi'nin eğer «En devrimci geçinen Fransızlar bile Cezayir devrimini anhyamadılar» sözü doğru ise (ki Cezayir'i gördükten sonra doğru olduğuna inanıyorum, ancak bu yargıda ikimizin de aynı temele dayandığımızı sanmıyorum) önce bu anlayışsızlığımızın hesabını kendi kendilerine vermeli, neden yanlış anladıklarını anlamalıdır. Gözle emeyip, bu doğulu ulusların kendi sorunlarını, kendilerinin bulmasına fırsat vermediler. Bunu yapmayı ta eski tab'alarına halâ akıl hocasına devam etmeleri günah çıkarmak değil, günah üstüne günah işlemektir.

«MÜSLÜMANLIĞA DÖNÜŞ»

Kahire'den Cezayir'e kadar gördüğüm şeylerden (bunları izlenimler olarak YÖN'e yazmak isterim) biri şudur: bu diyarların ileri düşünüşlü kişileri halâ batılı (hem de toplumcu batılı) hoca efendilerin ölüme diz çökmüş çömezlere dönmüşler. Kuzey Afrika'da özellikle Fransız (hem de toplumcu Fransız) doğu-bilimcileri bir aşağı bir yukarı mekik dokumada. Sanki bunları onların tekeli. Bu bilgilerin en önemlisi, Tunus'a gelişimden iki gün önce oradan geçip benim geldiğim yöne doğru gitmiş. Ugradıkları yerlerde şatafatlı toplantılar, «şunu yapmalısınız, bunu yapmalısınız» biçimli fetvalar. Bu fetvaların altında yatan genel yargı şu: «Bizim emperyalizminizi reddedin, Müslümanlığa dönün!» Bunun anlamı şu: bunlar halâ emperyalist Avrupalıların «doğulu»nun milliyeti, kültürü, geleneği, geleceği, herşeyi Müslümanlıktır inancından vazgeçmemişler. «Müslümanlık Hıristiyanlık gibi bir din değildir, içtimai-siyasi-hukukî bir dindir» gibi, din yönünden Batıya karşı gelmek özleminde bulunan Müslüman aydınlarına çok çekici gelen yarı yanlış, yarı doğru (nedenini anlatmağa burada yer yok) bir yargıyı halâ yaymağa devam ediyorlar. Gördüğüm Müslüman memleketlerin en ilerici aydınları bile koca Fransız kültürünün kudretinin baskısı altında bu fetva-

lar karşısında «Lebbeck, ya habib» diyorlar.

SEN-BEN YERINE SEN İLE BEN

Kahire'de toplumcu ve ünlü «al-Talif» dergisinin idarhanesindeki tartışmayı söylemek isterim. Bizde olduğu gibi orada da tartışma konumuz olan kitap hemen Arapça'ya çevrilmiş. YÖN'de çıkan yazımı birkaç gün önce yazmıştım. Elime verdikleri tercümeyle güllümsüyle baktığıma görünce: «Bu eserler sizde de biliniyor mu?» dediler. Ben de bunun üstüne bir eleştirme yazdığımı, Türkiye'nin toplumcu dergilerinden YÖN'e gönderdiğimi söyleyince şaşırarak birbirlerinin yüzüne baktılar; birisi cesaretle: «Anlatın ne yazdınız?» dedi. Tartışmaya başladık, diller çözüldü, en sonunda: «Bizde bunu yazacak çıkmadı» dediler. Mısırda bu yazara değil ya, onun ağababalarına bile cevap yetiştirecek cerbezede adamlar var, fakat bunlar işi «gâvur-müslüman» tartışması şekile döktüklerinden ileriler haklı olarak bunlara katılmıyorlar. Böyle bir tutumun yanlışlığı, yetersizliği üzerinde de uzun uzadıya durduk.

Doğuluyuz diye öğünmek ve ayrılmak yetmez. Böyle batılıyız - doğuluyuz gibi uydurma ikileme ayrımları yaptıkça toplumcu hümanizm olmaz. Çünkü eğer gerçekte Doğu ve Batı insanlığın yüksek değerlerine birşeyler katmışlarsa, toplumcu hümanizm uğruna bunların ahenklendirilmesi işi kinler, savaşlar ve sömürmeler tarihinin mürası olan Sen-Ben yerine, Sen ile Ben'i birleştirecek yeni bir insanlık anlamı, aracı ve diyalogu yaratılması işidir. Bu, ne sözde böyle bir şey güden proteston misyonerliği ile, ne tatlımsak Vatikan kararlarıyla, ne Garaudy'nin bel bağladığı katolik rahipleri ile müslüman hocalarını sosyalizm ortamına kazandırma umutlarıyla, ve ne de modern doğuluların İslâm dininin gerçekleri olduğu iddia edilen geçmişte kalmış ve bugün darmadağın edilmiş inanç ve eylemlerini yapma nefes aldirma talimlerine benzer çabalarla diriltmeğe uğraşmakla olacak şey değildir. İslâmlık ile Türklük sorununu ele aldığımız zaman da, bu işte en yararlı çıkışı açmak Türk düşünürlerine düşer. Çünkü (Batıcılık.. adlı kitabımda da anlatmağa çalıştığım gibi) hem İslâmlık, hem Hıristiyanlık tarihinde ve bunların birbirleriyle karşılaşmalarında Türkler hem Doğu hem Batı uluslarından farklı bir rol oynamışlardır. İslâmlığın gerçek halkı ve insanı olan çeşidi de en çok Türkler arasında yayılmış olduğundan başka, Hıristiyanlığın üç kolu ile olan ilişkileri de hiç bir Müslüman ulusun geçirmeyeceği teerübelerle doludur.

CEZAYİR'DE DEVRİM YOK

E. Tüfekçi'nin ikinci savunmasına geliyorum. Diyor ki: «Cezayir devrimi reçeteye uygun olarak gelişmedi... Garaudy'nin yaptığı, bir Marksist olarak Cezayir'de ki devrimci gelişme karşısında anlayışlı, dogmalardan uzak bir davranış ögütlemek.» Sayın E. Tüfekçi öğütlenmeyi kolayca kabul ediyor; üstelik bu öğütün etkisi altında o da «Cezayir devrimi»nden söz ediyor. Ne yazık, Garaudy'ler bizi çok yanıltıyorlar. Cezayir'de henüz daha devrim yok! Bu gibi öğütlerin etkisi altında Ben Bella Cezayir'i «bağımsızlık» ile «devrim»i birbirine karıştırmış. Bizde de öyle olmadı mı? Cezayir'in başardığı şey, on yıl savasa ve bir buçuk milyon evladına mafolan «millî bağımsızlık»tır. En ileri Fransızlar bile en son noktaya kadar bunu anlamamışlar. Cezayir'i Fransız toprağı, Cezayirileri Fransız sayarak bu savaşın bir sınıf savaşı olduğunu kabul etmişler. Fakat Cezayir reçeteye aykırı olarak bir millî bağımsızlık başardı. Bunu küçümsemek için söylemiyorum, fakat bu, devrim değil. Belki Fransızlar için Fransız kolonlarının üstünlüğünü yitken bir devrim, fakat Cezayiriler için millî bağımsızlık. Ancak, karıştırılan sadece bağımsızlık ile devrim de değil. Gene bizde de olduğu gibi burada da üç dava birbirine karışık duruyor: (1) İslâmlık veya milliyetçilik davası. Bunun içine orada fondamentalist İslâm-cılıktan Arap milliyetçiliğine kadar bir alay şey daha karışıyor. (2) Batılılaşma veya Fransız kültürünü alma davası. (3) Toplumsal devrim, halkçılık ve ekonomik kalkınma davası.

Bunların birbirine ne kadar karıştırıldığını görmek için Ben Bella'nın nutuklarına bakmak yeter. Bir de Anayasanın ikinci maddesine bakın. Yalnız nutuk ve

ya yasada mı? Eylemde de öyle. Meselâ, ne buyursunuz Müslümanlara şarap içme yasaklarına, zorunlu Cuma ve bayram namazlarına? Cezayiri benim gibi çok kısa süre gören bir kişi bile böyle şeylerin bu memlekette yürümlüyeceğini görür. Ama, Garaudy'vari sosyalizmde böyle eylemlere girişilmiş devrimcilik adına.

Kitapta Cezayir devrimi ve sosyalizm üstüne yazılmış olanlarla ilgili olarak E. Tüfekçi'nin yaptığı açıklama da beni aydınlatmadı. Yazarın devrim sandığı şey, Fransız kolonlarının koğulmasının ve millî bağımsızlık savaşının yarattığı bir tebirin sonucudur. Buna, Yugoslavya'dan alınmış bir ad takarak onu anayasaya sokmakla sosyalist devrim olur mu? Ben kitap üstüne eleştirmeyi yazdığım zaman Cezayir devrimi üstüne söylediklerine inanmıştım; konunun Cezayir ile ilgili yanlarına karışmaktan kaçınmıştım (onun için «Cezayir için belki doğru fakat..» gibi sözler kullanmıştım). Sonra gördüm ki yazar Fransızların günahını çıkarmaktaki cemilliğine ek olarak Cezayir devrimini tanıtmakta da hata ediyordu.

ASYA ÜRETİM TARZI

Bunları, kitapta biz doğululara öğütlenen bu gibi şeylerin bilimsel sosyalizm açısından yanlış ve yanıltıcı oluşlarının nasıl ayrıntılara kadar etki yaptığını işaret etmek için kaydediyorum. E. Tüfekçi'ye göre, yazar sömürge düzeni öncesi Cezayir toplumunu tipik (bu «tipik» te ne olan bir doğu toplumu olarak tanımlamış). Cezayir sosyalizminin bu yapıda bir toplumun gelişmesinin doğal bir sonucu olduğunu ileri sürmüştü Ben, bu tanımlamada sonra Cezayir'i görünce, bir Avrupa'lı «yerli» lere bu kadar yanıltıcı öğüt vermesindeki cür'et karşısında küçük dilim yutacak gibi oldum. Fransız emperyalizm o tipik denen doğu toplumunu hallaç pımuğu gibi dağıtmış. Yüzyıl içinde bütün Magreb'te bizim haberimiz olmayan mazam bir ekonomik devrim olmuş. Cezayir'in ekonomik yapısını baştan başa değiştirmiş. Tipik doğulu toplumun ancak üst yapıda ölüsü kalmış. Cezayir ayaklanması, bu emperyalist etkinin yarattığı sonucun iş gelişmelerinden kopmuş. Cezayir sosyalizmi (eğer böyle bir şey olacaksa) bu ayaklanmanın sonuçlandığı bağımsızlığın alacağı yoldan geçecek. Sınıf tartışmaları, mevzilenmeleri devam ediyor; bir gün belki karşılaşacaklar ve belki de biz devrim yolunda Cezayir'in adımı aştıktan sonra işitmeğe başlayacağız, eğer şimdiki durgunluk kazandıran millî bağımsızlıktan santim santim fedakârlıkla yapma yoluna girmezse. Böyle bir devime gidilmezse o millî bağımsızlığın yerinde kalacağı şüphelidir. Bunu Türk bağımsızlığının ve Türk devriminin eleştirmesini yapmış bir gözlemci olarak iddia etmek cesaretiinde bulunuyorum.

Kitabın yazarına göre Cezayir'e özgü ve onun tipik bir doğulu toplum olmasından gelen bir sosyalizm görüşü de varmış. Bu, üretim araçlarının özel mülkiyetinden ortadan kaldırılmasının toplumun gelişmesini, kişinin yabancılaşmamasını kendiliğinden sağlamadığı görüşü imiş (bu kişinin yabancılaşması da yeni moda terimlerden. İyi bilmiyorum ama galiba katolik terminolojisinden gelme. Yanılmış olabilir mi? E. Tüfekçi'nin buralarda yazdıkları kitabın yazarının fikri mi, kendi fikri mi? pek anlayamadım. Burada satırlar gibi fikirler de karışmış. Böyle bir görüş sosyalizm uatlarının hiç biri tarafından şimdiki kadar hiç söylenmemiş (Sovyetler Birliğindeki yıllar yılı süren deney ve tartışmalar bakılırsa buna inanmayı da güç buluyorum). Fakat, galiba E. Tüfekçiye göre, bu orijinal görüşün bulucuları Cezayir devrimcileri değilmiş. Yani, Garaudy'nin bu görüş olup bunlara attığı bir görüş demek isteniyor, eğer yanılmıyorsam. Şu anda Cezayirilerin sosyalizm hakkındaki karakteristik görüşleri yasada kabul edilmiş auto-gestion imiş. Gerçi Cezayir tipik bir

(Devamı Sayfa 10 da)

Tartışmaları

Dünyadaki İkinci yönelimi

Doğu'da Olmak Nedir?

E. Tüfekçi

Hem çağımızın ana sorunlarını kavramış olan, hem de bilgi dağarcığında bir şeyler bulunan bir düşünürle tartışmak başka oluyordu. Profesör Niyazi Berkes'in son yazısını okurken, dialogun olumlu sonuçlara varmakta olduğunu ve öзде bir gömü birliğine ulaşıldığını görmek beni sevindirdi. Burada Roger Garaudy'nin «Sosyalizm ve İslamiyet» adlı kitabı bir vesile olmuştu. Aslında tartışma konumuz Cezayir ve Müslüman sosyalizmi değil, Türkiye, Türkiye'nin dünyada yeri ve devrimci yönelimi konusudur. Bu da Türk toplumcularının temel ideolojik sorunudur. Açıklıktan ayrılmama ve görünen köy için kılavuz arama gibi «durumlara düşmeme partıyla, Niyazi Berkes'in dediği gibi elbette ki bu alanda, ayrıntılı, doyurucu çözümlere varmak kolay şey değildir. Bu belki de tüm bir toplumcu kuşağının ortak çabasıyla başarılabilecek büyük bir görevdir. Bilimsel metodla konuya eğilen «kafaları klişe yargılardan arınmış» bir aydın kuşağı.

Şurasını iyice anlamalyız ki, Türk toplumunun ana ideolojik sorunlarının doğu çözüme varılması işi, ayağı Türkiye'nin gerçekleri toprağına basan Türk toplumcularının işidir. Ne kadar bilgili, ne kadar iyi niyetli olurlarsa olsunlar, ne Batılı, ne Kuzeyli ne de bir başka yerli yabancılarından medet umamayız. Türkiye'nin sorunlarını en iyi Türkler bilir ve bu sorunları onlar çözeceklerdir. Bu konuda Niyazi Berkes ile aramızda en ufak bir görüş ayrılığı yok. «Bir Batılı yazarın etkisi altında bir Doğu ve Doğuluk modasının açılmasına» biz de olanca gücümüzle karşıyız. Nasıl ki gene Batının etkisiyle açılmış olan bugünün Batı ve Batıcılık modasına karşıysak. Ancak günümüzün görevi, gerçek sosyalist düşün ile bağdaşmayan ve gerçekte gerici bir akım olan Batıcılık denen şeye karşı kesin bir durum takıma görevidir. Öteki kutba kayma korkusu ile bu görevde kusur edemeyiz.

«DOĞU», «BATI» KAVRAMLARI:

«Doğu» ya da, «Batı»'yı sadece bir coğrafya kavramı değil, hem coğrafya, hem temel, hem üst-yapı, hem ekonomik, aşama, hem tarih kavramı olarak alırsak, Türk ulusunun yerinin bunlardan birincisinde yani Doğuda olduğu açıkça ortaya çıkar. Söz konusu olanın «basit coğrafya terimi» anlamında Doğu ya da Batı olmadığını besbellidir.

Yön Dergisinin 143'üncü sayısındaki yazımızda sorulan sorulara verdiğimiz karışıklıkları Niyazi Berkes'in de paylaşması bizi şaşırtmadı. Berkes'in yazılarını 25 yıldır izleyen bir okuyucusu olarak, temel sorunlarda bir görüş birliğine varılmasını biz doğal karşıladık. Konunun özünde bir tutum birliği olduğuna göre, geri kalan ikincil sorunları daha rahat tartışabiliriz:

Bu sorunlardan biri, bizim, Türk toplumcuları olarak, Cezayir ve Mısır gibi Arap ülkelerinde bir tarihsel gerçek olarak ortaya çıkmış olan «Arap sosyalizmi» ya da «Müslüman sosyalizmi» diye adlandırılan akım karşısında dıştan tutumumuz sorunudur. Türkiye'nin özel tarihsel şartları karşısında, elbette ki söz konusu akıma taklit etmemiz düşünülemez. Bunu ö-

ğütleyen yok. Ama sonu nereye varacak olursa olsun Müslüman sosyalizmi, «Arap — Müslüman çerçeve içinde bilimsel sosyalizmi uygulama», bu uygulamanın «muh-teva bakımından sosyalist, biçim bakımından ulusal» devrimin ta kendisi olduğu iddialarıyla bir ideolojik akım olarak bugün bir gerçektir. Evet bugün dünyada bir Müslüman sosyalizmi var ama bir ideolojik akım olarak, giderek bir terim olarak bile Müslüman kapitalizmi diye birşey yok. (Bunu bizim din simsarı gericilerimizin hatırlaması iyi olur. Elbette ki bu, dünyada müslüman kapitalist yok demek değildir. Bunlar çok şükür eksik değil. Hem bunları görmek için ta Endonezyalara gitmenin gereği de yok. «Dindar iş adamımız sayın Vehbi Koç ve benzerleri mertek gibi gözümüzün önünde».)

MÜSLÜMAN SOSYALİZMİ KARŞISINDA TUTUM:

Müslüman sosyalizminin sözcülerinin yazdıklarından anladığımız göre, bunlar için söz konusu olan sosyalizmin iktisadını benimsemek, ama felsefesini geri çevirmektir. Arap sosyalistleri bir yandan ortodoks Müslümanlıkta, bir yandan Batı'nı hareketlerde, bir yandan da yüce Arap uygarlığının katkılarında, attıkları ya da atmaya niyetlendikleri sosyalist nitelikteki adlarını teorik doğrulamasını aramaktadırlar. Bizim böyle bir akım karşısında tutumumuz ne olacaktır?

Biz olumlu bir tutumu savunuyoruz. Arap sosyalizmi anti-emperyalist bir nitelik taşıdığına, emperyalizmin iç dayanakları olan komprador sermayesine ve feodalizme karşı bir davranış benimsedikçe (ki Arap sosyalizminin bu yönde bir eğilim gösterdiği bizzet bir gerçektir), biz bu akımı desteklemeliyiz. Zaten bugün söz konusu Arap ülkelerinde daha devrimci etkin bir ideolojik akım görülmektedir ki onu yeğ sayalım. Bizzet doğru tutumdur. Örneğin Fransız solunun yedi buçuk yıl süren antiemperyalist savaş sırasında, Cezayir halkı bir buçuk milyon çocğunu feda ederken, olaylar kitabına uymuyor gerekçesiyle, kimi sekterce, kimi oportünistçe davranışlarla Cezayir Devriminin karşısına dikilmesi gibi bir hatayı biz işlemeliyiz.

«Cezayir Devrimi» dedik. Biz bu devrimin doğru olduğu inancındayız. Devrim, yani sosyal devrim, özünde bir ülkede yönetimin, toprağın ve üretim araçlarının bir sınıftan ya da birkaç sınıftan, tarihsel gelişme içinde daha ileri bir rölü yerine getiren başka bir sınıfa ya da sınıfların eline geçmesi demektir. Çağımız şartlarında Cezayir gibi bir ülkede devrimin sözünü edebilmek için, ülkenin yönetiminde şehir ve köy emekçilerinin ağır basması ve toprak ile üretim araçlarının emekçilerin mülkiyetine geçmesi yönünde gelişmeler olması gerekir. Cezayirde bu yönde gelişmeler olmuştur ve olmaktadır. Bunları yeterli bulamayabiliriz, ama gelişmeler vardır. Yabancı kolonlar ülkenin verimli topraklarının hemen hemen tümünü ellerinde tutuyorlar ve bu topraklar üstünde kapitalist üretimde bulunuyorlardı. Bu topraklar bugün sosyalist bir biçim sayabileceğimiz Autogestion ilkeleri gereğince işletiliyor. Belki uygulamada çok eksiklikler, yanlışlıklar var, ama bugün Cezayir'i yönetenlerin toprakları özel ellere aktarıp türedi bir ağı sınıfa yaratmaya niyetli olduklarını gösterir işaretlerin bulunmadığı da besbelli. Endüstride de, ticarete de yeterli olmamakla birlikte sosyalist doğrulam da adamlar atılmıştır. Bir yanda barlar meyhaneler devletleştirilirken, öte yandan komprador sınıfının at oynattığı başlıca alan olan dış ticaretin önemli bir kısmının özel ellerde bırakılması elbette ki eleştirilmesi gereken ilişkili bir tutumdur. Bunun gibi, şehirlerde kolonların bıraktıkları mülklerin kimi açık gözler tarafından kapatılmasına gerektiği gibi engel olunmaması, Cezayirli büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklarda toprak reformunun gerçekleştirilmesi, Cezayirde herşeyin iyi gitmediğinin kanıtlarıdır. Devrime yön verecek olan ve hükümet organlarını denetleme işini üzerine alacak olan bir Emekçi Partisinin kurulması gibi en önemli bir görevin yeni yeni üzerinde durulması ve bu yolda henüz ilk adımların atılması da, herşeye önceliği olan bu işte çok geç kalmadığını gösterir. Ama Berkes'in işaret ettiği sınıf toparlanmaları, mevzilenmeleri ve muhtemel karşılaşmalar, üç yıllık bir

devrim iktidarının yönettiği bir ülkede doğal karşılanmalıdır. Kurtuluş savaşlarının en kanlısından çıkmış olan üç yıllık bir devrimci iktidardan hiç kusur işlemese bile sosyalizmi sıppadak kurmasını sınıf mevzilenmelerini önlemesini bekleyemeyiz. Sosyalizmi kurma işi uzunca bir tarihsel süreci gerektirir ve bu süre çok kez zılgalı ve çalkantılı olur. Bir tarihsel paralel çizmek gerekirse, 1947 yılında doğu Avrupa ülkelerinde durumun bugünkü Cezayir'den pek daha parlak olmadığını söyleyebiliriz. Ama biz bir buçuk milyon şehidin kanının boşuna akmadığına, ve Cezayir'i yönetenleri gerçekten bağımsız sosyalist bir Cezayir kurma yolunda yürütmeye zorlayan etkenlerin çok güçlü olduğuna inanıyoruz. Yoksa sosyalizm yolundan ayrılacak olan bir Cezayir, Berkes'in de dediği gibi yeni sömürgecilik avı olacağı, kapıdan kovulan emperyalizmin bacadan gireceği besbellidir. Bunu en iyi biz Türkler biliriz.

DİN SORUNU:

Burada din konusuna da biraz değinmeden geçmiyeyiz: Öyle anlaşılıyor ki, Mısır'da olsun Cezayirde olsun Niyazi Berkes'in en çok yadırgadığı şey, sosyalizme yöneldiğini iddia eden bir ülkede normal olarak esmesi gereken laiklik havasını bulamamıştı. «Bayram namazlı sosyalizmlere sızramayı canım hiç istemiyor benim» diyor. Kendisini anlıyoruz, bunu bizim de canımız istemiyebilir, ama canımızın her istediğini bir toplumun hangi gelişme aşamasında olduğunu hesaba katmadan, o topluma dikte edebileceğimizi sa nırsak yanılırız. Hoşumuza gitsin gitmesin, din toplumların belli gelişme aşamasında, bir gerçektir. Biz sosyalist olarak belli bir topluma, ekonomik ve sosyal alanda olduğu gibi ideolojik alanda da ancak o toplum gelişmesinin olanaklı olduğu ileri adımları atabiliriz. Bunu yapmayı da daha ilerilere sızramaya kalkarsak tarihsel gelişmeye aykırı bir duruma, sekter bir duruma düşeriz.

Garaudy kitabında haklı olarak «Din halkın afyonudur» formülünün Marksçı bir formül olmadığına işaret ediyor. Marks bu formülü 1843 yılında, henüz 25 yaşında yolunu araştırma aşamasındayken Feuerbach'ın etkisi altında ileri sürmüştü ve 1883 yılında 65 yaşında ölümüne kadar bir daha hiçbir yerde tekrarlamamış. Bundan doğal da birşey olamaz. Çünkü Marks'ın devrimci teoriye katkılarında en önemlilerinden biri tarihsel metodudur. Her gerçeği kendi tarihsel şartları içinde değerlendiren metodudur. Yukarıdaki formül gibi mutlak bir yargının ise bu metodla bağdaşmadığı ortadadır. Tarihte yüzyıllar boyunca her ilerici hareket bir dinsel kisveye bürünmek zorunda kaldı. Halk hareketleri çok kez dinin ortodoks yorumuna karşı yeni bir yorum olarak beliriyordu. İlk laik devrim olan Fransız Devrimini hazırlayanlardan Voltaire ile Rousseau bile gelişkilere düşme bahasına Tanrı inancına sahip çıktıkları bilinen bir şeydir. Kimi okuyucular belki şaşacaklar ama namazlı sosyalizmin ilk uygulayıcısı ne Cezayir devrimcileridir ne de Nasır. Bunu ilk uygulayan Sovyetlerdir. Sovyet iktidarının ilk yıllarında Bolşevik partisine üye yazılmak isteyenlerde, eğer Rus iseler, ya da Sovyetler Birliğinin gelişmiş Cumhuriyetleri vatandaşları iseler, maddeci bir felsefe görüşü aranır. Ama örneğin Orta Asya Türk Sovyet Cumhuriyetlerinin vatandaşlarının dinsel inançlarına saygı gösterilirdi. O yıllarda diyelim Türkmenistan'da ya da Özbekistan'da parti toplantılarının yanında kesilip partililerin namaza durdukları sık sık görülen sahnelerdendi. Ülkeyi yöneten partinin davranışı böyle olursa, halkın (cemaatin) ne yapacağını düşünün.

Babalığımızın kuşağından önemli bir aydın çevresi Fransız radikalizminin etkisi altında, özgür düşün konusunda aşırı tutumlara sürüklenmişlerdir. Bu tutum çok kez sonuç olarak umulanın tam tersini verdi. Ama biz bu önemli soruna Fransız radikalleri açısından bakamayız. Din gerçeğine sosyalizm açısından tarihsel gelişme içinde bir gerçek olarak bakmak zorundayız. Onun için bu konuda sekterlikten kaçınalım ve Lenin'i bile sağımızta itmeye kalkmayalım.

İKİ YANLIŞLIK:

Şimdiye kadar Garaudy'nin söz konusu olan kitabında ileri sürülen görüşlerde iki önemli yanlışlığa işaret edildi: Bunlar-

dan birincisi Niyazi Berkes'in belirttiği gibi yazarın Müslümanlığı iç çelişkileri için de değil de monolitik bir tüm olarak ele aldığı izlenimini uyandırması. Batını akımların sözünü etse bile bunların «kitapda rast gele dağıtık yerlere, birbirine ve temel fikre tutturulmamış olması ve tezde esas yeri almaması.» Bu bir dialektikçinin düşmemesi gereken bir yanlışlıktır.

İkinci teorik yanlışlığa Fransız yazarı Gerard Chaliand işaret etti (Chaliand Cezayir'i iyi tanıyan bir yazardır. Kurtuluştan sonra Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi F.L.N.'in organı olan «Révolution Africaine» adındaki dergiyi yönetti. Bu haftalıktan ayrıldıktan sonra da «L'Algérie Est-elle Socialiste» (Cezayir Sosyalist midir?) adlı çok ilginç bir kitap yazdı) Chaliand'ın eleştirisi bizim için ilginç bir konuya değindiğinden burada biraz açarak bir kez daha ele alalım:

Garaudy kitabının 83 ve 84'üncü sayfalarında sömürge düzeni öncesi Cezayirini tipik bir Doğu toplumu olarak tanımlıyor. Bu tipik Doğu toplumu Niyazi Berkes'in tahmin ettiği gibi Marks'ın «Asya Üretim Tarzı» diye sözünü ettiği, Avrupa feodalizminden farklı özellikleri olan ama tüketim için üretim gibi, sömürge gibi feodalizmin ana unsurlarını özünde taşıyan kapitalizm öncesi sistemlerdendir. Bu Asya üretim tarzında tabanda emekçiler arasında eşitliğin hüküm sürdüğü köy ekonomileri var. Batı feodalizminden olduğu gibi toprağın özel mülkiyeti yok. Feodalizmin ana özelliği olan pazar için değil de tüketim için üretim bu sistemin de özelliği. Feodalizmin öteki ana özelliği olan insanın insan tarafından sömürülmesi bu tip toplumda da var. Despot bir hükümdar üretim artığını kendine alıyor. Buna karşılık birçok Doğu ülkesinde iklim şartlarının gerektirdiği sulamayı hükümdar sağlıyor. Dış dünya ile bağlantı kesik küçük köylü toplumları sulama tesislerini kurma işini başarma olanaklarından yoksun. Böyle büyük kolektif bir işi ancak bütün ülkenin yeteneklerini seferber edebilen bir hükümdar başarabilir. Sulama alt yapının imini sürdürmesini sağlamaktadır. İşte böylece temelde eşitlikle sömürme düzeni bağdaşmaktadır.

Garaudy, sömürge düzeni öncesi Cezayirinin buna benzer bir toplum olduğunu ileri sürüyor ve bundan «Cezayirilerin sosyalizm hakkında karakteristik görüşlerinin» doğduğuna söylüyor. O görüş de şu: Özel mülkiyetin ortadan kaldırılması otomatik olarak insanın yabancılaşmasına engel olamayacağı görüşü (Yabancılaşma sözcüğü, Niyazi Berkes'in çok iyi bildiğini sandığım «Alienation»'un türkçe karşılığıdır. Katolik terminolojiden gelme değildir.)

Yani yalnızca özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasının sömürme engel olmadığı, Cezayirilerin Kurtuluştan 130 yıl önce özel mülkiyetin bulunmadığı bir ilkel toplumda yaşadıkları, ama gene de sömürdükleri söyleniyor. Böyle bir tarihsel geçmiş olan bir ulusun da sosyalist biçimlerden Autogestion'u seçeceği, çünkü Autogestion'da tarım ya da sanayi işletmesi bağımsız bir ekonomi ve yönetim birimi olduğundan, Devlet mekanizmasında yerleşecek asalak bir yeni sınıfın emekçiyi sömürmesine bu sistemin meydan vermiyeceği ileri sürülüyor.

Burada orijinal bir sosyalizm görüşü söz konusu olduğu kanısında değiliz. Asya üretim tarzından geçmiş olan toplumların doğal olarak Autogestion'u seçecekleri savını da olaylar doğrulamıyor. Autogestion'u ilk uygulayan ülke Batı feodalizminin beşiği olan Batı Avrupa ile sınırdış Yugoslavya'dır. Bu ülkelerin Autogestion'a Asya üretim tarzından geldiği söylenemez. Ama Çin gibi, Vietnam gibi, Kore gibi Doğu ülkeleri başka toplumcu biçimleri uygulamaktadırlar.

SEN — BEN YERINE

SEN İLE BEN:

Garaudy'nin kitabının yukarıda sözü edilen iki yönünde eleştirilmesi yerindedir. Biz de bu eleştirilere katılıyoruz. Ama Sezarın hakkını Sezardan, İsa'ninkini de İsa'dan esirgememek için kesinlikle söyleyelim ki bu Fransız yazarı Araplara: «Ey Müslümanlar! Batının kültürüne boş verin, sizin İslam kültürünüzde, İslam dininde her şey var» anlamına gelen sözlerle öğüt veren Batılılardan değildir. Garaudy'nin baş (Devamı Sayfa 10 da)

Doğu ve Doğuculuk modası

(Orta Sayfadan)

doğu toplumu olduğuna göre bu tip toplumların sosyalist biçimler arasında auto-gestion'u seçmeleri doğal bir şeymiş ama (neden? doğululukla auto-gestion arasında bir göbek-bağlılığı mı var?) bu usulü ilk uygulayan memleket olan Yugoslavya'nın doğu toplumu olmadığina bakılırsa (değil mi acaba? Düşünümüzü böyle basit sözcüğe hapsedince bakın ne oluyor? Evet, Yugoslavya tipik Batı tipi bir toplum mu idi?) demek ki Cezayir sırf Doğu toplumu olduğundan bu sonuca varmış değildi. Nitekim Çin gibi Doğu toplumları da başka toplumu biçimler uygulamışlar. Pek anlayamadım ama bunlar kitabın yazarını eleştirmek için söyleniyor galiba, fakat sonuç ne? Üretim araçlarının özel mülkiyeti nin kaldırılmasının yetmediği fikri mi? Bu önemli nokta, «tipik», «doğu» gibi kocaman genellemeler içinde kaybolup gidiyor da sonuçta ne Garaudy'den ne de Cezayir sosyalizminden elimizde bir şey kalmıyor. Bu «doğu» toplumu kavramı ile acaba Marks'ın kasdettiği kapitalizm öncesi üretim sistemlerinden biri olarak tanımlanan Batı Avrupa feodalizmi dışı sistemler mi kasdediliyor? İşe bu noktadan girilseydi bizi de çok ilgilendirecek sonuçlara varılabilirdi.

MÜSLÜMAN SOSYALİZMİ — MÜSLÜMAN KAPİTALİZMİ

Fakat bunlar belli olmadan E. Tüfekçi işi burada bırakıp benim eleştirmeme karşı yazarı savunma işine devam ediyor. Burada bana karşı olarak söyledikleri doğru olsaydı yazarın Cezayir, Mısır veya Tunus müslümanlarına mal bulmuş mağrepli gibi İbnü Khaldun üstünde o kadar ısrarla durmazdı. E. Tüfekçi bana karşı: «Garaudy İslâm dünyasında yaratılan değerler resmi ortodoks din anlayışının eseri olmuştur mu demiyorsa ki kendisi bu yön den kınanmaktadır?» diye sual ediyor. İlahi Tüfekçi kardeş, müslümanlara öğütlediği kişilerin çoğunun bu anlayışta kişiler olduktan başka, kendisinin müslümanlık anlayışının da aynı nitelikte olduğunu görmemek mümkün mü? E. Tüfekçi, bir fikir kitapta kelime kelime yoksa o fikrin yazara atfedilemeyeceğinde ısrar ettiği halde kendisi kitapta bulunmayan sonuçlar çıkarıyor, pekâlâ. Meselâ, hiç sakınca-sız dünyada bir müslüman kapitalizmi olmadığı halde bir müslüman sosyalizmi olduğunu iddia ediyor. Ben şahsen Endonezya, Hindistan, Pakistan, Suriye, Lübnan, Mısır, Tunus, Cezayir gibi ya tümü ya da halkının önemli bir parçası müslüman olan memleketler gördüm, bunların bazılarında çok yaman müslüman kapitalistleri gördüğüm halde, şimdiye kadar bir tane bile müslüman sosyalizmi göremedim. Acaba bilmediğimiz başka müslüman topluluklar, başka çeşit sosyalizmler mi var?

Olmaz. Yok böyle şey. Sosyalizmin ne müslüman, ne de hristiyanı var. Böyle şey özenenler (örneğin, Mısırda hükümete yaranmak isteyen bazı Ezher uleması gibi) sosyalizmin ne olduğunu bilmeden Emevilerin bir sosyalist rejim kurduğunu iddia edecek kadar ileri gidenler var. Gördüğüm memleketler arasında, Mısır, Endonezya, Cezayir gibi sosyalistimsi olanları varsa da bunlarda da sosyalizm denecek yanların müslümanlıkla hiç bir ilişkisi yoktur. Cezayirdeki auto-gestionun da müslümanlıkla ne ilişkisi olduğunu anlayamadım. Benim anladığıma göre o, müslümanlığın değil, Batı emperyalizminin çöküşünün kendisinden gelmiştir.

Görürüz: ne Doğu memleketlerinde, ne de bizde sorunlar ve tutumlar E. Tüfekçi'nin inandığı kadar açık ve sağlam değil. «Biz Batının da Doğunun da tüm değerlerine açığız. Onları öz malmız gibi benimseriz» demek çok güzel sözler, ama bunlar liselerde Yunanca ve Latince okutmakla Türk toplumunun bir Batı toplumu olacağına inananların inançları kadar tipik «takip takıştırıcılık» görüşleridir. Kafaları alışkan kâhplardan kurtarmak önemli şey, fakat bundan formüllere (ve E. Tüfekçi de dahil beni eleştirenlerin pek sevdiği) «çözümleme vermiyor» yer gisinin istediği şeye geçmek sanıldığı kadar kolay değildir. Daha çok tartışmak, daha çok evirip çevirmek, daha çok öğrenmek, daha çok yaygın yapmak ve bunları yapa yapa kafalarımızı klişe yargılardan arıtmak, Türk aydınını emperyalizm papağanı olmaktan çıkarmak, gerçek ve bilimsel bir toplumcu düşün ortamı yaratmak gerekir. Benim yazılarımla dolayısıyla, kendisinin söylediği gibi «temele ilişkin konu-

lara gereken derinlikle girmemiş» olmam bundandır. E. Tüfekçi: «elbette ki bir sorunu ortaya atmak bir şeyse, onu çözmek ve en doğru sonuçlara varmak başka şeydir» derken ikinci işte yazılarım hakkında olumsuz bir yargı veriyorsa da ben bunların birinin bir iş, ötekinin başka bir iş olduğuna inanmıyorum. Belki birinin ilk, ötekinin sonraki iş olduğuna sanıyorum. Birini yapmadan ötekini de yapamayız. Gerek tarihimizi, gerek bugünkü toplum durumumuzu «tipik doğu toplumu», «müslüman sosyalizmi» gibi sözcüklerle oynayarak anlayamayız ve de sorunları çözümliyemeyiz. Bilgisiz çözümleyiciler elinde bayram namazlı sosyalizmlere sığramayı canım hiç istemiyor benim.

Bu karşı eleştirileri E. Tüfekçi'nin a-ğırbaşlı, bilgili ve anlayışlı tartışma tutumunun verdiği ferahlık ve ilham sayesinde yazabildiğim için kendisine müteşekkirim.

Doğuda olmak nedir?

(Orta Sayfadan)

ka yerlerde yazdığı şeylerin birçoğuna katılmıyabiliriz. Ama konumuz olan «Sosyalizm ve İslâmiyet» adlı kitapçığı Arapları kendi içlerine kapanmaya iten bir yapıt olarak eleştiremeyiz. Söz konusu kitabın ana tezi, Müslüman Arap uygarlığının yarattığı hümanist değerlerin var olduğu, Batının tek değer yaratıcısı olduğu iddiasının bir emperyalist yalancı olduğu, Sosyalizmin bir Batı ürünü olmaktan çıkarak, bütün ulusların bütün çağların kültürüne kök salması gerektiği ve böylelikle gerçekten evrensel bir kültürel temele kavuşacak olan sosyalizmin her ulusun öz malı haline gelebileceği tezidir. Bu tezi savunurken yazar Arapların İslâm - Arap kültürü sınırları içine kapanmaması gerektiğini, Bu uygarlığın tarihte her zaman başka kültürlerle açık olduğunu söylüyor. Doğulu Ricardo'yu, Hegel'i incelemelidir, Nasıl ki Batılı da İbnü-Haldun'u ve İbnü Rüşd'ü incelemelidir diyor. Bu Niyazi Berkes'in gerçek bir hümanist olarak, sözünü ettiği «toplumcu hümanizma uğruna (Doğu ile Batının) a-henkendirilmesi, kinler, savaşlar, sömürmeler tarihinin mirası olan Sen-Ben yerine Sen ile Ben'i yerleştirerek yeni bir anlamı, aracı ve diyalogu yaratma» yolunda bir çaba değil midir?

Kitabın «Cezayir'de İslâm Sosyalizmi» başlıklı son bölümü, «Economie Politique» dergisinin, tümü Cezayire ayrılan, «Sosyalizme Doğru Yürüyen Cezayir» başlıklı Mayıs 1965 sayısında çıkmıştır. (Kitabın geri kalan bölümleri yazarın Cezayir'de İbnü Haldun Konferansı salonunda verdiği bir konferanstan alınmıştır). Söz konusu Fransız dergisinin bu sayısı F.L.N. ile Fransız aşırı solu arasındaki görüşmelerin bir barış ile sonuçlanmasını kutlar niteliktedir. On yıl süreyle Fransız Solu Cezayir Ulusal Kurtuluş Savaşının karşıtı na dikilmişti. Geç de olsa artık bir uzlaşmaya varılmaydı. Öyle de oldu, (Uzlaşmanın uzun ömürlü olmadığını ve 19 Haziran 1965'den sonra Fransızların eski durumlarına döndüklerini de burada belirtmeden geçmiyelim). İşte Garaudy Cezayir'in Müslüman sosyalizmini ve Autogestionu ele alan bu yazısında Cezayir devrimine karşı daha anlayışlı bir tutum öğütüyor. Kime öğütüyor? Elbette ki Fransızlara. Yıllar boyu Cezayir savaşçıları kim maceracılar, kimi er geç kompradorlaşacak bir yerli burjuvazi hesabına hareket eden kimseler olarak tanıttıkları Fransız okuyucusuna. Ve bu da geç de gelse olumlu bir öğüttür. Yoksa ulusal kurtuluş savaşı yapmış bir ulusun çocukları olan uyanık bir Türkün böyle bir öğütte ihtiyacı yoktur elbet. Niyazi Berkes'in bu «öğüt» sözcüğü karşısında duyululuğunu çok iyi anlıyanlardanız. Bu duyululuğu eksiksiz paylaştığımızı kesin olarak söyleyelim. İşte bütün bunlardan ötürü biz, yukarıda belirtilen iki nokta dışında, Garaudy'nin kitabını, olumlu, yararlı bir yapıt saymaya devam ediyoruz.

ASYA ÜRETİM TARZI

Asya tipi toplum üzerinde biraz daha duralım. Niyazi Berkes'in bu konuya ilgisinin oldukça eski olduğunu bilmekteyim. 1940 yıllarının başlarında, kimi aydınlarımız Osmanlı İmparatorluğunda toprağın özel mülkiyetinin bulunmayışına dayanarak, bizde bir sömürme düzeni olarak feodalizmin olmadığını sonucuna varıyorlardı. O yıllarda «İhtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitle» edebiyatı sürmekteydi. Bizim tarihimizde feodalizm olmadığını göre, demek ki yalnız şimdi değil, ta eskiden beri

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!BASIN
İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No 1
İstanbul
Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın: 24832)

Beria Onger
ATATÜRK DEVRİMİ
VE KADINLARIMIZ
Çıktı

Bu ilginç kitapta: Atatürk devrimi ve kadınlarımız — Kadın, özgürlük ve siyaset — Hukuki eşitlik ve kadınlarımız — 27 Mayıs işbirliği — Kadın — Çalışan kadının korunması — Kadınların siyasal gücü — Konferanstan yarımda kadın — Aydın kadınlarımızı çağrı — Kadın sorunlarında yabancılaşma — Bir konferans — Siyasal haklar günü — Ve bazı eleştiriler yer almaktadır.
Güzel bir kapak içinde F1: 5 Lira
Genel dağıtım: UGRAK KİTABEVİ — Beyazsaray, Beyazıt
YÖN — 007

sınıfsız, kaynaşmış bir toplumdur! Tezi sa-vunulardan bir kısmının bundan hareket ederek gerici sonuçlara varmak eğiliminde oldukları anlaşılıyordu. Hatırladığıma göre Niyazi Berkes'in kurucularından bulunduğu Yurt ve Dünya» dergisi bunların karışına çıktı ve ilerici bir tutumu savundu.

Marks'ın 1857-58 yıllarında yazıp ya-yınlamaya fırsat bulmadığı kapitalizm öncesi üretim biçimleri üzerine bir el yazısı karalamasının Almanca aslının 1953'de Doğu Berlin'de yayınlanması ilgileri bu konu üzerine çekti. Bugün dünyada bu sorun üzerine tartışmalar olmaktadır. Bizde de kimi toplumcu aydınlarımızın, bizim için özel bir önem taşıyan bu konuya eğildiklerini, 1931 Leningrad kongresindeki tezleri incelediklerini duyuyoruz.

Bu ilginç konu çeşitli biçimlerde yorumlanmakta ve değişik sonuçlara varılmaktadır. Bu sonuçlardan kimileri Doğu ülkelerinde sosyalizme ideolojik dayanak sağlanacak anlamdadır. Alman yazar K. A. Wittfogel gibileri ise yorumlarında emperyalizmden yana sonuçlara varmaktadır. Biz bu konuya yaklaşırken açımız, doğ malarından uzak Türk toplumsunu açısı olmalıdır. Bizce Batı feodalizminin iki ana özelliği, üretimin tüketim için oluşu ve feodal üretim tarzının insanın insan tarafından sömürülmesine dayanmasıdır. Bu iki ana özellik Asya üretim tarzında olduğu gibi vardır. Onun için kapitalizm öncesi bu iki üretim biçiminde ortak yanların ayrılıklardan önemli olduğu görüşüne eğilimliyiz. Bir Doğu toplumu olan Çin'i derinliğine incelemiş olan Çinli marksistlerin yazılarında bir Çin feodalizminin sözünü etmeleri üzerinde durulacak bir noktadır... Bizce «Asya üretim tarzı» denmiş ya da «Doğu feodalizmi» denmiş pek önemli değildir. Yeter ki toplumsal biçimlerin yapısında ve gelişmesinde ekonominin ana rolü oynadığı bilimsel gerçeği kabul edilsin; yeter ki araştırma alanında çabalar Türk sosyalizmine ideolojik dayanaklar sağlama yolunda sarfedilmiş olsun.

az gelişmiş
Ülkeler
ve
sosyalizm

İTİH NACI

İKİNCİ BASKI
7.5 Lira

az gelişmiş Ülkelerde

sosyalizm
ve
köylülerm.harbi
c.rodriguez
h.k.vien
Çeviren: attila tokatliYENİ ÇIKTI
4 LiraGERÇEK YAYINEVİ
P.K. 655 - İstanbul

ÜÇ KİT'A DAYANIŞMA KONFERANSI

Doksan ülkeden gelen 600 delegenin katıldığı Üç Kit'a Dayanışma Konferansı, geride bıraktığımız haftanın sonunda, çeşitli karar tasarılarını kabul ederek son buldu. Bu karar tasarıları arasında Kıbrıs meselesi de vardı. Ve doksan ülkenin delegeleri, «Adadaki yabancı askerî üsleri, Orta Doğu'daki barış ve komşu Arap ülkelerine karşı bir tehdit olarak» görüyorlardı.

Konferansın en önemli sorunlarından biri, tabiiyle Vietnam savaşıydı. Kabul edilen karar tasarısı, Johnson'un barış taarruzunu takbih ederek, bütün Amerikan kuvvetlerinin Vietnam'dan çekilmesini ve Kuzey Vietnam'ın bombalanmasına bir son verilmesini istemektedir. Vietnam Millî Kurtuluş Cephesine yardımcı hızlandırma görevini üstüne alacak bir komite kurulmaktadır. Komite, «Amerikan emperyalizmine karşı mücadele eden Vietnam halkını destekleyecektir». Ayrıca bütün millî kurtuluş hareketlerine somut yardım yapılması ve Havana'da bir daimî sekreterlik kurulması kararlaştırılmıştır.

Kongre beklendiği gibi Sovyetler Birliği ve Çin arasında çekişmelere yol açtı. Fakat Sovyetler Birliği delegasyonların ezici çoğunluğunun desteğini sağladı, Çin hayli yalnız kaldı. Çine ilk darbeyi, 500 bin Kübalının dinleyici olarak katıldığı bir açık hava toplantısında Fidel Castro 2 Ocak günü indirdi. Castro, Çin'in Küba'yı verdiği pirinci azalttığını açıkladı. Buna «Pirinç bombası» adı verildi. Üç gün önce Hazırlık Komitesinde de Küba ve Çin karşı karşıya gelmişlerdi: Küba delegesi, Komitede, «Politik Rapor»u okuyordu. Çin delegesi söz alarak Amerikan emperyalizmine karşı çok yumuşak davrandığı için raporu şiddetle tenkit etti. Küba delegesi Cienfuegos derhal cevabı yaptırdı: «Benim memleketim yedi yıldan beridir, doğrudan doğruya Amerikan tehdidi altında. Bu sebeple, antiemperyalist mücadele alanında kimse bize ders verebilecek durumda değildir.» Küba gibi, bütün Güney Amerika delegelerinin Çin'in tutumunu tasvip etmediği görülmekteydi.

Üç gün süren açık toplantıda, Çin delegasyonu başkanı Wou-Hsueh-tsiens, «Habana Libre»in uzun salonunu geçerek kürsüye geldi ve Sovyetler aleyhine çok önceden hazırlanmış çok şiddetli nutku okudu. Çin delegesi, Sovyetleri, Amerika ile perde arkasından anlaşmakla suçluyor ve Vietnam savaşçılarını rahatlatmak için Almanyada bir cephe açmaktan kaçınmalarını tenkit ediyordu. Bu sözler alkışlanmadı. Daha sonra kürsüye gelen Mısır delegasyonu şefi Halit Muhittin, Çin'in bu tutumunu cevaplandırarak ilk hatip oldu. En çok alkışlanan hatip ise Sovyet delegasyonu başkanı Şeref Raşidof idi. Raşidof, sözlerini bitirince, alkışlar 300 saniye sürdü. Raşidof, «Her türlü polemikten kaçınacağım. Bölünme değil, birlik peşindeyim» diyordu. Çin'in sert tutumuna karşı Fidel Castro da cephe aldı ve Sovyetler Birliğini «emperyalistlerle ittifak halinde gösterme» çabalarını tenkit etti. Castro, «Emperyalizme karşı mücadele için bize daima yardım edenlere, emperyalistlerin müttefikli muamele-

si yaptırılmazsınız» görüşünü savunuyordu.

Böylece Çin gerilerken, Sovyetler Birliği, Üçüncü Dünya sahnesine büyük bir başarıyla girmiş oldu.

A.B.D.

Bir grev

Türkiye'deki masum grevlerden paniğe kapılan «Amerikanlılarımız», Amerika'da grevlerin nasıl olduğunu anlamak için, New York Ulaştırma İşçileri Sen dikasının grevini dikkatle izlemelidirler. New York ve metro işçilerini toplayan sendikamızın 34 bin üyesi vardır. Sendika başkanı, 60 yaşında kalb hastası bir İrlandalıdır. Başkan Michael J. Quill, belediye 680 milyon dolara mal olacak zam istemektedir. Talepler arasında haftada 32 saat çalışma (halen haftalık çalışma 40 saattir), 6 hafta yıllık izin ve yüzde 30 ücret artışı vardır.

Sendika, yeni Belediye Başkanı Lindsay ile müzakerelere girişmiştir. Fakat müzakereler bir iki gün sürmüştür. Lindsay ücret talebini çok bulmuş ve sendikaya unutamıyacağı bir ders vermek istemiştir. Bu bakımdan New York Devleti Yüksek Mahkemesine güvenmektedir. Gerçekten Yüksek Mahkeme, grevi durdurma kararı alır. Fakat sendika başkanı Michael J. Quill, mahkeme kararını dinleme nretinde değildir. Hâkim Abraham M. Geller, sendika başkanı ve sekiz yöneticinin tevkifini emreder. Quill, «Hâkim siyah cübbesinin içinde yıkılsın. Grevi durdurmam. Hapse gideceğim. Yerime bıraktığım ekip grevi yönetecektir.» sözleriyle hapse gider. Taşıma araçlarından yoksun kalan New York halkı da, grevcilere ateş püskürmektedir. Halk, Quill hapishaneye giderken «Otomobile olmaz! Keratayı yürütün!» diye haykırmıştır. Quill, iki saat sonra hapishanede bir kalb krizi geçirir ve hastahane-

ye kaldırılır. Ama grev devam etmektedir. Grev yüzünden New York'ta hayat felce uğramıştır. Özel taşıt araçları yolları tıkmakta, trafik aksamaktadır. Belediye Başkanı, «İşe gitmeyin, evinizde oturun» tavsiyesinde bulunmaktadır. Ama New York'lular evde oturup ücretlerini kaybetmek niyetinde değildirler. Grev sonucu işler azalmıştır. Büyük mağazalar, tiyatrolar ve sinemalar müşterisizdir. Ticarethane sahipleri «Grev bize günde 15. 40 veya 100 (çeşitli tahminlere göre) milyon dolara mal olmaktadır.» demektedirler. Bu genel felâketten tek memnun kalan lüks otellerdir. Zira işleri başında kalmak isteyen iş adamları, yakın otelleri doldurmuşlardır. Bir otelci gazetecilere, «Gecesi 75 dolardan hiç boş odam yok» diye sevinçli belirtmiştir.

New York'ta hayatın felce uğraması üzerine Başkan Johnson harekete geçmiş. Çalışma Bakanını anlaşmazlığı çözmeye yollamıştır. Fakat anlaşma kolay değildir. Amerika'lı Sanayiciler Derneği, «Bütün bunlar, sendikacıları şumartma politikamız yüzünden» diye Hükümeti suçlamaktadır. Amerikan sendikalarının en yüksek organı olan A.F.L.—C.I.O. da homurdanmaya başlamıştır. Zira bir sendikacı hapistedir ve bu, kabul edilebilecek bir olay değildir.

Nitekim, bu tepkiler sonucunda grev başarı ile sonuçlanmış ve sendika, Başkan Johnson'u öfkelenen ücret artışlarını sağlamıştır. Hapisteki sendikacılar ise artık serbesttir.

ALMANYA

Sağcı basın ve Amerika

Aşırı sağcılar, Batı Alman politik hayatında «resmen» önemli bir yer tutmaz. Bunun belli başlı sebeplerden biri, pek çok sağcının CDU içinde daha rahat ve etkili faaliyeti tercih etmesidir. Aşırı sağcı hiçbir parti, Batı Alman seçim kanununa göre gerekli olan yüzde beş oy oranını aşip parlamentoya girememiştir. Basın alanında da durum buna benzemektedir. Springer konzerne mensup yayın organlarının hâkim olduğu piyasada, liberal ve solcu gazeteler gibi aşırı sağcı yayın organlarının da pek önemli rolü görülmektedir. Bunlar arasında sadece bir tek haftalık bir kaç yıl

ORTAK PAZAR VE PROF. DUVERGER

Prof. Duverger, 18 Ocak 1966 tarihli Le Nouvel Observateur dergisinde şunları yazmaktadır:

«General de Gaulle'in Öndördüncü Louis, ya da Poincare gibi millî gurur nedenleriyle hareket etmesi önemli değildir. Niyetlerden çok, sonuçlara bakmak gerekir. Bugünkü dünyada Amerikan hegemonyasına karşı koymak, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkeleriyle ilişkileri geliştirmek, Üçüncü Dünyayı desteklemek, Çini tanımak, Vietnam'da barışçı çaba göstermek, Fransa hakkında belli bir fikirli sonucu da olsa, ilerici bir politika yapmak demektir. Esasen 1966 yılında, Fransız milliyetçiliği ilerici, aşırı Avrupalılık gerçiktir. Milliyetçilik, büyük bir devletin, küçükler üzerinde, onları özgürlüklerinden yoksun kılarak egemenlik kurması biçiminde olursa, sağcı bir güçtür. Fakat daha büyük bir devletin hegemonyasından kurtulup, bir halkın kendi kendini yönetme hakkını ifade eden bir milliyetçilik solcu bir güçtür. Hele hegemonya kuran devlet, kapitalist cephenin lideri olur ve Güney Amerika ve Asyada yarı feodal bir zulmü sürdürmek için bütün ağırlığını kullanır ve bu yolda jenosid de dahil her çareye başvurursa, bu hegemonyaya karşı çıkan milliyetçilik, elbette soldadır. 1966 yılında, altı ülkesinden beşi hemen tamamen Washington'un iradesine bağlı olan bir Avrupalı politik entegrasyonu, gerici bir diplomasi. Andre Philip'in dediği gibi, Devletler Avrupasından, halkların Avrupasına geçebilmek için, önce hizmetçiler Avrupasını reddetme yolunda bir anlaşma olmalıdır.»

Bu sözleri, milliyetçiliği Amerikan uyduluğu sayan ve Ortak Pazarı girmeyi Batıcılığın şartı gören çevreler ibretle okumalıdır.

İçinde tirajını bir kaç misli artırıp 120 bin basmaya başlayarak dikkatleri üzerine çekmiştir (Dünyanın en ciddi haftalık gazetelerinden, Hamburg'ta çıkan Die Zeit 270 bin basmaktadır): henüz kırkına basmamış Dr. Gerhard Frey'n çıkardığı Neo-Nazi eğilimli «Deutsche National Zeitung und Soldatenzeitung». — «Alman Milliyetçi ve Asker Gazetesi». Bu gazeteye göre ikinci Dünya Savaşının çıkmasında Almanların hiçbir suçu yoktur; Almanlar altı milyon değil, sadece birkaç yüz bin Yahudi; üç milyon değil, sadece birkaç bin Sovyet esiri öldürmüşlerdir; sadece Doğu Almanya değil, Polonya'nın yarısı ve Çekoslovakya'nın bilmem kaçta kaçta da Almanya'nın olmalıdır v.s. «Deutsche National Zeitung», toleranstan, parlamentodan, anlaşmalardan ayla bahseder; onun ideali «partilerüstü devlet, fertlerin devlete mutlak itaati, disiplin, temizlik ve dürüstlük» ilkelrine dayanan Prusya'dır (31 Aralık 1965 tarihli ve 53 sayılı nüsha, sayfa 5). Bu gazete savaş ruhuna dayanır; Sovyetler ve diğer Doğu Avrupa ülkelerine karşı arsız, kökten bir kampanya açmıştır. Batı Alman toplumunda liberal düşüncüllere ve «gevşek, satılmış» adını verdiği diğer sağcılara karşı hücumlarından dolayı uyandırdığı huzursuzluklar, birçok milletvekilinin bu gazetenin yasak edimesini istemelerine sebep olmuştur. Kısacası, bu gazete Alman basın yelpazesinin en sağında yer almaktadır.

Bizim için en ilgi çekici husus, işte bu «Deutsche National Zeitung» un Amerika karşısındaki tutumunun tesbitidir. 1965 yılına ait son sayıda manşet şöyledir: «Amerika Almanya'yı böyle sömürüyor — Bonn'un sadece itaat etmesini ve para ödemesini istiyorlar». Bununla ilgili yazıdaki ikinci başlık ise «Amerika hâlâ bizim müttefikimiz midir?» şeklindedir. Batı Alman milliyetçileri, Amerika'nın «dost ve müttefik» ülkeler üzerindeki «siyasi baskı»na şiddetle hücum etmekte ve mutlak bağımsızlık için mücadele etmektedir. Bu arada son derece ilgi çekici bir husus ise, sağcıların Çin Halk Cumhuriyeti ile sıkı münasebetler istemeleridir. Hatta bir Washington-Moskova mihverine karşı Bonn-Peking mihverinden bile açıkça bahsetmişlerdir. «National Zeitung», «entellektüel ve teknik bakımdan son derece kabiliyetli Çin halkının, çok kısa bir süre içinde batıya geçeceğine, 1985 de de Çin'in muhtemelen Sovyetler Birliği, Amerika ve müttefiklerinin hepsinin toplamından daha güçlü olacağına inanmaktadır. durganlığını açıkça «Amerikan ik-

Amerikan ik-tisadını canlandırma taktiği» olarak nitelendirmektedir. Bizim sağcı ve milliyetçi geçinen, aslında hiçbir şey olmayan kimselerin ibretle okumaları gereken satırlar da Batı Almanya'nın bu en aşırı sağcı, Neo-Nazi gazetesindeki, Washington'un Vietnam için yardım arama teşebbüsleri üzerine yazılmış bir yazıdan alınmıştır: «Bonn, dünyanın Washington ile Moskova arasında ikiye bölünmesine yarıyan... Amerikanın bu pis savaşında Washington'a ne münasebet, ne diye yardım etsin? Vietnam Savaşı, Amerika'ya günde milyonlarca marka mal oluyor, en ufak bir zafer ümidi de mevcut değil. Doğrusunu söylemek gerekirse, Çinlilerin Güney Meksika'da bulunmaları, ne kadar mantıklı ise, Amerika'lıların dünyanın o köşesinde bulunmaları da o kadar mantıklıdır. Tanınmış Amerikalı yorumcu Reston'un dediği gibi: Çinliler, Güney Meksika'ya iki yüz bin asker gönderselelerdi ayrıca ellerinde Amerika'nın her gehrini tahrip edecek bir hava kuvveti bulunsaydı, hiç şüphesiz bu tehlikeden kurtulmak için gerekirse yüz yıl savaş göze alır ve teslim olmazdı — halbuki Hanoi ve Peking'in başka türlü de vranacağını kabul etmiş durumdayız.»

Şimdi merak ediyoruz, acaba bizim Amerika'dan çok Amerikacı ve süper milliyetçi beylerimiz bunlara ne diyecek. Belki de bağımsızlık isteyen Alman sağcılarında da komünist deyip için için çıkarlar ve kendi rekorlarını kendileri kırarlar.

Murat Candan

Muzaffer BUYRUKÇU'nun

Yeni Hikâye Kitabı

CEHENNEM

Çıktı

Fiat: 3 lira

DÖNEM YAYINLARI
P.K. 23 İstanbul

(Yön: 006)

TACİ REKLÂM

Bütün reklâm işlerinizde sizleri memnun etmeye kararlıdır. Yeni kurduğu: Beyoğlu Tokathyan İş Hanı Kat: 4, No: 39 - Telefon: 497600/34 Babıâli Caddesi No: 8'de Öncü Kitabevi servislerinde çalışmalarına başlamıştır. Gece telefon: 5550 38

(YÖN: 010)

Grev yüzünden yaya kalan New York'lular

ÜSTÜNLÜK KOMPLEKSİ VE AMERİKALILAR

Oktay Ekşi

O zaman dünya, hemen bütünyle, merhametsiz bir harbin pençesi altında kıvrılıp duruyordu. Ağ, perişan ve gelecekte ümidini yitirmiş yüz milyonlarca insan, iki büyük liderin, Başkan Roosevelt ile Başbakan Churchill'in 1941 yılı Ağustos'unda yayınladıkları meşhur Atlantik Demeci'nde, muhtaç oldukları güveni bulmuşlardı. Çünkü Atlantik Demeci, insanların haysiyetli, hür, müreffeh bir şekilde yaşama haklarını hiçbir tereddüde yer bırakmayan bir açıklıkla ilan ediyor, hattâ güvenlik altına alıyordu. Çünkü, o'nu imzalayan devletler (önce A.B.D. ve İngiltere, daha sonra da - yeni katılanlarla birlikte - 15 devlet) İkinci Dünya Harbi bittikten sonra, dünya yeni bir düzene kavuşturulurken, hangi prensiplere bağlı kalacaklarını peşinen söylemiş oluyordular. Böylece:

1) A.B. Devletleri ve İngiltere, harpten sonra topraklarını genişletmeye kalkışmayacaklarıdır.

2) Doğrudan, doğruya ilgili olan halkın rızası hilâfına herhangi bir sınır değişikliğine muhalefet edeceklerini,

3) Halk yığınlarının kendi hükümet şeklini bizzat tayin etmeleri hakkını destekleyeceklerini, ve benzeri daha birçok iyilikten, insanlıktan yana prensipleri benimsemiş oluyordular. Aradan 25 yıl geçtikten sonra acaba aynı prensipleri, aynı Amerika Birleşik Devletlerinin, aynı hararetle savunacağını söyleyebilir miyiz?

**«MILLİ İRADEYE
RAZİYİZ, AMA
İŞİMİZE GELİRSE!»**

SOL

1. **SOSYALİZMİN YENİ
MESELELERİ**
OSKAR LANGE
4 lira

2. **SOSYALİSTLER İÇİN FELSEFE**
MAURICE CORNFORTH
4 lira

3. **ÜCRET, FİYAT VE KAR**
KARL MARX
4 lira

4. **EMPERYALİZM**
LENİN
7,5 lira

5. **KAPİTALİZM VE DEĞER**
HENRI DENIS
4 lira

6. **PETROL EMPERYALİZMİ**
MUNİR CERİD
4 lira

7. **ATOM BOMBASI ÇOCUKLARI**
ARATA OSADA
4 lira

8. **KAPİTAL**
MARL MARX
10 lira

9. **VIETNAM'DA SAVAŞ VE
ZULÜM**
BERTRAND RUSSELL ve
B. STETLER
4 lira

SOL YAYINLARI
Sanayi Caddesi Demir İş Hanı 52
ANKARA (YÖN - 006)

Amerika Birleşik Devletleri'nin güneyindeki ada Cumhuriyetlerinden Dominik'te, 1965 Mayıs başında bir ihtilâl hareketi olduğunu hatırlıyacaksınız. Amerikan hükümeti birden, beklenmedik şiddetle tepki gösterip, Dominik Cumhuriyeti topraklarını Amerikan askerleriyle doldurdu. Açıklanan sebep şuydu: İhtilâlciler, Dominik'te Komünist eğilimli bir hükümet kuracaklardı. Oysa Amerika Birleşik Devletleri, hemen güney doğusunda (Florida'dan 1300 km. mesafede) yeni bir Cuba, yahut komünist hükümet istemiyordu. Böylece, Dominik'teki hükümet şeklini tayin eden, Dominik halkı değil, Amerika Birleşik Devletleri oluyordu. Atlantik Demeci'nin 3 numaralı bendi ne derse desin, durum buydu. Nitekim, 3 Mayıs 1965 günü, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde hücumlara uğrayan Amerikan baş delegesi Mr. Adlai Stevenson, Dominik'e silâhlı Amerikan askerlerinin indirilmesini şu sözlerle savunuyordu:

«Amerikan Milletleri, Batı yarım küresinde yeni bir komünist hükümet kurulmasına müsaade etmeyeceklerdir.»

Dikkat edilirse, komünist bir hükümet kurulmasına müsaade edip etmemek, Dominik halkının değil - Hattâ Dominik halkı istese bile - Amerika kıtasında ki öteki milletlerin, yahut kısaca Amerika Birleşik Devletleri'nin hakkı olarak gösterilmektedir. Buna rağmen işin sonunda Dominik halkının kendi hükümetini serbestçe teşkil etmesi prensibine sadık kalmış gibi gösterilmek üzere Mr. Stevenson:

«Biz, herhangi bir askeri junta yahut bir başka şekil hükümet teşkil etmek niyetinde değiliz. Biz, Anayasa düzenine bağlı ve halkın serbest seçme hakkını kullanmasına imkân hazırlıyacak bir hükümet kurulmasında fayda görüyoruz.» (1) diyordu.

İhtimal A.B.D. Cumhurbaşkanı Mr. Johnson'un da: «Burada, sallanan koltuklarımızda elimiz kolumuz bağlı oturup da batı yarım küresinde komünist bir hükümet kurulmasına seyirci kalacağımız sanılmıyor.» (2) sözleri arasında kaynayıp, gürlüğe gelen en mühim şey, 1941 tarihli Atlantik Demeci idi.

SUI MISAL,
MISAL OLUR MU?

Şöhreti dünyanın hemen her yanına ulaşmış Amerikalı gazetecilerden Walter Lipman, Dominik olayları karşısında, Johnson idaresini savunuyordu. Lipman'a götüre:

«Bir büyük devlet için, kendi nüfuz sahastı içinde başka bir büyük devletin düşmanca davranışlarda bulunmasına engel olacak şekilde hareket etmek anormal değil, normal sayılmaktadır. Büyük Devletler, kendi nüfuz sahalarının işgal edilmesine elbette mukavemet edeceklerdir. Sovyet Rusya bunu Macaristan'da (Macar ihtilâli sırasında 1956'da binlerce genç, kadın ve çocuğun Sovyet tanklarının imha hareketi karşısında susmaya mecbur kışkırtılması ve Macaristan'da tekrar komünist bir hükümet kurulması olayını hatırlatıyor) yaptı. Fransa son zamanlarda Gabon'da yaptı. Britanya aynı şeyi, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un her hücumu uğrayışında yaptı. Amerika Birleşik Devletleri de

aynı şeyi şimdi Dominik Cumhuriyetinde yapmaktadır.» (3) demek mümkün idi.

Ve böylece Walter Lipman, Amerika'nın Dominik topraklarına silâhlı asker yığması, oranın iç işlerine doğrudan doğruya karışması olayını savunurken, bir zamanlar bütün hür dünyanın, bu arada Amerika'luların (ve pek muhtemel olarak kendisinin de) kötilediği bir olaya sığınıyordu. Macaristan'da, kendi işlerine gelen bir hükümet kurulabilmesi için Rus ordusunun başvurduğu tethiş hareketlerine ve katliama!

MEGALOMANI!

İhtimal ki Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı George Ball'un sözleri, bütün evvelkilerin gerçek zihniyetini ortaya çıkaracak nitelikteydi. George Ball, bilindiği gibi, Kıbrıs ihtilâlinin alevlendiği sıralarda, Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı'nın özel temsilcisi olarak Yunanistan, Türkiye ve Kıbrıs'a gönderdiği diplomatı ve, antlaşmalarla dayansa bile, Türkiye'nin Kıbrıs'a askerî bir müdahalede bulunmasına şiddetle karşı koyan kimsedir. 1964 yılında George Ball'ın özellikle Türkiye üzerine yaptığı baskılar, başka bir bağımsız devletin (Kıbrıs'ın) topraklarına asker çıkartmanın kötü sonuçlarını Türk hükümetine göstermek amacı etrafında toplanıyordu. Mr. Ball, milletlerin bağımsızlığı prensibinin, Türkiye - Yunanistan ve İngiltere arasındaki garanti antlaşması hükümlerinden daha da köklü ve kuvvetli olduğunu belirtiyordu. Şimdi, aynı George Ball'un 1965 yılının Mart ayında Washington'da yaptığı bir konuşmayla ilgili olarak The Times gazetesinin o zaman yayınladığı bir haberi okuyalım: (4)

«Dışişleri Bakan Yardımcısı Mr. George Ball, Amerika'nın Vietnam'da sulhü bir çözüm yolu bulunmasını isteyen mütefiklerini tenkit etti. George Ball, «Batı Avrupa'lı milletlerin pek çoğu ile aramızdaki görüş ayrılığı, onların (kendi imparatorluklarını savunmuş oldukları devreler bir yana bırakılacak olursa) çok yaygın bir sorumluluk taşımaktadır. Şimdi o devirler geride kalmıştır ve Avrupa milletleri artık davranışlarını bu yeni şartlara uydurmalarıdır... Tarihte yepyeni ve eşsiz birşey vuku bulmaktadır. Bu da dar görüşlü ülke yahut millet menfaatlerini savunmak yerine, bütün dünyanın sorumluluğunu taşımaktadır... Onlar anlamak istemiyorlar ki, bizim Vietnam'da yaptığımız, - hürriyet nizamının öteki sınır karakollarında bulunan halk kitleleri için derin bir anlam taşıyacaktır» dedi. Mr. Ball'un elinde bir çözüm yolu var idi. Bu da, «Avrupa'nın bütün milletleri birleşmeli ve bu birleşme gerçeklesinceye kadar Amerika Birleşik Devletleri, hür dünyanın yetâne büyük kuvveti görevini ifa etmelidir» teklifinden ibaretti. Konuşmanın özü, Amerikan bombardımanları yüzünden Çin'in işe karışmasından çıkacak daha

SOSYALİST PLANLAMA

Yazan:

Charles Bettelheim

Çeviren:

Kenan Somer

İçindekiler: 1 - Sosyalist plânlama nedir? 2 - Değer kanunu ve sosyalizmle kuruluşu, 3 - Şüpheli az gelişmişlik, 4 - Az gelişmişliğe karşı savaşmanın gerekliliği.

Fiyat: 3 lira

EVREN YAYINLARI
P.K. 73 Beyazıt - İstanbul
(YÖN: 009)

TÜRKİYE'DEKİ SOSYALİZAN BATICI TİPİ

Bugün Türkiye'nin aydın çevrelerinde çok ilginç bir tip var: Sosyalizan Batıcı tipi. Bu tip bugünkü emperyalist kimliği ile Batı'ya, yaşamı kurusundan ayırmadan derin bir hayranlık duyar, öte yandan da Doğu halklarını, Doğu kültürünü, gene yaşamı kurusundan ayırmadan içten içe küçümser. Bir başka yandan da kendini içtenlikle toplumsal sayar. Türü fikir cambazlıklarıyla bu çelişkili durumunda rahat yaşama çabasındadır.

Batıcı yanının, emperyalizm yardağışı gericinininkine benzediğine işaret ederseniz, içtenlikle isyan eder. Bunda biraz da haklıdır, çünkü aslında iyi niyetlidir. Ve adammız elbette ki bir Falih Rıfkı Atay değildir.

Sosyalizan batıcı tipini çeşitli yönleriyle, çeşitli davranışlarıyla inceleyebilmemiz için, bunların arasından yaşamı başını almış bir tanesini seçelim: Diyelim ki adamımız artık ömrünün ikinci yüzünü yaşamaya başlamıştır. Demek ki İkinci Dünya Savaşında kaçkoca adamdır. Sosyalist eğilimler ta o zamanlara kadar gitmektedir, tabii Batı hayranlığı da. Diyelim ki adamımızın eij kalem de tutmaktadır. Yani İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde, onu izleyen demokrasicilik oyunu Türkiye'sinde, sonra gelen 16 yıllık Menderes iktidarında yazmış çizmştir. O zamanlarda polis fevlekelerinde, mahkeme kararlarında şu özde gerekçelerle insan hapsedilirdi boylardı: «Halk yığınları tâbirini kullandığından ve işçilerle köylülerin sefaletinden bahsettiğinden, Türk Ceza Kanununun 142 nci maddesi gereğince.....». Ama bizim aydınımız tek parti çağında da, çok parti çağında da, D.P. zamanında da hiç fincancı katırlarını ürkütmeden kalem oynatma yolunu bulur. Bu yol kolay bulunmaz. Tavizler vermek gerek.

Bu yıllarda kimi yazdığı antlemperyalist bir yazıdan ötürü parlak bir akademik kariyeri teper, gider hapsedilirdi yatar. Kl. mileri, kürsüleri olduğu gibi ortadan kaldırılarak üniversiteden atılırlar, gider yabancı üniversitelerde kürsü edinirler. Daha genç kusak yazarlar da hiç değilse mahkeme mahkeme sürdürülürler. Burada çok daha çetin kaderlere, bile bile, seve seve göğüs germiş olanların üzerinde durmuyorum. Ama bizim sosyalizan batıcımız ne yapar yapar, başını belâ taşından korur. Bu elbette büyük fikir cambazlıkları isteyen bir başarıdır.

Aziz Nesin'in sık sık hatırladığımız bir yazısı vardı: Korkunç bir fırtınada, geminin yemek salonunda adamın biri, yalancı dolmanın nasıl yapıldığını anlatır. Dalgalar kauntan köşkünün altı götürür; sular salonu basar; gemi yalpa ettikçe masalar, sandalyeler bir o duvara, bir bu duvara çarparlar. Ama adam aldırmaz, dolmanın yapışını ballandıra ballandıra anlatır durur. İş b. zim sosyalizan aydınımız da, yıllar boyu halka yalancı dolmanın nasıl yapıldığını anlatmıştır. Buna bir diyeceğimiz yok. Elbette ki herkesin fırtınaya göğüs germesini bekleyemeyiz. Ama havalarda durulup da gemi durgun sulara kavuşunca, o zaman adamımız ortaya «Fırtınayla çarpışma uzmanı» olarak çıkar. Üstelik tereci tere satmaya da kalkar. Ama eskiden olduğu gibi durgun zamanlarda da her türlü gerçek evlemeden uzak durur. Türü baskı düzenleri altında tutumu ile dünya görüşünü bağıdastramaması olusu bir yandan, kendi kendine saygısını yitirmeye çabası öte yandan onda kompleksler yaratmıştır. İnanclarıyla evlemlerini bağıdastranları verme bu kompleksin bir belirtisidir. Söz konusu kompleks tüm davranışlarını etkiler. En yakın bir dostu bile olumlu bir evleme etmişse görsün, onunla bozusur ondan uzaklaşır. Sosyalist kültürü İkinci el broşürlerden edinmedir. Ve yazdıkları her satırda bu sırtır.

Zamanımızın bulank havalarda bu tip barınabilmektedir. Ama sisler kalktıca, Türk halkının gerçek sorunlarına bilimsel çözüm yolları geniş ölçüde benimsendikçe, bartması güçleşecektir. Ve belki de daha aydınlık daha sağlam bir ortamda İyl niteli ve toplumsal yanı ağır basacak ve söz konusu çelişkili yenebilecektir.

Hiç şüphe yok ki sosyalizm amentü'lerle öğrenilmez. Sosyalizmi öğrenme bir metodu benimseme, bir evlem kavayışı edine me iştir. Ama bir an için bunun gereği düşünülse ve Türk sosyalist. lerinin amentü'sünün kaleme alınması söz konusu olsa; bence birinci madde şöyle olmalıdır:

«Ey Türk toplumsunu! Kendini sosyalizan batıcının şerrinden koruvaan! Çünkü bövlesinin pembemsi derisini biraz kazırsan, altından çelişkiler içinde bir kozmopolit çıkar. Böylesi gerçek sosyalizmden de, gerçek ulusculuktan da, devrimci enternasyonalizmden de çok uzaktır.»

Ama çok şükür ki bugün Türkiye'de amentülerin gereği yok. Sosyalizmi öz kaynaklarından öğrenen ve edindikleri bilimsel metodla yurdumuzun sorunlarına yaklaşan yeni kuşaklar gelmekte. E. T.

büyük çaptaki ihtilâflara karışmaya, Avrupa'nın milletlerin hakını olmadığını, ifade ediyordu. Bu konuşma, (Amerikalıların) üstün kuvvet kompleksinin yeni bir örneği idi. Açıkça, Batı Avrupa Milletleri, en ilkel kabile hayatı yaşayanlar halinde, kendilerine söylene yapılmış, seslerini kesmeli idi. Anlaşılıyor ki sadece üstün kuvvetlerin (Amerika, Rusya gibi) söz söyleme hakkı var idi.»

The Times gazetesi Washington muhabirinin yukarıdaki haberi, Amerikan devlet adamlarındaki zihniyete değerli bir ışık tutuyordu. Bu zihniyet sebebiyle hemen 100 kilometre açığındaki Kıbrıs'a müdahale etme hakkı Türkiye'ye tanınmadığı halde, A. Birleşik Devletleri 1300 kilometre mesafedeki Dominik'e istediği kadar asker indirebiliyordu. Çünkü Amerika Birleşik Devletleri, üstün kuvvet idi ve Türkiye değildi. Ve Atlantik Demeci, Birleşmiş Milletler Anayasası ve NATO'nun temel sözleşmesi (daha pek çok

uluslar arası vesikayla birlikte) istediği kadar bütün milletleri eşit sayısın, gerçekte A.B. Devletlerini yönetenler öyle düşünüyordular ki, «Milletlerin eşitliği, laftan ibarettir.»

Tektaşlı Cumhurbaşkanı John son, Dominik Cumhuriyeti topraklarına, hiç kimseye danışmadan (5) binlerce asker indirdikten hemen sonra yaptığı bir konuşmada (6) sözü bir ara Vietnam'daki Amerikan kuvvetlerine getirip şöyle diyordu:

«Onlar, Amerikan Cumhurbaşkanı ne dememiş, bilmiyorlar. (Bilsinler ki) Amerikan Cumhurbaşkanı, tecavüzler dininceye kadar, oradan (Vietnam'dan) çıkmıyacaktır.»

(1) The Times (4 Mayıs 1965)
(2) The Times (4 Mayıs 1965)
(3) The Times (5 Mayıs 1965)
(4) The Times (17 Mart 1965)
(5) The Times (11 Mayıs 1965)
(6) The Times (4 Mayıs 1965)

GELECEK YAZI

Bu Amerika,
O Amerika mı?

«Uyandırılmış Toprak»

«Don Kıyısında Hasat»

Davidov'un-Don bölgesinde tarımın kolektifleştirilmesi ve kolhozların kurulması için seferber edilmiş yirmibeşbin öncü işçiden biri olan bu Şolohof kahramanının-Gremyaçi Log köyündeki ülkücü çabasına okuyula yirmi yılı geçti. O günlerden hiç unutamadığım iki izlenim, kendi gençliğimin iki unutulmaz anısı gibi taze, sıcak, bugüne kadar olduğu gibi kalmış içimde. İkinci okuyuşta da aynı etkiyi bırakarak...

Biri şu: Davidov; fabrika işinden demir dövmeye, sabahlara kadar kitap okumaktan savaşmaya kadar her alanda çalışmanın mutluluğuna ermiş bu eski denizci, tesviye işçisi, bin güçlülük kurduğu kolhozun tarlalarından birini sürer ilk defa. Saban kolunu ilk defa o sabah tutmuştur. Hiç alışkın olmadığı bu işte de zorlar kendini. Kazakların, tarlaya gönülsüz gelmiş bu acemi kolhoz ortaklarının umursamaz tembelliklerine, bencil vurdum duymazlıklarına olumlu bir emeğin yaratıcı örneğini vermek ister. Bütün gücüyle, arzusuyla işler toprağı. Sü-rüp bitirdiği yer bir hektardan çok fazladır. Akşam yatar yalmaz gözlerinin önünde kayıp giden siyah toprağı, bıçakların gürlütüsüzce saplanışını ve yan tarafta zift gibi simsiyah bir çizginin belirişini görür gibi olur hep. Gözlerini kapar kapamaz toprak sanki bir deniz gibi dalgalanır, devrilir, akar. Hafifçe başı döner önce, sonra işi bulanır. Gözlerini açar, rahatsız biraz gökyüzüne bakarak. Alabildiğine sarhoş gibidir. Ayaklarını nereye koysa, nasıl yatsa, ona hep yatışını değiştirirse ağır hafifleyecekmiş gibi gelir. Gözlerini yumunca, ge-ne toprağın dalgalanışı, baş dönmesi, iç kararması... Bütün gün ayaklarının dibine bakmış, gözlerini hep toprağı dikmiştir. Boyuna başı döner Ölesiyer yorun... ve mutlu olduğu için uyuyamaz bir türlü.

Unutamadığım ikinci yer romanın son satırlarıydı. Tam Davidov'un Gremyaçi'deki çalışması ürün vereceği, kolhoz zafarinin bütün kazaklara benim seneceği, bu ortak barış emeğinin tek tek yürütülen kısır ve bencil uğr. ları unutturacağı günlerde o eski beyaz ordu bozguncuları, Polovtzev'le Lyatevski, döner gelirler. Gece karanlığında yeni bir ayaklanmanın plânları ve sabotaj propagandalarıyla gizlice konuş olacıkları eve girerler. Ev sahibi Yakov Lukic, dışardan gelip onların seslerini duyunca bitkin bir halde duvara yaslanır, başını ellerinin arasına alır: «Her şey yeniden başlamaktadır.»

İşte bu belirsiz bitişin cevabını tam yirmi yılın merakıyla bekledim. Uyandırılmış Toprak'ta Hasat'ın, kolhoz örgütlenmesinin başarı sonucunu, Davidov'a ve vürekten bağlandığı işine pusu kuran eski düşmanların kısırtacakları hareketin tepkisini, insan tarihinin-şimdi İsrail'de ve başka yerlerde uygulanmaya başlanan-en yeni toplumsal denemesine girişmiş emeklerin verimini, kendini iş amacına adanmış o aydınlık ve cömert Davidov çabasının şip heli sonunu, askız ve ailesiz havanın getireceği mutluluk peşini... virmiş yıl düşündüm durdum. Yazar da aynı şeyi yaşamış olmalı. Uyandırılmış Top-

rak'ın ikinci cildi, yirmi sekiz yıllık bir aradan sonra (1932 - 1960) Şolohof'un kaleminde de ancak birkaç yıl önce tamamlanmış oldu. Ve Türkçesi, Uyandırılmış Toprak'la, onun ge-cikmiş devamı, Don Kıyısında Hasat, birlikte geldi. Böylece Davidov'a, onun başarısına ve ölümüne, kurbanlığına ve zafetine.. yetmiş olduk. (Mikhail Şolohov - Uyandırılmış Toprak, Rusça aslından çeviren Sa-biha Bozbağlı, İstanbul 1965, Cem yayınları, 419 sayfa, 10 lira - İkinci çeviri: Mustafa Nihat Özön, Altın Kitaplar Yayınevi, 503 sayfa, ciltli, 15 lira - Don Kıyısında Hasat, İngilizceden çeviren Zeyyat Özalp san, İstanbul 1965, Nobel Yayınları, 404 sayfa 10 lira)

«Sovyet halkının hayatındaki tarihi bir devreyi sert ve dürtüst bir sanat diliyle anlatma başarısı..» gerekçesiyle İsveç Akademi'sinin 1965 Nobel ödülünü verdiği Şolohov, böylece iki bu yük eserinin ayrı çevirileriyle aynı günlerde Türk okuyucusu nun karşısına çıktı. Tektaş Ağa oğlu'nun emekli ve özenli çevi-

yük roman var. Yakında on-ları da görebileceğiz belki de.

Uyandırılmış Toprak, 1930 tarım kolektifleştirilmesinin, bu yük vücuttan alınmış bir hücre örneğini, Moskova'dan binbeş yüz kilometre güneyde üçyüz evlik Gremyaçi Log kazak köyündeki kolhoz uygulamasının sorunlarını konu alıyor. İhtilâl, bütün düşmanlarını yenmiş, on yıl geçmiştir ama kendisine ait küçük bir toprağın özlemini öteden beri çekmiş olan Don köylülerinin yüreklerine tam sinmemiştir henüz. Bir süre yalnız kendi ihtiyaçlarına yetecek kadar ekip biçmekle yetinen çiftçi direnişinin yarattığı büyük açlık yeni atlatılmış, hep tersine giden talih şartları yüzünden sosyalist toplum düzeninin uygulandığı birkaç yıl ağır laşarınca kişisel özgürlük ve mülkiyet hakkını açgözlülikle biriktiren yeni bir köylü burjuvası, haris, obur, bencil, varlıklı ve pinti kulaklar türemiş; nihayet birinci beş yıllık plânla kolhozlar kuruluşuna başlanmış-tır. Davidov bu misyonla köye gelir. Onun görevini güçleştiren

dir. Eskiden kendi safında çarpışmış kimliği gizli bir askerinki korkulu geçmişindeki sırta güvenerek dedikoduları, taassubu, din gayretini, menfaat uyumsuzluklarını, kan davalılarını, cahilliği, intibaksızlığı, papaz ve rahibe saygısını, asillik iddialarını, açığözlük içgüdülerini, mal mülk hirsını, eski alışkanlıklarını, bir düşmanlık cephesinde birleşmiş tepkiler halinde derleyip toplamak için pusudadır.

Uyandırılmış Toprak'daki çatışma, bir yandan birleşmiş insan emeğinin tabiata karşı kazanmak azminde olduğu üretim zafarinin, bir yandan bu çalışma imcesini kökleşmiş içgüdülerin gücüyle baltalamaya uğraşan eski dönem direnişinin son kavgasıdır. Bu üçyüz evlik köyde - bütün toplumlar için - çok yeni bir denemeye girişilirken, akıl almaz hatalar da yer alır. Evlerde, özellikle çocuk ve kadın emeğiyle beslenen kimes hayvanları, inek ve kuzular bile kolhoz ahırlarına toplanır. Köy, sabahın horoz seslerinden, kadınlar süt sağma zevkenden voksun bırakılır. Artık çalışmıyacak kadar ihtiyarların, civciv çıkartmak için kuluçkaya yatırılacağı söylen-tileri, işte bu ortamda inandırıcı bir tasavvur olur. Uyandırılmış Toprak'da, Davidov'un ve arkadaşlarının önemli çabaları karşısına, en ilkel içgüdülerin kışkırtılmış hakları çıkar. Sonradan kolhozculara, akla yakın, insanî, faydalı, kolay, iyi, güzel, verimli görünecek olan bu çaba; yüzyılların biriktirdiği alışılmış hesaplar, doğru görün-en şüpheler, aldandılar, aldatışlar, afyonlar yüzünden başa-rının ortakları tarafından baltalanmak üzere. İşte bu serüvenin acı, sade hikâyesi.

Uyandırılmış Toprak'la Don Kıyısında Hasat'ı, küçük bir köy çevresinde sonsuz bir iç hareketle gelişen bu toplum romanını, kendisine hiç benzemeyen bir ortamın hızlı değişkenliğinde gelişen başka bir toplum romanıyla karşılaştırmak dikkate değer. Gazap Üzümleri'nin Tom Joad ve Cassey'i -irgat ve işçi örgütlenmesinin kişisel deneylerle ağır ağır genişleyen uyanışının bu ilk temsilcileri- kendi alanında işini bitirip başka bir toplum örgütlenmesine önderlik eden Davidov'la sonuçlanır...

Şu var ki şartlar ne kadar güç olursa olsun Davidov tekil bir birey değildir burda. Andrey Razmiyetnov, Makar Nagulnov da Semion Davidov gibi, dünya savaşını, ihtilâl cep-helerinin çeşitli savaşlarını sağ-lıkla geçirmenin zengin deneyleriyle birer halk lideri -kişisel kaderlerinin özelliğiyle aşıklik, kocalık, babalık imkân-larını yitirdikten sonra yeniden bulmaya uğraşacak kadar kendilerine vakit ayırmadan inanc-larına adanan birer özgeçmiş öncü olmuşlardır. Onlar da yalnız değildir artık; yaşadığı çelişmeli günlerin bilincini bulmuş başkaları da vardır köyde: «Kondrat yattığı yerde bir ağın ilmiklerini teker teker gözden geçiriyormuş gibi mazideki hatıraları zihninde canlandırdı. Kendisi de babası gibi bir Don kazakı idi; şimdi ise işte kolhozcu olmuştu. Bozkırların ucu bucağı olmayan volları gibi uzun geceler boyunca birçok se-

yi zihninde evirip çevirmişti. Kondrat'ın babası askere git-tiği vakit, kendi birliğiyle birlik te vazife icabı grev yapan Ivanovo - Voznesenski dokuma işçilerini, fabrikatörlerin menfaatlerini savunarak kırbaça dövmüş veya kılıçtan geçirmişti. Babası öldükten sonra ise Kondrat büyümüş ve 1920 senesinde kendi Sovyet idaresini - aynı Ivanovo - Voznesenski işçilerinin iktidara getirdiği idarevi - fabrikatörlere ve onların para ile tutuklarına karşı savunarak beyaz Polonyalıları ve Vangel taraftarlarını kılıçtan geçirmiş-ti.» (I,176)

İki nesil arasında ancak bir ihtilalle açılacak olan büyük bir karşıtlık. Biz bunu anlayabili-riz. Anadolu insanının, ma-kam-ı mualla-yı hilâfet için «pa-dışahım çok yaşa» diye haykırarak savaştıktan birkaç yıl son-ra kendi içinde patlayan Anza-vur, Bozkır, Bolu, Düzce, Yoz-gat... başkaldırımlarını ezdiği Kuvay-ı Milliye yılları henüz çok yakın. Mustafa Kemal harekete de aynı gerici cephele-lerden vurulmak istenmişti. Polovtzev'in kışkırttığı Yakov Kukiç'ler, ayağı kalkmak için aynı özürleri kullanmaya hazır beklerler. Kalpaklılar - Dolu-dizgin'de, Hükümet Meydanı'nda, Yorgun Savaşçı'da, Türk toplumunun İstiklâl Savaşını ko-nu alan romanlarında da aynı katlar karşıtlığı işlenmiştir. Şolohov, Yakov Lukic'in çaresiz boyun eğişini, sinsi sabotajları-nı, tutulduğu panik içinde işle-diği cinayeti... - başka bir kî-tapta nice savfada anlatılacak olan bu büyük dramı - müba-lağasız sadeliği içinde, sadece iki sayfada tutarlılıkla belirtir ve inandırır. (I,33 - II, 31 - 32)

Kulak mallarına el koyma-nın acı gülünç hikâyesiyle baş-layan roman (61-91), arada uy-gun fırsatlarla parça parça Davidov'un hayatını (79-82), An-drey'in trajedisini (48-58), Şu-ka Dede'yi, sessiz Demid'i, Kondrat'ı, Yakov Lukic'i (134-136), Luşka'yı (147), kolhoz münakaşalarını (83-91), özel-likle kadınların direniş sebep-lerini (95), o gizli ve korkunç cinayeti (118-122), mallarını kolhoza teslim etmemek isteyen köylülerin hayvan kesimini (142 ve sonrası), elbise dağıtımında-ki ağırlatıcı manzarayı (167-172) kadınlar isyanını (333-), barış toplantısını ve Davidov'un baş-ışlayışını (361-364).. tantarak birinci cildin sonuna gelir.

Don Kıyısında Hasat, özel-likle çeviri bakımından birinci cildin tadını vermiyor hiç; ad-ların imlâları değişik; yazar da, yirmi sekiz yıl sonra canlandırdığı devamda, konuyu bıraktığı noktadan başlayarak sürdürmek le birlikte tutumunu değiştiriyor. Birinci kîtapta, olaylara kaynaşmamış bağımsız bir hikâ-ye olarak duran Şuka Dede'nin at satılması hikâyesi gibi eklemeler (293-299), Don Kı-yısında Hasat'ta çoğalıp tekrar lanarak kişisel tanıtımlar haline geliyor. Genellikle bu ciltte Şolohov, kolhoz olayı bahane-siyle tek tek insanların iç dün-yalarını tanıtmak, çok zaman kendi ağzlarından hikâyelerini dinletmek yolunu tutuyor. Ivan Arzhanov (70-74), demirci Şa-li (151-154).. nihayet bir ver-de Şolohov bile kendini tutu-muyarak öznellikte işe karışıyor (497-399). Birinci ciltte önde olan olay hareketi, ikinci kîta-p-ta kişilerin iç dünyalarına açılan derinleşmelerle durdurulup yavaşlatılıyor. Makar'ın horoz lara olan ilgisi (62), Andrey'nin güvercin sevgisi (290), Şuka Dede'nin keçi Timofey'le insan-ıf çekilmesi, Polovtzev'in çiçek düşkünlüğü (363), nihayet ken-dini unutmış Davidov'un Luşka'ya tutkusu.. Şolohov'un ilk

Mihail Şolohof

risiyle Durgun Don'un üçüncü cildi de bugünlerde Ağaoglu yayınladığı tizit baskısı olarak temiz ve güzel bir cilt halinde yayımlandı; sanırım pahalılığına rağmen bugünlerin en çok aranan kitabı bu; geniş ve sa-bırsız bir ilgiyle kapışılıyor. Ar-ka kapakta «Don Kıyısında Ha-sat'ın da hazırlandığı bildirili-yor. Nobel yayınları da aynı cildin Rusça aslından yeni bir çevirisini basacak. Altın Kitap-lar, Durgun Don'un resimli ve ciltli yalnız bir kitabını yayımlıyabildi henüz. Ağaoglu yayı-nevinin önceden hazırlıklı çalış-ması yanında yarışı erkenden bırakacağı benzivor. Demek ki bizim okuyucumuz da -roman alanında-böyle büyük ve yeni eserleri beklermiş, şimdiye ka-dar çevrilmemiş nice çağdaş bu

başlıca iki engel -Don kazakla-rının coğrafya ve tarih gelene-ğinden gelen özel bir asker sınıfı olmalarıyla, öteden beri imtiyazlı birer toprak sahibi bulunmaları yüzyılların biriktirdiği köklü alışkanlıklar; On yıl önceki Don ordusu -isyan-ise, hep bağımsızlık rüyasında-ki bu savaşçılar soyu için halâ taze bir hatıradır. Ayrıca yeni ve ileri her adım yanında ek-sik olmayan tutucu ve gerici bir hareket de gizlice karşıda-dır Aynı günlerde Gremyaçi Log'a gelen Polovtzev; bu ve-nik beyaz ordu artığı, artık kay-bedecek hiçbir şeyi kalmamış olan bu karşı ihtilâlciler için bütün imkânları kullanmaya hazır o-larak yeni rejime düşman un-surları örgütlemeye çalışmakta-

kitapta ihmal ettiği bireysel psi koloji ve insan zaafı gerçeklikle öne çıkarıyor.

Hayvanlarını kolhoz ahırına veren kazaklar, her gece el ayak çekildikten sonra tavla kaplarında uzun sohbetler yaparak beklemekte, gönüllü nöbet tutmak için yarışmaktadırlar. (157) Kondrat, bu tokgözlü sağ duyu bile ağa düşmüş balık gibi çırpınıp durur: «Ne zaman içimden seni söküp atabileceğim körolası pişmanlık.. Ne zaman tamamen sönecek, beni rahat bırakacaksın zehirli duygu.. Tavlada atların bölmelerinin önünden geçenler başkalarınınkini gördüğüm vakit içimde hiçbir şey duymuyorum. Ama gelelim kendi atımı görür görmez gözlerim yelesine kadar uzanan ve sırtını boydan boya bölen siyah çizgiye, damgalanmış sol kulağına takılınca birden göğsümün içinde bütün yüreğimi yakan bir ağır duymaya başlıyorum. Sanki o anda hayvan karımdan da sevdiğim varlık oluyor. İlgisi göstermiyorum diye ne kadar kendimi zorlasam yine de ona daha taze, daha ince daha yumuşak samman vermek istiyorum. Başkaları da benim gibi. Herkes kendi atını gözetiyor, ona hasret çekiyor. Halbuki şimdi yabancı diye bir şey yok ki. Atların hep si bizim.» (177) Böylece Şolohov, toplumsal böylesi zorunlu şuyula kişisel içgüdü çatışmalarını, ilk kitapta biraz üstünkörü geçtiği bu iç dünyayı ikinci ciltte daha derinden vermeye çalışıyor.

Davidov'a, kişisel mutluluğunu tam bir zaferle kutlayamayan bu canlı roman kişisine acımalı mı? Anlatılan o kadar büyük bir serüven ki tabii bir neslin hayatı içinde tamamlanıp bitmeyecek; onun kurbanları, unutulmuş kahramanları olacak elbette. Arkadan gelen kuşaklar, büyük bir yankının hâlesiyle çevrelenmedikleri için onları belki hiç hatırlamayacaklar. Ama onları bize, bu karışık kavga için ilkin gençliğinde katılmış olan kazak Şolohov tanıttığı için, san'atın projektöründe hep aydınlık kalacaklar. Yalnız kendi çıkarları için değil, sevgileri ve ülküleri, onurları ve özgürlükleri, inançları ve düşünceleri için yaşayıp ölen bu kişiler, kendi dünyalarının içinden yetişmiş büyük bir yazarın yalın san'atı içinde her okuyanın içinde yaşamaya devam edecekler.

En sonda Andrey - arkadaşlarından sonraya kalan bu dürüst insan - yıllar önce kendine kıymış ilk karısının sessiz mezarı başında diz çökecek. Bütün savaşlardan zaferle çıkmış bir neslin sözcüsü olarak, arada yıkılıp çöğnenmiş, ezilip harcanmış nice insan hayatının derin için için, hemen hemen insanlık adına, kendisinin de payına katıldığı o savaş kabahati için ondan af dileyecek: «Senin son evine zekiği gibi bakamıyorum Yevdokia... Ve senin de bildiğin gibi halâ seni seviyorum. Görüyorsun ya hiç vakit olmuyor... Çok az görüyoruz birbirimizi.. Beni sana yaptığım bütün kötülüklerden dolayı affedecek misin... Sana yaptıklarım.. Bütün yanlışlıklar. Ölüm..» (II, 404)

Uyandırılmış Toprak - Don Kıyısında Hasat; yakın bir dünya serüveninin alışmadığımız bir açıklıklık ve içtenlikle anlatılan büyük hikâyesi.. Güçlü bir doğa sevgisi, ilginç toplum sorunlarıyla, heyecanlı bir kavganın usta romanı. Okuyup tanıma imkânlarını çok geç bulabildiğimiz nadir bir fırsat.

Bir «Mutsuz yazar» için

Mehmet Seyda

Şaşırtıcı, değişik çeşni de hikâyeler yazıyor. 1961 yılında 25 yaşındaydı ve Albert Camus'nun «La Chute» adlı eserini çevirmiş —«Düşüş», yayımlayan Ataç Kitabevi—, Dünya gazetesinde Adnan Benk bu çeviride yanlışlar bulur, «Camus, camus değildir..» adlı bir eleştirisiyle, (hikâyeci çevirmeni haşlamıştı. O sırada zaten «Türkiyeden bıkmış» tı —Dost dergisinin Ağustos/1965 sayısında kendi kendisiyle yaptığı konuşmadan..—, kalktı Avrupa'ya gitti. Şimdi bu olayı burada anışının nedeni var: Avrupa dönüşü, karşımızda, öğrendiği yabancı dili olur olmadık yerde insanın kafasına kakan, edası ve çalımıyla, başka yazarlara tepeden bakmak isteyen yeni bir Ferit Edgü buluyoruz. Sözelimi, Demirtaş Ceyhan ile beni yerdiği, anlayışsızlık ve bilgisizlikle suçladığı yazısının başlığı da, aşağı kurtarmıyor, «Gloria Mundi» oluyor. —B. Yön, sayı 145—

Oysa, Yeditepe'nin Ekim/1965 sayısında, Mehmet Doğan ile Rasih Güran'ın ilginç yazılarından parçalar verdikten sonra sözü Ferit Edgü'ye getiriyor, onun için de şöyle diyordum:

«Yeni Ufuklar'da Ferit Edgü de «Toplum-San'at İlişkileri Üstüne» adlı yazısıyla, soruna bir ışık getirmişti. Güzel güzel anlatan, açıklayan Ferit Edgü'nün, yazısı sonunda, neden «teslim bayrağı» açtığını anlayamadığımı belirtmeliyim.»

Soruna ne gibi «ışık» getirmişse, araya girmeden, bir şey katmadan olduğu gibi aktardım. Niyetim, benim de bir okuyucum varsa, onların dikkatlerini, ilginç bulduğum bu üç yazıya çekmekti. «Eylül'ün İlginc Yazıları» başlığını taşıyan notlarım şu sözlerle bitiyordu:

«Sonunda ne diyor Ferit Edgü? Birden karamsarlığa ve agnostisizme'e kapılıyor kendini, diyor ki: «Ben san'atın vaz geçilmez bir şey olduğunu inanmıyorum. Yarının dünyasında o belki tümüyle ortadan kalkacak, ya da başka bir kırık altında gösterecektir kendini. Bizim çabamız, henüz ölmemiş bir şeyi, diri diri gömmek isteyenlere, bunun insancıl bir davranış olmadığını göstermeye çalışmaktadırlar.»

İnsanın, içinde yaşadığı doğa-toplum ile eştimsel ilişkilerinin birden bir yerde kesildiğini tasarlamış sanki Ferit Edgü. Ya da, fantezistliği, Sartre'la paralel bir görüşe denk getirip, sonuna götürmüştü. Götürünce de, bir çeyit çıkmazsa girmiş kendiliğinden.

Bu, bana, insansal özü unutup, san'atta biçim yeniliklerine aşır ölçüde değer verme gibi geldi. Çünkü hangi çağda, hangi düzen altında yaşarsak yaşayalım, bilincimizi alabildiğine geliştirecek olan toplumsal özgürlük de, varlığımızın kökenindeki o kargaşalı dünyaya, yani alt bilince, istediği kuralları uygulamayacak diye düşünüyorum. Bu çatışma yok olmayacağına göre, san'at da, bizim şimdiden hiç kestiremeyeceğimiz bir alana çekip gidemez, «tümüyle ortadan kalkamaz» diyeceğiz.»

Bunu böyle yazdık diye kendini «mutsuz yazar» ilân eden Ferit Edgü'nün Yeni Ufuklar'da çıkmış «AV» adlı bir hikâyesini anacağım: Ölen birisi,, nasıl öldürüldüğünü anlatıyor

du. Onun öldürülmüşlüğü ise, ancak hikâyenin en son tümce-sinde açıklanmaktaydı.

Görülüyor ki, bu hikâyesinin kuruluşu ile Yeditepe'ye parçalar alıp değindiğim yazısının kuruluşu hemen hemen aynıdır: «Mantıksal düzende giderken, apansız anlamsızlığa «absurde» e kayıp okuyucuyu şaşırtmak. «Allah Allah!» dedirtmek.

Gene, Dost dergisinin, konusunu belli olmayan, ama tam onun aradığı, istediği soruları sormakta birebir konuşucusuna verdiği son yanıtlarda, aynı mekânizma, tekniğe rastlıyoruz: «— Ankara'da daha çok kalacak mısın Ferit— — Hayır, yarın gidiyorum. — Şimdi buradan nereye gideceksin? — Bilmiyorum.»

Şunu söylemek isterim; hikâyenin artistçe kuruluşunda hoş kaçan bu teknik, sonuna dek düşününce, mantık tutarlığı bekleyen düzyazıda uygulandı mı hoş kaçmıyordu. İşte bu yüzden, «Güzel güzel anlatan, açıklayan Ferit Edgü'nün, yazısı sonunda, neden teslim bayrağı açtığını anlayamadığımı belirtmeliyim» dedim? Ferit Edgü, ışığı birden söndürüp okuyucuyu karanlıkta bırakmaktan keyiflenmişti.

Şimdi, «Gloria Mundi» içindeki sert, kaba çıkışlara bakalım:

«Birkaç ay oluyor, Yeni Ufuklar'da.. San'atın vaz geçilmez bir şey olmadığını, yarının dünyasında san'atın tümüyle ortadan kalkabileceğini, ya da kendini başka bir kırık altında gösterebileceğini söylemek mutsuzluğuna uğramıştım. Mutsuzluğu diyorum, çünkü o koca yazımın içinde, bu cümleye, ilkin Yeditepe'nin Kasım sayısında Mehmet Seyda karşı çıktı; şimdi de Yön'de Demirtaş Ceyhan değiniyor. Ve tabii, her ikisi de hiçbir şey anlamadan (...) söylediğim, bu ülkede, edebiyat san'at alanında, üstünde durulmamış bir sorun. Edebiyatın, san'atın kendi sorunu. Ama bu sözün kaynağını, başka bir sözle söyleyeyim, geçmişini bilmeyenler için, anlaşılmasız olarak kalıyor. Anlamadıkları o sözün geçmişini bilmedikleri için de hiçbir zaman anlayamayacakları bu söz, bir yakasından tutup, kendilerin ce yorumlamaya koyuluyorlar. Bir yazarın başına gelecek mutsuzlukların en büyüğü de budur benec.»

Mutsuz yazarımız, bir kez, Demirtaş Ceyhan'la benim değindiğimiz sorunların ayrı ayrı olduğunu gözden kaçırmıştı. Öfke baldan tath; san'atın bilimsel — öğretmeni olarak, bize, onun «can çekişmesinin geçmiş» n den örnekler veriyor; ö-nümpöze, hiç bilmediğimiz yazarlarımız, akıllarımız gibi, salt olanla görece —düşünceyle gerçek— imgeselle nenele arasındaki eştimsel birliği kuramamış gerçek üstüçülük akımının Alfred Jarry'sini, Antonin Artaud'sunu yığıyor; Dadacıları, Fransız Yeni Roman akımı yazarlarını seriyor. —Bunlardan, karınca kararınca benim de haberli olduğumu, 1.7.1964 günlü Forum'daki «Alışmalar»; 4.2.1962 günlü Hür Vatan'daki «Gerçek üstüçülük»; Yapraklar dergisinin 7, 8 ve 9 sayılarında çıkan «Okur - Yazar İlişkisi», «Olaysız Hikâye Gerçekçilik Sorunu». «Betimleme Üzerine»

adlı yazılarını okusaydı, bilecekti. Gelgelelim, kimi yazarlar başka yazarlara karşı kapahdılar, ilgisizdiler; onları gereğince tanımaz, anlamaya çalışmaz, sadece satışmasını bilirler.— Böylece, mutsuz yazarımız, «o koca yazısının içinde hiçbir noktaya takılmamasın, neler demişse olduğu gibi kabullenilsin istiyor. Çeşitli san'at akımlarının çeşitli toplumsal koşullar içinde doğuşunu, gelişmesini ve geçip gitmesini, romana benzemez romanlar yazılışını, resme benzemez resimler çizilişini, sırasında lavo-bo altına imza atılışını gözönünde tutalım da, buradan, kendisiyle birlikte, «yarının dünyasında san'atın tümüyle ortadan kalkabileceği» ne değin öncesel (a priori) kurgusuna gözü kapalı katılmam istiyor.

gerçeği daha yakından tanıyarak gelişmekten geri durmayan in-genele anlamda, hoş gidici biçimler yaratma çabası olduğunu; sanlıkla birlikte gelişen sanatın, birkaç bozucu, değiştirici, hattâ

Her şeye karşı, tarih içinde altüstü edici «kafa» ile, kaynaklarından büsbütün kopmayacağı - her nedense unutup. Ya da, unutmayı bir «derin bilgi» sayıp, Batıdaki birkaç örneğin Türkiye temsilcisi kesilerek, bu örnekleri saltıklaştırmaya, her-kese de «Niçin olmasın?» de-dirtmeye yöneliyor. Sanatın sö-züm ona «geçmişte can çekişme-si»ni gösterir - o dönemlerde başka çeşit yazanlar, çizenler hiç yok sanki - kanıtlarını sıraladıktan sonra, işin tadını kaçırdığı-nı anlayıp, «Ama ciddi olalım!» öğüdüne başvuruyor. Düşünmü-yor ki, ciddi olmak, tıpkı alçak-gönüllü olmak gibi, kendi elinde olan bir şeydi.

«Mutsuz yazar»ın, «Toplum - Sanat İlişkileri Üstüne» adlı yazısının sonunda, «Gloria Mundi»sinin ise bütününde, içine düştüğü, kendisini —«Bunu anlamazlar, hiçbir zaman anlayamayacaklar» diye - hırçınlaştıran çıkmaz, eştimsel yöntemle düşünüyorum, tasarlıyorum sanırken, aslında tek yanlı bir kurgusalığa kapılıştı, dediği gibi; ne çok karanlık, ne çok yeni, ne de çok kişisel olmayan görüşlerinde, «Yalancı olmayan biricik düşünce, kısır düşünce-dir» sözüne olsun hak kazandırmaksızın, bir o yana bir bu yana yıkılması yüzündendir.

Diyor ki: «... yarının toplumunun nası bir toplum olacağını kestirmek, bir ölümlüler için, güçtür. Toplumcu bir düzenin kurulacağına inanabiliriz. Ama ben bu düzenin kurulmasıyla, insanın özüne değin sorunların da çözümlenmiş olacağına inanılardan değilim.»

Sonra kalkıp diyor ki: «Böyle-si bir dünyada sorunsal bir edebiyatın yerini «sıkıntısız» bir edebiyat alabilir; giderek bu tür tümüyle silinebilir de. Sanat insanla doğmuş bir şey değildir.»

Hangisine bakacağız şimdi? Sözler bitirilmiyor birbirini, doğrulamıyor, birbirinin içinde gelişerek bir birleşime varıyor.

Kaynaşmaz iki blok gibi durup birleştirip bir sonuca varalım de-dimiz anda, birbirini yıkıyor silip süpürüyor. Hem, neylerse-eyleyelim, insanın özüne değin sorunları çözümlenmiş olmayacağı, yani, sorunsal edebiyat gene de geçerli kalacak; hem de, Hollandalılara bakıp, «sıkıntısız» bir edebiyat, giderek tümüyle silinen bir edebiyat düşünceğiz, yani, diyeceğiz ki, «Edgü geçmişine bakmış ya Hollanda'nın, eh, geleceğini de bilir. Ola ki, orada bir daha yeni bir Erasmus, Rembrandt çıkmayacağına değin cebinde belge getirmiştir.»

«Çok kişisel olmayan» görüşlerindeki öbür çelişki, sanatın evrenselliğini savunayım derken, insanı - insan ki, toplumdaki ay-rıca düşünülemez ve kavranılmaz bir varlıktır bugün - toplumdaki, sanatı insandan koparıp soyutlaştırmam, bunları baş-larına buyruk, biri var olabilir-ken biri var olamayabilir ulam-lar (catégorie'ler) gibi ele alı-şdır.

«Sanat insanla doğmuş bir şey değildir» diyelim. Ama sanat, insanlığın belirli bir evresinden sonra onun yaşamıyla kaynaşmış, insanla birlikte gelişen, onun bunalmalarına, onun bütün dalgalanışlarına uyan bir eylem. Tek karılılık, tek kocalık da insanla doğmuş bir şey değil, sonradan edinilmiş bir şey. Edgü'nün mantığına başvurup, «Heride insanlık çok karılı, çok kocalı, ilkel düzene dönebilir.» mi diyeceğiz?

Soruyor: «Tarihin kendisine kazandırdığı bütün değerleri bir anda yokedebilen insanlığı, niçin sanata da son vermesin?»

Bireyci düşünüşü ona hak kazandırıyor. İnsan, tek başına her şeyi yapar, hiç değilsen insanlığı yadsıyabilir. Diyelim, kendisine sunca yıl bakmış etmiş anasını bir anda öldürebilir. Hattâ uluslar için düşünelim; atom bombasını patlatmıştır, Vietnam Savaşında zehirli gaz kullanıyordu. Ama biz, kurgularımızı bütün bir insanlık adına yürütüyoruz.. Öldürenin karşısında ölen bir insan, atomun karşısında bir Hiroşima vardır. Bütün bir insanlığın sanata pay-dos diyeceğini düşünmek, bizi, insanlığı tümüyle yadsımaya götürür. Böylesi daha tutarlıdır.

İle savını haklı çıkarmak için, soyutlamamın, fantezinin en son aşamasına geçecektir: «Her şeyi içine alan ölümün kaçınılmazlığından, sanat, edebiyat niçin kurtulsun?» Doğrudur, bir gün kurtulamayacaktır, ama o gün, aynı zamanda, bütün insanlığın ölümden kaçınamaya-cağı gün olacaktır. Hani, sorusu tersine çevrilip ona şöyle sorula-bilir: «Peki, insanlık yeryüzünde yaşar giderken, sanat, edebiyat, tek başına niçin ölsün?»

Bütün soyutlamalar, alt yanı, somut gerçekten çıktığı için, yazısının bir yerinde soruyordu: «Pek mi ütöpik konuşuyoruz?» Bana, artık, «Yok canım, bilgili, anlayışlı, parlak konuşuyor-sunuz. Devam edin..» demek dü-şüyor.

YÜZYILLARDIR TÜRK HALKININ

GÖNLÜNDEKİNİ DİLE GETİREN BÜYÜK HALK OZANI

EN GÜZEL ŞİRLERİYLE

Hazırlayan: Cevdet Kudret

300 Kuruş

YEDİTEPE YAYINLARI

P.K. 77, İSTANBUL

(YÖN - 005)

1. WASHINGTON'UN YENİ «TERMONÜKLEER» ALANI

Yirminci Yüzyılın ikinci yarısında ABD için temel sorun, güvenliğidir. Güvenlik deyince, yürüyen teknik devrimin sonucunda kendini kabul ettirecek olan dünya organizasyon biçiminin ABD'deki Amerikan yaşama tarzının (American way of life) korunmasına ve dış ülkelerdeki Amerikan ekonomik çıkarlarının savunulmasına uygun düştüğü iddiası anlaşılmalıdır. Güney Amerika için ise temel sorun, kalkınma ve bu teknik devrimin meyvalarından yararlanma biçiminde ortaya çıkmaktadır. (.....)

ABD'nin güvenliği ve Güney Amerika'nın kalkınma sorunlarını paralel olarak ele alalım. Güney Amerika, ABD'ye en yakın olduğu için, bu ülkenin hegemonya politikasının örnek biçimde kendini burada göstermesi olagandır. Küba'daki füzeleer buhranı (1962), Güney Amerika açısından, Kuzey Amerika'nın yeni siyasal bilimi tarafından ortaya atılan deyimle «termonükleer alan» çağının gerekleri karşısında Monroe Doktrininin yeniden sahneye çıkması biçiminde yorumlanmalıdır. Bu yeni kurallar dolayısıyla, Güney Amerika ülkelerine açık iki yol kalmaktadır: Ya ABD egemenliğinde politik ve ekonomik bütünlenme (entegrasyon), ya da bu bölgenin dışına kaçma.

İkinci hal, ancak hâkim devletin «müsamahası» ile mümkündür. Bu müsamahanın kuralları, iş baskılarının kontrol edilemez hale gelmemesi için yeterli kadar kesin olabilecektir. Ya da bu işe karışacak bölge dışındaki bir devlet bakımından rejimin kurtarılması (Küba'nın durumu halen budur) ağır bir yük teşkil edebilecektir. Son Dominik buhranı, ABD'nin yakın nüfuz bölgesinden herhangi bir kopuşa artık müsamaha etmeyeceğini açıkça ortaya koy muştur. Nüfuz bölgesinin uzak çevresinin daha kesin bir biçimde belli edilmesine kadar (Vietnam sorununun çözülmesi bunu gösterebilir) Güney Amerika için müsamahaya en ufak yer vermeyen katı bir politikanın uygulanması beklenmelidir.

«KİT'A BENİMDİR» DOKTRİNİ

Güney Amerika bölgesindeki «güvenlik» sorununun askeri yönden yeni Monroe Doktrininin, Sovyetlerin zımnen kabulü ile çözüldüğü kabul edilirse, sorunun ekonomik yönünün ön plana geçmesi sonucuna varılacaktır.

O halde her ülkenin, özellikle ekonomik alandaki iç politika sorunlarının ABD'nin dış güvenliğinden sorumlu teşekkülleri gitteğe daha fazla ilgilendirmesi olmaktadır. Kuzey Amerika'nın nüfuz bölgesinden uzaklaşmak için bir Güney Amerika ülkesinin izleyebileceği en uygun yol (askeri planda karşı konulacak bir ihtilâl dışında) ekonomik politikanın değiştirilmesidir. Bu durumda nüfuz bölgesi bütünyle elde tutulmak isteniyorsa, bölgedeki ülkelerin ekonomi politikalarına dışarıdan sıkı bir şekilde nezaret edilmelidir.

Öte yandan, iktidarın mevcut yapısının sürdürülmesi, derin politik değişiklikleri önlemenin zorunlu şartlarından biridir. O halde politik gelişmeler de dikkatle izlenmeli ve milletlerarası polis hareketlerinin büyük zararlarından kaçınılması isteniyorsa, her ülkede ihtilâlleri önleyici bir aksiyon düzeni kurulmalıdır.

ABD'nin «güvenliği», Güney Amerikada sosyal statükonun sürdürülmesi biçiminde düşünüldüğü andan itibaren, (Güney Amerika ülkeleri ve halklarının iktidarın tesadüfî yapılarından başka bir şey oldukları kabul edilerek), kalkınmayı gerçekleştirecek eylem, önemsiz hale gelmektedir.

Bu doktrin, önemli kararların daha yüksek seviyede, herhalde nüfuz bölgesi politik merkezi ABD, ya da bu merkezin gerçek gücü elinde tuttuğu bir milletlerüstü (süpranasyonal) teşekkül seviyesinde alınmasını, zımni olarak gerekli kılmaktadır. Böylece, ABD'nin Güney Amerika için ne tip bir kalkınmayı arzuladığı belirlenebilir. Bu sorun, Washington Hükümet çevrelerinde açıkça hiç bir zaman tartışılmıyış değildir. Zira Kongre, ekonomik yardımların, askeri yardımın basit bir tamamlayıcısı saymıştır. Askeri yardım ise, güvenlik politikasına sıkı sıkıya bağlı

Kuzey Doğu Brezilya Kalkınma Teşkilâtı Başkanı iken, askeri darbe üzerine memleketinden ayrılan Celso Furtado, Güney Amerika'nın ünlü iktisatçılarından biridir. Önce Amerikan Yale Üniversitesinden çağırılan Furtado, Paris Hukuk Fakültesinde hocalık yapmayı tercih etmiştir. Furtado, bir sosyalist değildir. Terminolojisi de bunu göstermektedir. Fakat Brezilyalı iktisatçı, «emperyalizm» kavramına yer vermese de, Amerikan emperyalizminin Kit'ayı nasıl bir sefalet ve geriliğe mahkûm ettiğini bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Prof. Furtado'nun söyledikleri Türkiye için de geniş ölçüde doğrudur.

Güney Amerika Devrimi ve ABD'nin Güvenliği

Prof. Celso Furtado

teknik ve idari planda kaldı.

Bu karışık sorunun bütün noktalarında görüş birliği yoksa da, bir nokta üzerinde doktrin, ABD'de tamamen yerleşmiştir: «Güney Amerikanın kalkınmasında, baş rol, Kuzey Amerika özel teşebbüslerine düşmektedir. ABD'nin yardımı bu teşebbüsler aracılığıyla gerçekleştirilmelidir».

Son yıllarda hem Hükümet, hem de Kongre, Amerikan özel teşebbüslerinin, dış politikanın bu önemli misyonunu yerine getirebilmeleri için gerekli politik garantilerin ve ekonomik teşviklerin yaratılması konusunda büyük çaba göstermişlerdir. Güney Amerika ülkeleriyle garanti anlaşmaları imzalanmıştır. Bu anlaşma hükümlerine göre ABD özel teşebbüsleri, Güney Amerika'da kendi ülkelerinde sahip oldukları imtiyazlar elde etmektedirler. Öte yandan, Hikenlooper tadilatı gibi tedbirler, hükümetleri devamlı tehdit altında tutarak, politik bir süpergaranti teşkil etmektedir. Prof. Mason'un sözleriyle, «ABD Hükümeti, direkt yardıma başvurmadan Kuzey Amerika özel yatırımlarını Güneyde teşvik için şimdiden gidilebilecek kadar öteye gitmiş gözükmektedir».

II. TRÖSTLERİN GETİRDİĞİ ENGELLER

Kuzey Amerika'nın güçlü anonim şirketlerinin kontrollü altındaki bir ekonomik sistem ile bağdaşabilecek Güney Amerika politik organizasyonu nasıl olmalıdır? Bu anonim şirketlerin, önce teknik ilerlemenin çok önemli rol oynadığı, mal ve hizmetleri üreten sektörleri seçecekleri kolayca ortaya konabilir. Sorunun öteki yönlerine girmeden hatırlatılmalıdır ki Kuzey Amerika büyük teşebbüsleri, güçlü özel bürokrasilerdir. Bunlar kamu veya yarı-kamu görevleri yaparlar ve şimdiki kadar bunların politik topluma entegrasyonu, çözümlü belirsiz bir sorun olarak kalmıştır. Prof. Andrew Hawker, «geçmiş yüzyılların dış ve korporatif yapılarından farklı olarak, modern büyük teşebbüsler, yetki, amaçlar ve sorumluluğu birbirine bağlayan rasyonel bir temel yoktur» demektedir. Bunun içindir ki, faaliyetleri gitteğe kamu görevi niteliğini kazanan bu büyük teşebbüslerin, plüralist politik toplum yapısına entegrasyonu biçimi halâ bulunamamıştır. Hükümet, bu büyük teşebbüslerin karşısında her geçen gün daha güçsüz kalmaktadır. Zira ABD'de dahil, Andrew Hawker'in sözleriyle «Hükümet, ona tâbi kıtman büyük teşebbüslerden daha zayıftır». Bu konuda en yüksek otorite sayılan ve büyük teşebbüslere karşı antipati duyduğu söy-

lenemeyecek olan Adolph Berle, diktatimiz, «Büyük bir şirketin yönetim kadrosu, yetkisini, eğer kendinden değilse, hiç kimseden almaktadır» olgusuna çekmektedir: Bu, otomatikman ken dini sürdüren bir oligarşidir.

DEVLET İÇİNDE DEVLETLER

Amerikan antitörst mevzuatının dışında sayısız imtiyazla ve askeri ve siyasal bir himaye altında Güney Amerika'da çalışmaya çağırılan Kuzey Amerika'nın büyük teşebbüsleri, bütün Güney Amerika ülkelerinde otomatik olarak süper devletler haline gelmektedirler. Yatırımlara ve tekniğe yön verilmeli, ekonomik faaliyetlerin yerleşme bölgesi, millî ekonomilerin entegrasyon derecesi gibi temel kararların alınmasında başrol bu dev teşebbüslere düşmektedir. Açıkta ki, halen millî devletlerce temsil edilen karar merkezleri, hızla ikinci plâna geçecektir.

Güney Amerika'da temel politik güç olarak millî devleti sahnedan silmeye yönelik bu şema, hâkim sınıfların önemli kesimleri üzerinde büyük bir cazibeye sahiptir. Eğer ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleştirilmesiyle ilgili temel görevlerinin bir kısmı devletten alınır, düşünülebilir ki, halen bir çok Güney Amerika ülkesinde görülen politik «kaynasma» lar son bulmaya yönelecektir. Böylece, insanların yönetilmesinden eşyanın idaresine geçmeyi öngören Saint-Simon idealine ters bir yoldan ulaşılmaktadır.

HERŞEYİ KAPLAYAN TRÖSTLER

Büyük Kuzey Amerika teşebbüslerinin ekonomiyi kontrolü ile bağdaşabilecek politik organizasyon biçiminin Latin Amerika kültürünün idealleriyle uzlaşıp uzlaşmayacağı üzerinde durmadan, sorunun bazı teknik yönlerini inceleyelim. Böyle bir kalkınma projesi'nin, Güney Amerika'nın mevcut tarihî şartları altında tutunamayacağına inanmak için ciddi sebepler vardır. Büyük Kuzey Amerika teşebbüsü, Latin Amerikanın kalkınma sorunlarını cevaplandırma bakımından, gerilla savaşına çıkan güçlü bir motorize ordu gibi elverişlidir. Teknik üstünlüğü ve büyük sermayesiyle, az gelişmiş bir ülkeye nüfuz eden büyük teşebbüsler, bir sürü imtiyaza da sahip bulununca, bazı büyük ekzotik ağaçlarınkine benzer sonuçlar yaratmaktadır. Bu ağaçlar, belli bölgelere dikilince, bütün suyu toplarlar ve araziyi kuruturlar. Böylece bölgenin bütün bitkileri ile hayvanları arasında bir denzesizlik doğmaktadır. Bu sorun son zamanlarda biraz dikkati çektiyse de, dikkatler özellikle

Zayıf bir ekonomiye, malî bakımdan güçlü ve idari yönden katı büyük teşebbüslerin sert bir biçimde nüfuzu, güçlükle düzeltilebilecek yapısal dengesizlikler yaratır. Örneğin, sosyal gruplar arasındaki hayat seviyesi farklarının artması, gizli ve açık işsizliğin hızla çoğalması gibi. Millî hükümetlerin kontrol yetkisi, büyük Kuzey Amerika teşebbüslerinin daha fazla özgürlük içinde çalışmalarını sağlayacak biçimde azaltılırsa, ekonomik faaliyetlerin belli bölgelere yığılması olgusunun şiddetlenmesi beklenmelidir. Bu yığılma, hayat seviyeleri arasındaki farkları daha da genişletecektir. Bütün bunların sonucu, Güney Amerika'daki gerçek veya potansiyel sosyal gerginlikleri daha da arttırmak olacaktır. Stratejik nitelikteki ekonomik kararlar, Güney Amerika hükümetlerinin dışında alınacağından, bu gerginliklere hükümetlerin cevabı olumsuz yönde kalacak, yani devletin müdahalesi, esas itibarıyla, baskı niteliği taşıyacaktır.

Güney Amerika'nın halen yaşadığı zor şartlar altında ekonomik kalkınma, halkın geniş kesimlerinin teşebbüse aktif olarak katılmasını ve işbirlikçi bir davranış göstermesini zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple, en güç işler teknik olmaktan çok, politik niteliktedir. Zor bir politik aksiyonu başarıya götürmek gereklidir. Bu da millî politik gücün mevcut merkezlerinin desteğiyle mümkün olacaktır. İnandırılmak istenen aksine, Güney Amerika'nın mevcut gelişme aşamasında milliyet ilkesi havastır. Her kalkınma politikası, güçlü, toplumun ideallerini birleştiren bir değer yargıları bütününden alırlar. Bir toplum bu mesru arzulara tercüman olacak politik organlara sahip değilse, kalkınma işlerini gerçekleştirme yolunda tehir edilmis sayılacaktır.

MİLLİYETÇİLİK İLKESİ

Bugün milliyet ilkesi, geçmişte olduğundan çok daha büyük bir sosyal etkenliğe sahiptir. Millî isteklere tercüman olmaya ve halkı ortak idealler etrafında toplamaya muktedir politik merkezler olarak Güney Amerika devletlerinin zayıflatılması, bütün Güney Amerikanın gelişme imkânlarını sınırlama sonucunu verecektir. Bu sebeple, Güney Amerika'nın ekonomik entegrasyonu, bölgede çalışan yabancı teşebbüslerin koordinasyonu biçiminde değil de, ancak ülkeler arasında ortak bir politika olarak düşünülmüşse, haklı görülür.

Sonuç olarak bazı noktalar ortaya konabilir:

1 — Dünyanın bugünkü termonükleer stratejik denge şartlarında, millî letlerüstü hegemonyaların yürütülmesi, bu hegemonyayı yürütmek isteyen devletin özel çıkarları dışında, haklı görülmez.

2 — Nüfuz bölgeleri, süper devletlerin askeri güvenlikleri bakımından anlamını tamamen yitirmiştir.

3 — «Üçüncü Dünya» ülkeleri açısından nüfuz bölgeleri, yapılarını kalkınma ihtiyaçlarına uydurma iddiasındaki bu ülkelerin özgürlüklerini kısıtlayan ekonomik tahakküm sistemleridir.

4 — Güney Amerika'daki ABD hegemonyası, iktidarın köhne yapısını güçlendirerek, Kit'a ülkelerinin büyük kısmının kalkınmasına ciddi bir engel teşkil etmektedir.

5 — Amerikan Hükümetinin, büyük özel teşebbüslerinin eylemine ve «yıkıcı faaliyetler»in önleyici kontrolüne dayanan Güney Amerika kalkınma projesi, eğer sosyal statükoyu dondurma tekniği olarak düşünülmüyorsa, başarısızlığa mahkûmdur.

6 — Güney Amerika'da bir kalkınma politikasının başarısı, herşeyden önce, kalkınmayı yürütenlerin halkın büyük kısmını seferber edebilmelerine bağlı olacaktır. Bu da her milletin ideallerine ve değerlerine uygun millî politik merkezlerden hareket ederek gerçekleştirilebilir.

7 — Ekonomik entegrasyon, Güney Amerika'da faaliyet gösteren büyük yabancı teşebbüslerin çıkarlarının bir araya getirilmesi biçiminde değil de, gerçekten millî hükümetlerin ortak bir politika tesbitinin sonucu olduğu takdirde, Kit'anın kalkınma amaçlarına hizmet edecektir.

Çeviren: SEVİL AVCIOĞLU